

Akademie múzických umění v Praze

Hudební a taneční fakulta

Taneční umění

Taneční věda

DISERTAČNÍ PRÁCE

České baletní umění mezi lety 1960 a 1989

MgA. Monika Štúrová

Vedoucí práce: MgA. Elvíra Němečková, Ph.D.

Přidělovaný akademický titul: Ph.D.

Praha, červen 2023

The Academy of Performing Arts in Prague

Music and Dance Faculty

Art of Dance

Dance Theory

DOCTORAL DISSERTATION

Czech ballet arts between 1960 and 1989

MgA. Monika Štúrová

Dissertation supervisor: MgA. Elvíra Němečková, Ph.D.

Awarded academic title: Ph.D.

Prague, June 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci s názvem

České baletní umění mezi lety 1960 a 1989

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne .....

Monika Štúrová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, MgA. Elvíře Němečkové, Ph.D. Děkuji za cenné rady, neuvěřitelnou trpělivost, nekončící optimismus, podporu a motivaci v průběhu všech let mého studia.

Velmi děkuji své kolegyni, MgA. Zuzaně Rafajové, Ph.D. za věcné i gramatické úpravy, rady, vtipy a ochotu a Mgr. MgA. Lucie Hayashi, Ph.D. za podporu.

Poděkování patří všem pamětníkům, kteří si našli čas odpovědět na mé otázky a také všem ochotným pracovnícím archivů, které se mnou byly téměř v nepřetržitém kontaktu.

V neposlední řadě děkuji své rodině, zejména manželovi, bez jehož trpělivosti a povzbuzování by tato práce jen stěží vznikla.

Abstrakt

Předkládána disertační práce přibližuje a shrnuje dění v profesionálních baletních souborech kamenných divadel v Brně, Ostravě, Plzni, Liberci, Olomouci, Českých Budějovicích, Ústí nad Labem a Opavě mezi lety 1960 a 1989. Kromě velkých baletních ansámbľů je dán prostor také menším tanečním souborům a skupinám, například Armádnímu uměleckému souboru Víta Nejedlého či Baletu Československé televize. Ve své práci jsem se zaměřila na stěžejní umělecké osobnosti této doby, mezi něž patřili Miroslav Kůra, Luboš Ogoun, Gustav Voborník, Věra Untermüllerová, František Pokorný, Milan Hojdys, Robert Braun, Jiří Blažek, František Tichý, Hana Machová a další. Popisuji oblíbené, nejčastěji uváděné tituly, mezi které patří *Z pohádky do pohádky*, *Louskáček*, *Šeherezáda*, *Slovanské tance*, *Labutí jezero*, *Romeo a Julie*, *Lašské tance*, *Bachčisarajská fontána* a další.

Primárními zdroji se staly divadelní, krajské a městské archivy, odborné publikace, dobová periodika a osobní rozhovory s pamětníky: Eugenií Dufkovou, Radmilou Hájkovou, Jiřím Horákem, Ivanem Hurychem, Václavem Janečkem, Alicí Kvasnicovou, Františkem Pokorným, Zdeňkem Prokešem, Věrou Sudkovou, Vlastou Vinduškovou, Danielem Wiesnerem a Jiřím Žaludem. Mezi sekundární zdroje patřily vysokoškolské práce, které se jednotlivým souborům věnují.

Repertoár baletních souborů v oblastních divadlech mezi lety 1960 a 1989 byl kvalitní, zajímavý a různorodý v závislosti na vedení souboru. Šéfové baletu a choreografové relativně pravidelně střídali svá působiště, hostujících zahraničních tvůrců, pedagogů a choreografů nebylo vzhledem k politické situaci mnoho.

Klíčová slova: balet, české baletní soubory, české regionální baletní soubory, šéfové baletu, oblastní divadla, Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého, Balet Československé televize, baletní soubor Brno, baletní soubor Ostrava, baletní soubor Olomouc, baletní soubor Plzeň, baletní soubor Liberec, baletní soubor České Budějovice, baletní soubor Ústí nad Labem, baletní soubor Opava

Abstract

Following dissertation represents and summarizes events in professional ballet companies in theaters of Brno, Ostrava, Pilsen, Liberec, Olomouc, České Budějovice, Ústí nad Labem and Opava between 1960 and 1989.

Besides big ballet ensembles, attention is also paid to smaller dance groups and companies, for example Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého (Military art ensemble of Vít Nejedlý) or Balet Československé televize (Ballet of Czechoslovakia Television).

In my study I focused on main individuals of this period, whom were Miroslav Kůra, Luboš Ogoun, Gustav Voborník, Věra Untermüllerová, František Pokorný, Milan Hojdys, Robert Braun, Jiří Blažek, František Tichý, Hana Machová and others.

I'm describing popular, most often performed ballets such as *Z pohádky do pohádky* (*From fairy tale to fairy tale*), *Louskáček* (*The Nutcracker*), *Šeherezáda* (*The Scheherazade*), *Slovanské tance* (*Slavonic Dances*), *Labutí jezero* (*Swan Lake*), *Romeo a Julie* (*Romeo and Juliet*), *Lašské tance* (*Lachian Dances*), *Bachčisarajská fontána* (*The Fountain of Bakhchisaraï*) and others.

Primary sources were theatres', counties' and cities' archives, professional articles, periodicals of the time and personal interviews with witnesses: Eugenia Dufková, Radmila Hájková, Jiří Horák, Ivan Hurych, Václav Janeček, Alice Kvasnicová, František Pokorný, Zdeňek Prokeš, Věra Sudková, Vlasta Vindušková, Daniel Wiesner and Jiří Žalud. Secondary sources included university thesis working on specific companies.

The repertoire of ballet companies in regional theaters between 1960 and 1989 was of high quality, interesting and varied depending on the management of the company. Heads of the ballet ensembles and choreographers frequently changed their workplaces, due to the political situation, there were not many visiting artists from abroad, pedagogues or choreographers.

Keywords: ballet, Czech ballet companies, Czech regional ballet companies, ballet directors, regional theaters, Military art ensemble of Vít Nejedlý, Ballet of Czechoslovakia Television, Brno ballet ensemble, Ostrava ballet ensemble, Olomouc ballet ensemble, Pilsen ballet ensemble, Liberec ballet ensemble, České Budějovice ballet ensemble, Ústí nad Labem ballet ensemble, Opava ballet ensemble

Obsah

1. Úvod	1
1.1 Teoretická východiska a cíle práce	3
1.2 Problematika archivů v České republice	4
1.3 Pamětníci	6
1.4 Baletní soubory a skupiny v Čechách	7
1.4.1 Baletní soubor v Horáckém divadle v Jihlavě	8
1.4.2 Taneční soubor v Hudebním divadle v Karlíně	8
1.4.3 Baletní skupina v Kladně	8
1.4.4 Baletní soubor v Krušnohorském divadle v Teplicích	8
1.4.5 Další soubory a skupiny	9
1.5 Balet Československé televize	10
1.6 Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého	12
1.6 Fungování baletních souborů v divadlech	18
1.7 Balet a politika	19
1.8 Současnost – sezona 2022/2023	22
1.8.1 Baletní soubor Národního divadla Brno	22
1.8.2 Baletní soubor Národního divadla Moravskoslezského	22
1.8.3 Baletní soubor Moravského divadla Olomouc	22
1.8.4 Baletní soubor Divadla J. K. Tyla v Plzni	22
1.8.5 Baletní soubor Jihočeského divadla	22
1.8.6 Baletní soubor Divadla F. X. Šaldy Liberec	23
1.8.7 Baletní soubor Severočeského divadla opery a baletu	23
1.8.8 Baletní soubor Slezského divadla Opava	23
2. Baletní soubor v Brně mezi lety 1960 a 1989	24
2.1 Luboš Ogoun	24
2.1.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Luboše Ogouna	25
2.2 Miroslav Kůra	26
2.2.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Miroslava Kůry	27
2.3 Rudolf Karhánek	27
2.3.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Rudolfa Karhánka, Luboše Ogouna a Miroslava Kůry	28
2.4 Jiří Němeček	29
2.4.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Jiřího Němečka	30
2.5 Olga Skálová	31
2.5.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Olgy Skálové	31
3. Baletní soubor v Ostravě mezi lety 1960 a 1989	37
3.1 Emerich Gabzdyl	37

3.1.1 Baletní premiéry v Ostravě v době šéfování Emericha Gabzdyla	38
3.2 Albert Janíček	40
3.2.1 Baletní premiéry v Ostravě v době šéfování Alberta Janíčka	41
4. Baletní soubor v Plzni mezi lety 1960 a 1989	45
4.1 Luboš Ogoun	45
4.1.2 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Luboše Ogouna	46
4.2 Věra Untermüllerová	46
4.2.1 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Věry Untermüllerové	47
4.3 Gustav Voborník	48
4.3.1 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Gustava Voborníka	50
4.4 František Tichý	52
4.4.1 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Františka Tichého	52
5. Baletní soubor v Liberci mezi lety 1960 a 1989	55
5.1 Bohumil Svoboda	55
5.1.2 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Bohumila Svobody	55
5.2 Milena Moravcová	56
5.2.1 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Mileny Moravcové	56
5.3 Eva Gabajová a Jiří Chládek	57
5.3.1 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Evy Gabajové a Jiřího Chládky	57
5.4 František Pokorný	58
5.4.1 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Františka Pokorného	59
6. Baletní soubor v Olomouci mezi lety 1960 a 1989	63
6.1 Josef Škoda	63
6.1.2 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Josefa Škody	64
6.2 Karel Jurčík	65
6.2.1 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Karla Jurčíka	66
6.3 Emil Smetana	66
6.3.1 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Emila Smetany	67
6.4 Petr Veleta	67
6.4.1 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Petra Velety	68
7. Baletní soubor v Českých Budějovicích mezi lety 1960 a 1989	69
7.1 Jiří Hoščálek	69
7.1.1 Baletní premiéry v Českých Budějovicích v době šéfování Jiřího Hoščálka	69
7.2 Milan Hojdys	69
7.2.1 Baletní premiéry v Českých Budějovicích v době šéfování Milana Hojdysy	70
7.3 Radmila Hájková	73
7.3.1 Baletní premiéry v Českých Budějovicích v době šéfování Radmily Hájkové	73
8. Baletní soubor v Ústí nad Labem mezi lety 1960 a 1989	75
8.1 Robert Braun	75

8.1.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Roberta Brauna a Gustava Voborníka	76
8.2 Viktor Malcev	78
8.2.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Viktora Malceva	79
8.3 Hana Machová	79
8.3.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Hany Machové.....	80
8.4 Jiří Blažek.....	82
8.4.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Jiřího Blažka	82
9. Baletní soubor v Opavě mezi lety 1960 a 1989	84
9.1 Hana Machová	84
9.1.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Hany Machové	84
9.2 Věra Sošková	85
9.3 František Vychodil	85
9.3.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Františka Vychodila	86
9.4 Petr Asmus.....	88
9.4.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Petra Asmuse.....	89
9.5 František Szepessy	89
9.5.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Františka Szepessyho	90
10. Repertoár mezi lety 1960 a 1989	91
10.1 Oblíbené tituly	91
10.1.1 Z pohádky do pohádky	91
10.1.2 Louskáček.....	93
10.1.3 Šeherezáda	94
10.1.4 Labutí jezero	94
10.1.5 Slovanské tance.....	96
10.1.6 Romeo a Julie	97
10.1.7 Bachčisarajská fontána	98
10.1.8 Popelka.....	100
10.1.9 Giselle.....	101
10.1.10 Pohádka o Honzovi	101
10.1.11 Lašské tance.....	102
10.1.12 Podivuhodný mandarín	103
10.1.13 Sluha dvou pánů	104
10.1.14 Sněhurka	104
10.1.15 Marná opatrnost.....	104
10.2 Další tituly.....	105
10.2.1 Rožmberské obrázky	105
10.2.2 Kaliakra.....	106
10.2.3 Tiina.....	107

10.3 Lidka Schmidová	108
11. Závěr	110
Prameny – literatura.....	113
Rozhovory:.....	113
Archivy:	113
Periodika:	113
Knižní zdroje:	115
Vysokoškolské práce:.....	117
Internetové zdroje:.....	118
Přílohy	122
Příloha 1- Obrazová příloha	122
Příloha 2 - Slovník názvů divadel	129
Příloha 3 - Přehled ředitelů divadel ve 20. století.....	130

Seznam příloh

Příloha 1 Obrazová příloha

Příloha 2 Slovník názvů divadel

Příloha 3 Přehled ředitelů divadel ve 20. století

Seznam použitých zkratk

AMU – Akademie múzických umění v Praze

AUS VN – Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého

Balet ČST – Balet Československé televize

ČSNPT – Československý sbor národních písní a tanců

ČSR – Československá republika

ČSSPT – Československý státní soubor písní a tanců

DAMU – Divadelní fakulta Akademie múzických umění v Praze

FF MU – Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

FPE ZČU – Fakulta pedagogická – Západočeská univerzita v Plzni

FTVS UK – Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy

h. - hudba

ch. – choreografie

JAMU – Janáčkova akademie múzických umění

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

lib. - libreto

ND – Národní divadlo v Praze

NDB – Národní divadlo Brno

NDM – Národní divadlo moravskoslezské

PR – public relations

SLUK – Slovenský ľudový umelecký kolektív

SND – Slovenské národné divadlo (Bratislava)

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

VUS – Vysokoškolský umělecký soubor

1. Úvod

K tématu disertační práce *České baletní umění mezi lety 1960 a 1989* mě vedla předchozí příprava diplomové práce na téma *Balet Národního divadla v Praze v 70. a 80. letech 20. století*, ve které jsem popisovala repertoár divadla a připomněla nejdůležitější umělecké osobnosti (interpreti: Aneta Voleská, Michaela Vítková, Pavel Ždichynec, Vlastimil Harapes, Hana Vláčilová, Jan Kadlec, Lubomír Kafka a mnoho dalších; choreografové: Miroslav Kůra, Jiří Blažek, Vlastimil Jílek, Antonín Landa, Emerich Gabzdyl, Jiří Němeček a další).

I můj předchozí výzkum v rámci bakalářské práce se věnoval stejnému období, konkrétně režiséru a dramaturgovi Petru Weiglovi (*16. 3. 1939, †15. 7. 2018), který působil v Národním divadle v Praze.

Díky předchozímu bádání jsem zjistila, že 2. polovina 20. století na české taneční scéně je velmi málo zdokumentována, zmapována a probádána.¹ Příliš malá pozornost je oproti Národnímu divadlu v Praze věnována oblastním divadlům, menším souborům, které ale produkovaly kvalitní představení a v nichž působili talentovaní umělci, proto nesmí upadnout v zapomnění.

Oblastní divadla ve větší míře a celkovém kontextu nemapuje a nereflktuje žádná odborná literatura, nicméně lze najít dílčí charakteristiky v *Českém tanečním slovníku*,² v encyklopedii *Česká divadla*,³ v publikacích choreografky Jiřiny Mlíkovské,⁴ v *Divadelních návratech* Jiřího Šantory,⁵ v *Postavách brněnského jeviště*,⁶ v knize *Po stopách Jihočeského divadla*,⁷ osobnostní charakteristiky umělců v knize Evy Krakešové *Ve službách Terpsichory*⁸ či ve vzpomínkách Emericha Gabzdyla.⁹ Velmi dobře zpracovaným zdrojem je publikace *Československý balet* Lidky Schmidové,¹⁰ nicméně díky svému vydání v roce 1962 postihuje jen velmi malou část mnou zkoumaného období.

---

¹ Uvědomuji si, že píšu ještě o době Československa, nicméně mým cílem je zmapovat Čechy, Moravu a Slezsko, takže do textu nebudu zahrnovat slovenské baletní soubory.

² HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0.

³ Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.

⁴ MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Vyprávění o tanci na jevišti*. Praha: NIPOS-ARTAMA Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2009. ISBN 9788070682319.; MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Fakta a úvahy*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2010.; MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Krajina tance*. Praha: Ipos Artama, 2001. ISBN 80-7068-159-4.

⁵ ŠANTORA, Jiří. *Divadelní návraty: 111 osobností vzpomíná na plzeňské angažmá*. Plzeň: I. K. - nakladatelství, 2000. ISBN 8090290809.

⁶ *Postavy brněnského jeviště II (1884-1989) : umělci Národního, Zemského a Státního divadla v Brně*. Brno: Státní divadlo v Brně, [1989].

⁷ ZAVŘELOVÁ, Marta et al. *Po stopách Jihočeského divadla*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2019. ISBN 978-80-907708-0-5.

⁸ KRAKEŠOVÁ, Eva. *Ve službách Terpsichory : vějíř medailonů českých tanečních umělců*. [1. vyd.]. Praha: Thalia, 1997. ISBN 80-900684-7-2.

⁹ GABZDYL, Emerich a VAŠUT, Vladimír. *V hlavní roli Emerich Gabzdyl : vyprávění ostravského tanečníka, choreografa a šéfa baletu o jeho cestě k divadlu, dlouhé jevištní dráze a životě vůbec*. Vyd. 1. Ostrava: Profil, 1988.

¹⁰ SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962.

Vzniklo také několik vysokoškolských prací zabývajících se regionálními divadly či přímo jejich baletními soubory na půdě různých vysokých škol, například na Akademii múzických umění v Praze, Janáčkově akademii múzických umění, Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni, či Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.

Mezi tato díla patří například *Gustav Voborník jako choreograf baletu Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1968 – 1981*,¹¹ *Čtvrtstoletí baletu v Ústí nad Labem*,¹² *Taneční a choreografická dráha Františka Pokorného / Divadlo F. X. Šaldy v Liberci*,¹³ *Luboš Ogoun a brněnský balet šedesátých let 20. století*,¹⁴ *Soubor baletu Divadla F. X. Šaldy v Liberci: se zaměřením na život a působení Jarmily Jarošové*,¹⁵ *Taneční umění v Opavě*,¹⁶ *Historie baletu Jihočeského divadla*,¹⁷ *Balet v Ústí nad Labem – jeho historie a jeho současná podoba*¹⁸ a další. Tyto práce se liší svým zaměřením, kvalitou, délkou a formou zpracování. Je nutno si uvědomit, že se jedná o vysokoškolské práce, nikoliv odborné publikace, a takto je nutné na ně nahlížet.

Články, recenze či kritiky lze najít v odborném časopise *Taneční listy*, tanci se věnují též různá netaneční celorepubliková periodika: *Mladá fronta*, *Rudé právo*, *Lidová demokracie*, *Hudební rozhledy*, *Tvorba*, *Práce*, *Rovnost*, *Pravda*, *Svobodné slovo* a další, a také regionální, mezi které patřila například *Jihočeská pravda*, *Nové Opavsko*, *Brněnský večerník*, *Průboj*¹⁹ a další.

Členění práce

Svou práci člením do deseti kapitol, které jsou dále děleny na tematické podkapitoly. První kapitola obsahuje úvod a objasnění přípravy disertační práce a práce s prameny. Také se zabývá dalšími českými tanečními soubory a skupinami, které nejsou primárním cílem práce.

Kapitoly dva až devět se zaměřují na konkrétní baletní soubory, jejich repertoár a osobnosti. Zpracování repertoáru a sepsání premiér bylo možné na základě informací z archivů divadel a z Institutu umění – Divadelního ústavu. Z důvodu častých nesrovnalostí bylo potřeba ověřovat data pomocí původních divadelních programů. V práci uvádím premiéry jednotlivých sezon, u některých souborů se povedlo dohledat datum premiéry, derniéry i počet představení,

---

¹¹ BEKOVÁ, Eliška. *Gustav Voborník jako choreograf baletu Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1968 – 1981*. Praha: FFUK – diplomová práce, 2020.

¹² FUJEROVÁ, Jana. *Čtvrtstoletí baletu v Ústí nad Labem*. Praha: AMU – diplomová práce, 1971.

¹³ HANOUSKOVÁ, Marika. *Taneční a choreografická dráha Františka Pokorného / Divadlo F.X.Šaldy v Liberci*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2019.

¹⁴ LAHODOVÁ, Kateřina. *Luboš Ogoun a brněnský balet šedesátých let 20. století* [online]. Brno, 2009 [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/dzhv6l>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

¹⁵ LAIFROVÁ, Alena. *Soubor baletu Divadla F. X. Šaldy v Liberci : se zaměřením na život a působení Jarmily Jarošové*. Praha: AMU – diplomová práce, 2017.

¹⁶ TOMSA, Martin. *Taneční umění v Opavě*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2008.

¹⁷ KABELOVÁ, Naděžda. *Historie baletu Jihočeského divadla*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2011.

¹⁸ VOZÁB, Jan. *Balet v Ústí nad Labem – jeho historie a jeho současná podoba*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, Ateliér Tanečního a pohybového divadla a výchovy, 2018.

¹⁹ *Průboj* byl krajský týdeník KSČ Ústeckého kraje.

u některých jen data premiéry a derniéry, někde je možné se dobrat s určitostí jen data prvního uvedení.

Kapitola deset hodnotí skladbu repertoáru na základě dobových kritik a recenzí.

1.1 Teoretická východiska a cíle práce

Při přípravě disertační práce jsem si uvědomila, že je mnoho umělců, tanečníků, choreografů, talentovaných a nápaditých tvůrců, často novátorů, kteří pomalu, ale jistě mizí ze všeobecného povědomí.

Pokud po ukončení své aktivní umělecké kariéry nezůstali v divadle pracovat na jiných pozicích, často s nimi divadlo ztratilo kontakt. Důkazem toho je i to, že u mnoha osobností nelze dohledat například datum úmrtí, ač vzhledem k datu narození je téměř jisté, že již nežijí. Proto se i v mé práci objevují osobnosti narozené ve 20. a 30. letech minulého století, u kterých nebylo možné zjistit, kdy zemřely (pokud se tak tedy stalo). Mnoho tanečníků zažilo zářivou sólovou kariéru, mnoho choreografů vytvořilo desítky kvalitních děl, ale nyní jejich jména zná málokdo. Některá jsou známá napříč generacemi, ale je jich poskrovnu. Připadá mi tedy správné tyto lidi připomenout, zmínit a zachytit v tomto textu.

Mé výchozí otázky pro disertační práci zněly:

- Jaký byl repertoár a premiéry mimopražských, oblastních divadel – baletních souborů velkých kamenných divadel v Brně, Ostravě, Olomouci, Plzni, Liberci, Českých Budějovicích, Ústí nad Labem a Opavě?
- Která díla byla nejčastěji uváděná a jak na ně reagovala kritika?
- Kteří umělci v souborech působili na pozicích choreografů, šéfů baletu a tanečníků?
- Jaký byl celkový kontext fungování baletních souborů s ohledem na denní režim, politickou situaci apod.?

V průběhu sběru a analýzy materiálů jsem si uvědomila, že jsem se rozhodla pro zpracování značně širokého tématu. Podrobně rozebrat třicetileté období osmi divadelních baletních souborů v limitu disertační práce je velmi obtížné. Snažila jsem se proto o vhodné třídění informací a souhrn nejpodstatnějších zjištění.

Jedním ze zjištění bylo odkrytí generace českých tvůrců, choreografů, kteří v souborech vytvořili jedinečné éry. Mezi ně patřili Hana Machová, Jiří Němeček, Gustav Voborník, Věra Untermüllerová, Robert Braun, František Pokorný, Milan Hojdys, Luboš Ogoun, Jiří Blažek, Josef Škoda a další. Tito tvůrci vytvořili desítky choreografií na velkých i menších scénách, kromě baletu se obvykle věnovali přípravě tanců i do činohry, opery a operety. Působili často napříč soubory, šéfovali baletním souborům, a tím pádem určovali jejich směřování a osobitý styl.

Cesty těchto choreografů byly různé. Někteří se dostali k tvorbě přímo, jiní měli vlastní cesty například přes sport, gymnastiku, pantomimu, jako například Luboš Ogoun a František Pokorný. Zázemí a zkušenosti tvůrců formovaly jejich budoucí tvorbu a choreografický styl, a tím celkový repertoár a éru baletních ansámbľů. To, co vnímám jako velké pozitivum tohoto období – osobitou domácí tvorbu – v dané době téměř nemohlo být jinak. Hostování a svobodný výběr spolupráce se zahraničním²⁰ byl z důvodu režimu minimální. Nicméně zpětně lze říct, že tato nesvoboda dala prostor vzniku generace významných domácích tvůrců.

Pro můj výzkum byl nezastupitelný historiografický přístup, práce s archivními prameny a dobovými periodiky. Zásadní pro mě byly také rozhovory s pamětníky (mnohdy opakované). Archivním pramenům a rozhovorům budou věnovány další podkapitoly.

Velkým přínosem při přípravě disertační práce byla účast na přednáškách Ústavu pro soudobé dějiny, konkrétně prof. PaedDr. Mgr. Miroslava Vaňka, Ph.D., které se věnovaly orální historii a hospodářským a sociálním dějinám 20. století, a které mi odkryly nové metody vědecké práce.

1.2 Problematika archivů v České republice

Příprava mé disertační práce a rešerše k celému tématu nutně zahrnovaly návštěvy velkého počtu archivů.²¹ Cesty do nich jsem absolvovala zejména mezi lety 2018 a 2020. Následně bylo toto pátrání znemožněno pandemií Covid-19. Důvodem bylo omezení pohybu po České republice a také samotné uzavření archivů.

Hned v úvodu je nutno zmínit, že archivy se řídí přesnými a přísnými zákony, které práci badatele značně ovlivňují. Zákon č. 499/2004 Sb. (*Zákon o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů*), paragraf 37 (1), uvádí: „*K nahlížení v archivech jsou přístupné jen archiválie starší třiceti let, není-li dále stanoveno jinak, a všechny zveřejněné archiválie.*“ Některé informace tak v době, kdy jsem je zkoumala, nebyly dostupné. Setkala jsem se také s různým přístupem zaměstnanců archivů. Někteří projevovali zájem a ochotu mi pomoci a potřebné informace mi poskytli. Jiní ze strachu, že mi ukážou něco, co je ještě v „zakázané“ lhůtě, nedovolili nahlížet do žádných materiálů.

Navštívila jsem následující archivy, některé z důvodu velkého množství materiálu opakovaně.

Baletní soubor Brno: Moravský zemský archiv v Brně, Archiv města Brna

Baletní soubor Ostrava: Archiv města Ostravy

Baletní soubor Plzeň: Archiv města Plzně

Baletní soubor Olomouc: Státní okresní archiv v Olomouci

---

²⁰ Se zeměmi směrem na západ.

²¹ Podrobně se tématu archivů věnuji v textu: ŠTÚROVÁ, Monika. Cesta badatele za informacemi aneb pohled na regionální archivy v dnešní době. *Živá hudba*. Praha: 2020, ročník 11. ISBN 978-80-7331-569-6, s. 245-261. ISSN 0514-7735.

Baletní soubor České Budějovice: Oblastní archiv v Třeboni

Baletní soubor Opava: Zemský archiv Opava

Baletní soubor Liberec: Státní okresní archiv Liberec

Ústí nad Labem: Archiv města Ústí nad Labem, Státní okresní archiv v Litoměřicích

Také jsem navštívila všechny archivy, kterými disponovala mnou zkoumaná divadla. Některá divadla mají samostatné pracovníky na pozicích archivářů (Olomouc, Opava, Brno, Ostrava), v jiných je zastupují pracovníci marketingu či PR (České Budějovice), nebo mají své složky umístěné v rámci jiného, městského či krajského archivu a samotné divadlo o ně nepečuje (Archiv města Ústí nad Labem, Státní okresní archiv Liberec).

Ukázalo se, že největším problémem je sám způsob archivace – uložení informací. Materiály v okresních, městských i divadelních archivech byly hromadně a často i neorganizovaně shromážděny ve složkách za celé divadlo, tzn. k badateli se dostaly kartony archiválií s informacemi o činohře, opeře, operetě i baletu. Informace se týkaly umělecké sféry souborů, ale také běžného provozu – byly zde zápisy z porad, korespondence, finance – avšak žádné citlivé údaje.

Z toho vyplynulo, že materiálů k prozkoumání bylo ohromné množství²² a bohužel balet zde měl jen velmi nepatrné zastoupení. Počáteční nadšení a naděje v nalezení archivních pokladů tak brzy pohasla. Rozumím tomu, že personál archivů kvůli několika badatelům, které dané téma zajímá, nemůže trávit čas tím, že bude kartony třídit dle souborů zvláště na činohru, operu, operetu a balet. Badatelům by to však nesmírně usnadnilo práci a více je to motivovalo.

Mezi problémy, se kterými se potýká každý badatel, patří omezené úřední hodiny archivů (například ob den, což mnohdy znemožňuje opakovanou návštěvu), jejich lokalita (často na nedostupných okrajích měst, kam nejezdí městská hromadná doprava), finance na ubytování a cestování, časová náročnost, neochotný či nepříjemný personál. Z mnoha důvodů není vždy možné se do archivů vracet opakovaně.

Aby však celá tato stručná kapitola nevyzněla pouze pesimisticky, velmi oceňuji, že některé archivy systematicky zpracovávají své sbírky a umísťují je do on-line prostředí.²³ To se týká jak přehledu repertoáru a osobností, tak v několika případech také programů a fotografií. Stejně tak jsou mnozí zaměstnanci ochotni a schopni komunikace na dálku prostřednictvím e-mailu, což velmi usnadňuje a urychluje práci (například skeny dokumentů). Velkou pomocí je také Institut umění – Divadelní ústav, kde je možné nahlížet do programů inscenací a výstřižků z tisku ze všech českých divadel.

---

²² Například v Zemském archivu Opava bylo pro mě připraveno devatenáct kartonů.

²³ Jedním z projektů z posledních let je *Ostravský divadelní archiv*, on-line databáze: <https://divadelniarchiv.cz/>. Dalším kvalitně zpracovaným on-line archivem je archiv Jihočeského divadla: <https://archiv.jihoceskedivadlo.cz/archiv/tituly/> či Národního divadla Brno <https://ndbrno-onlinearchiv.cz/o-divadle/online-archiv>.

1.3 Pamětníci

Pod slovem pamětník si představím osobu, která prožila jistou dobu, událost, významnou éru, kterou drží v „paměti“ a může o ní ze své osobní perspektivy referovat. Vzpomínky jsou velmi subjektivní a časem také bývají pozměněné, zabarvené emocemi. Přesto ale zastávám názor, že jsou, ať jakkoliv třeba nereflektují obecnou pravdu, velmi hodnotné a cenné.

Během psaní své disertační práce a zkoumání dané éry jsem oslovila některé umělce, kteří mi poskytli zajímavá svědectví. Kontakty jsem získala od samotných respondentů, jež mi při setkání doporučili potkat se ještě s někým dalším, dále od pracovníků archivů, podařilo se mi také si dané osobnosti vytipovat a oslovit je individuálně.

Počet osobností z konkrétních měst není vyrovnaný, jelikož ne za všechna města a divadla se mi podařilo získat přímá svědectví. Pokud to bylo alespoň trochu možné, rozhovory jsem uskutečňovala osobně v prostředí příjemném dotazovanému. Během rozhovorů byly pořízeny nahrávky pro další archivaci.

Rozhovory se uskutečnily s těmito osobnostmi: Alice Kvasnicová (2018, Ostrava), Jiří Žalud (2018, Plzeň), Ivan Hurych (2019, korespondenčně e-mailem), Eugenie Dufková (2019, Brno), Zdeněk Prokeš (2019, Praha), Věra Sudková (2019, Plzeň), František Pokorný (2019, korespondenčně e-mailem), Vlasta Vindušková (2019, Liberec), Radmila Hájková (2019, České Budějovice), Daniel Wiesner (2021, 2023, korespondenčně e-mailem), Václav Janeček (2023, Praha), Jiří Horák (2023, korespondenčně e-mailem).

Rozhovory probíhaly v příjemné atmosféře, kdy pamětníci rádi vzpomínali na svou taneční kariéru. Někteří mi věnovali třicet minut, jiní někdy i hodinu a půl. Vzpomínky, které se týkaly čistě tance – premiéry, repertoár, soubor, kolegové interpreti – plynuly spontánně a téměř bezstarostně. V případě, že respondenti nedokázali najít v paměti konkrétní jména či názvy inscenací, snažila jsem se informace ověřit z jiných zdrojů. Nepříjemným momentem byly v mnoha případech hovory o dobové politické situaci. Často se dotazovaní buď nechtěli vyjadřovat nebo mi sdělili něco „mimo záznam“. I po mnoha letech byl cítit určitý strach z toho urazit či poškodit někoho z bývalých spolupracovníků, případně vykreslit ve špatném světle sám sebe.

Kontakty mezi starší generací tanečníků a domovskými divadly jsou již bohužel často zpřetrhané, mnoho umělců žije v ústraní a není jim věnována patřičná pozornost, ač to svého času byli první sólisté, sólistky nebo žadaní choreografové.

I proto se mi podařilo hovořit zejména s umělci, kteří jsou dosud nějak s divadlem spojení (mezi dotazovanými byla například nynější uvaděčka, dál asistentka šéfky baletního souboru, stálý host baletního souboru, baletní mistryně a další) a každý svým způsobem nadále aktivní v tanečním světě.

1.4 Baletní soubory a skupiny v Čechách

Ve své disertační práci se věnuji velkým baletním souborům, které mezi lety 1960 a 1989 fungovaly pod hlavičkou kamenného divadla v těchto krajských²⁴ městech: Brno, Olomouc, Ostrava, Plzeň, Ústí nad Labem, Liberec, České Budějovice, Opava.²⁵ Děni v Národním divadle v Praze jsem se podrobně věnovala ve své diplomové práci,²⁶ proto se touto institucí tentokrát nezabývám.

Když si vyjmenovaná města představíme v kontextu mapy dnešní České republiky, jsou na jejím území relativně pravidelně rozeseta. Nejbliž mají k sobě Ostrava a Opava (cca 35 kilometrů) a Liberec a Ústí nad Labem (cca 100 kilometrů). Kamenná divadla v těchto městech jsou vesměs několikasouborová, vedle baletu zde obvykle byla činohra, opera či opereta.²⁷

V období mezi lety 1960 a 1989 však existovalo na českém území množství dalších scén a menších či větších tanečních souborů, které stojí za pozornost. Rozdíl byl ve statutu daného tělesa, zda bylo profesionální, či amatérské, v zaměření a tanečním stylu, který prezentovalo. Jednotlivé soubory se lišily velikostí, technickými a finančními možnostmi a podmínkami, v nichž pracovaly.

Repertoár se přizpůsoboval počtu a taneční vospělosti interpretů (zda se jednalo o absolventy konzervatoří, nebo amatéry). Některé soubory či skupiny neměly stálou scénu a fungovaly pouze na zájezdové bázi. Bohužel je náročné najít přesné informace o konkrétním fungování většiny těchto souborů co se týče doby jejich existence, personálního zajištění či uměleckého zázemí. Jistě by bylo záslužné, aby byla také tato oblast tuzemské taneční scény více probádaná. Cílem mé disertační práce není detailně se jim věnovat, ale ráda bych alespoň některé z nich stručně zmínila.

Mezi profesionální, samostatné a významné soubory patřil například Studio Balet Praha/Balet Praha. Jeho stopa je v historii tance velká a dobře zmapovaná, v posledních letech vyšla například publikace (*Studio) Balet Praha. Nová vlna československé choreografie* Lucie Kocourkové.²⁸

Dalším tělesem byl Balet Československé televize,²⁹ který bude podrobněji rozebrán v další části práce.

---

²⁴ Pouze Opava není krajským městem.

²⁵ Opavský soubor nicméně nebyl nikdy nezávislý, byl služebně podřízený opeře.

²⁶ ČIŽMÁRIKOVÁ, Monika. *Balet Národního divadla v 70. a 80. letech 20. století*. Praha: AMU – diplomová práce, 2017

²⁷ Výjimkou je divadlo v Ústí nad Labem, které nemá činoherní soubor.

²⁸ KOCOURKOVÁ, Lucie. (*Studio) Balet Praha. Nová vlna československé choreografie*. Praha: Balet Praha, 2021. ISBN 978-80-908284-0-4.

²⁹ Balet ČST fungoval mezi lety 1974 a 1990.

1.4.1 Baletní soubor v Horáckém divadle v Jihlavě

Baletní soubor v Horáckém divadle v Jihlavě fungoval od roku 1950. Jeho choreografem byl Ferry Knopp. Na tuto éru vzpomínal František Pokorný, který zde působil jako tanečník, takto: „*Horácké divadlo, které vzniklo tak trochu na povzbuzení české menšiny po německé okupaci, bylo v té době nejen divadlem činoherním, ale vznikla tu komorní opera, a ještě komornější baletní soubor. Neuvěřitelné se stalo skutečností: z gymnázia a okolí prolulo mnoho studentů do provozu divadla jako hráči orchestrální, sboroví zpěváci a ti pohybově gramotnější do baletu. Tomu šéfoval Ferry Knop, spíše varietní typ umělce, ale nikoliv bez talentu. Byl obdivovatelem Ivo Váni Psoty a stalo se, že tento obdiv přenesl i na nás.*“³⁰

Baletní soubor uvedl i samostatné baletní tituly, v roce 1950 *Coppélii* a *Nikotinu* a v roce 1951 *Pohádku o Honzovi* a *Krále Ječmínka*, vše v choreografii Ferryho Knoppa. Baletní soubor v Jihlavě nejspíš neměl dlouhého trvání, podle dostupných informací se domnívám, že zanikl po roce 1951, jelikož v tu dobu začal Ferry Knopp pracovat v Teplicích.

1.4.2 Taneční soubor v Hudebním divadle v Karlíně

Od roku 1945 fungoval v Hudebním divadle v Karlíně vedle zpěvoherního také taneční soubor. Sloužil operetě a muzikálu, připravil však i samostatné inscenace: *Coppélie* a *Louskáček* (1954 ch. L. Hrdinová), *Sněhurka* (1956 ch. J. Němeček), *Vítr ve vlasech* (1962 ch. J. Blažek) a další. Mezi šéfy baletu v Karlíně patřili například Boris (vl. jménem Bohumil) Milec, Bedřich Füssenger, Hana Machová, Jiří Němeček nebo Zdeněk Prokeš.

1.4.3 Baletní skupina v Kladně

Zpěvoherní soubor s baletní skupinou fungoval v kladenském divadle od roku 1949. Zpěvohra uváděla opery, operety i samostatné baletní večery: *Lašské tance* (1952 ch. J. Mlíkovská), *Don Juan* (1952 ch. A. Hodek), *Coppélia* (1956 ch. B. Svoboda), *Z pohádky do pohádky* (1959 ch. V. Šedivý), *Sluha dvou pánů* (1963 ch. Z. Weidenthaler) a další. Mezi choreografy, kteří zde působili patřil také Luboš Ogoun a František Voldán, krátce byl vedoucím skupiny Frank Townen. Kladenská zpěvohra byla zrušena v roce 1963.

1.4.4 Baletní soubor v Krušnohorském divadle v Teplicích

Samostatný baletní soubor v Krušnohorském divadle v Teplicích se začal formovat od 50. let 20. století. V jeho čele stál Ferry Knopp (1951-1968),³¹ choreograficky zde působili Milena Moravcová a Jaroslav Brůha. Mezi lety 1968 a 1973 soubor vedl Josef Bádal a baletním mistrem byl Stanislav Remar. Dalším choreografem byl Václav Štádler (1974-1987, od 1984

³⁰ WIESNER, Daniel. František Pokorný: „V chaosu může být i veselo.“. *Taneční aktuality* [online]. 23. 2. 2018 [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/rozhovory/frantisek-pokorny-v-chaosu-muze-byt-i-veselo>

³¹ Informace je z: *Česká divadla : encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4. Oproti tomu v *České tanečním slovníku* je psáno, že F. Knopp stál v čele souboru mezi lety 1961 a 1968, heslo Teplice – divadelní baletní soubor, s. 334.

těž šéf souboru). V sezonách 1987/1988 a 1989/1990 vedla soubor Ludmila Melíšková, v sezoně 1988/1989 Jan Pirner. Posledním šéfem souboru byl Josef Starosta.

Soubor pravidelně hostoval například v Praze. Divadlo se zaměřovalo zejména na produkci muzikálů. V roce 1963 došlo k reorganizaci a snížení početního stavu baletu i orchestru, což omezilo uvádění velkých výpravných děl. V roce 1994 byl divadelní soubor zrušen.

1.4.5 Další soubory a skupiny

Dalšími zajímavými tělesy byly Umělecký soubor ministerstva vnitra, který fungoval mezi lety 1952 a 1966, Vysokoškolský umělecký soubor Univerzity Karlovy v Praze či Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého, kterému bude věnována jedna z následujících kapitol.

Z folklorní oblasti to byl Československý státní soubor písní a tanců, který fungoval mezi lety 1948 a 1993,³² Chorea Bohemica, jež vznikla v roce 1967, Soubor písní a tanců Josefa Vycpálka, který zahájil svou činnost v roce 1947³³ a další.

Z výše jmenovaných patřil mezi profesionální tělesa taneční soubor v Kladně, Teplicích, Jihlavě, Karlíně, dále Československý státní soubor písní a tanců, Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého a Balet Praha. Domnívám se, že Chorea Bohemica, Soubor písní a tanců Josefa Vycpálka³⁴ a Vysokoškolský umělecký soubor Univerzity Karlovy v Praze působil na amatérské úrovni.

Bohužel se mi nepodařilo v archivech nalézt dokumenty, které by mi pomohly odhalit například vnitřní hierarchii těchto souborů, objasnit jaké byly platové podmínky zaměstnanců/členů souboru, abych dokázala blíže definovat a identifikovat jejich statut.

---

³² ČSSPT zahájil činnost v roce 1948 s názvem Československý soubor národních tanců, v roce 1950 se rozrostl o pěveckou a orchestrální složku a začal fungovat pod jménem Československý státní soubor písní a tanců. Byl koncipován jako reprezentační těleso s posláním uchovávat a rozvíjet lidové tradice a propagovat lidové umění v ČSR i zahraničí, kam pravidelně cestoval (např. také zájezd do SSSR, Číny, Severní Koreje, Mongolska a dalších). Zdroj: STAVĚLOVÁ, Daniela, ed et al. *Tiha a beztlíže folkloru : folklorní hnutí druhé poloviny 20. století v českých zemích*. Vydání první. Praha: Academia, 2021. s. 36-42. ISBN 978-80-200-3286-7.

³³ Jiřina Mlíková zmínila: „(pozn. Soubor písní a tanců Josefa Vycpálka) *Byl po roce 1945 prvním českým amatérským souborem lidových písní a tanců a dělal tehdy naprosto průkopnickou práci při rekonstrukci tanečních kroků a jednotlivých českých tanců i prvním předváděním celého pásma českých tanců na jevišti.*“ Zdroj: MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Vyprávění o tanci na jevišti*. Praha: NIPOS-ARTAMA Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2009, s. 23. ISBN 9788070682319.

³⁴ Dle slov Jiřiny Mlíkové v citaci výše, byl Soubor písní a tanců Josefa Vycpálka amatérský.

1.5 Balet Československé televize

Balet Československé televize vznikl v roce 1974.³⁵ Podílel se zejména na zábavných a hudebních pořadech, jako bylo *Televarieté*, *Z melodie do melodie*, *Kabaret u dobré pohody*, *Haló – tady Orchestr a Balet ČST* a další. Těmto pořadům byl patrně předlohou východoněmecký estrádní pořad *Ein Kessel Bunt*, který byl oblíben širokou veřejností.

Pořady tohoto typu do jisté míry měnily a posouvaly pohled společnosti na tanec, jelikož divácká obec byla početná. Tanec se tak v určité podobě dostal téměř do všech domácností.

Uměleckými šéfy tohoto seskupení byli postupně Josef Bádal (1974–1983), František Pokorný (1984–1987) a Radomil Čech (1987–1990). Mezi pedagogy, kteří zde vyučovali, patřili například Jan Hartmann nebo Ivanka Kubíková,³⁶ dále se souborem spolupracoval Luboš Ogoun, Daniel Wiesner, Zdeněk Prokeš a další.

Jan Hartmann v rozhovoru s Danielem Wiesnerem pro *Taneční aktuality* vzpomínal na to, jak po domluvě s Jiřím Srnecem odešel z Černého divadla a nastoupil do Baletu ČST: „*Svou první choreografií pro Balet ČST jsem vytvořil v roce 1976 pro pořad Enky Benky v režii Evžena Sokolovského. Od roku 1980 jsem připravil celou řadu choreografií například pro režiséry Ivo Paukerta a Jana Bonaventuru v pořadu Haló, tady Orchestr a balet ČST.*“³⁷

Soubor, který měl okolo devatenácti tanečnic a devíti tanečníků, jež převážně přišli z Laterny magiky, vytvářel i vlastní profilové pořady. V době psaní této práce, tedy v roce 2022, je možné dohledat mnoho videí na *YouTube*, na kterých je zachycen Balet ČST v rámci televizních pořadů.³⁸

K Baletu ČST se vyjádřil tanečník a pedagog Václav Janeček³⁹: „*Založení Baletu ČST jsem chápal jako český ekvivalent východoněmeckého baletu (možná tam byla i dvě tělesa, jejichž název nebyl spojen jen s televizí), který byl primárně využíván v estrádních pořadech typu Ein Kessel Bunt. Tomuto pořadu zase odpovídal v Čechách pořad Televarieté. Rozhodně byl východoněmecký balet tohoto typu vzorem v ČSSR. Tanečníci tady vystupovali v tzv.*

---

³⁵ Stejně tak jako orchestr ČST.

³⁶ Absolventka taneční konzervatoře v Praze a choreografie na AMU, Ivanka Kubíková, byla tanečnicí, choreografkou, baletní mistryní i zástupkyní šéfa Baletu ČST (1974–1987). Při práci se souborem Baletu ČST a potažmo i celkově ve své kariéře, zúročila nabyté znalosti jazzového tance a techniky Marthy Grahamové, které získala na London School of Contemporary Dance (1968–1972).

³⁷ WIESNER, Daniel. Jan Hartmann: „Mladým choreografům bych poradil, aby si dávali pozor na cestu, ale šli do toho po hlavě“. *Taneční aktuality* [online]. 26. 4. 2021 [cit. 9. 3. 2022]. ISSN 1803-2559. Dostupné z: <https://www.tanečniaktuality.cz/rozhovory/jan-hartmann-mladym-choreografum-bych-poradil-aby-si-davali-pozor-na-cestu-ale-sli-do-toho-po-hlave>

³⁸ Například *Televarieté* z roku 1984 zde: https://www.youtube.com/watch?v=2p_k0zEXIn4; *Haló – tady Orchestr a Balet ČST* z roku 1979 <https://www.youtube.com/watch?v=sdHZb5By5xA>; *Kabaret u dobré pohody* z roku 1980 https://www.youtube.com/watch?v=rknpY8_zNcs.

³⁹ Václav Janeček se narodil 18. 4. 1964. Absolvoval pražskou taneční konzervatoř (1982), magisterské studium Pedagogiky tance na taneční katedře AMU (1992) a doktorské studium Estetiky na Filozofické fakultě UK (1996). Působil jako sólista, později baletní mistr a dramaturg Laterny magiky, také jako dramaturg Baletu Národního divadla v Praze či baletní mistr Divadla J. K. Tyla v Plzni. Vyučuje klasický tanec na Katedře tance HAMU, kde se v roce 2012 stal vedoucím katedry. Mezi lety 2016 a 2021 byl proděkanem HAMU a od roku 2021 působí jako prorektor AMU.

Hudebně-zábavných pořadech, a to buď v samostatných tanečních číslech převážně revuálního typu nebo také v choreografiích, které měly poněkud hlubší umělecký, stylový, charakterní nebo prostě řekněme "profilový" obsah."

Dle slov Václava Janečka tanečníci vystupovali také coby „křoví“ při písničkách populárních zpěvaček a zpěváků. Zmínil: *„Balet ČST nebyl ovšem jediným ‚uskupením‘ tohoto typu, ale měl statut souboru, kde měli tanečníci pevný profesionální režim.“* Ten zahrnoval tréninky, zkoušky, natáčení (představení) a termínované nebo trvalé smlouvy, tudíž stabilní měsíční plat. *„Vedle aktuální působnosti, nebo pochopitelně také po rozpuštění tohoto souboru, existovala stále řada dočasně sestavených skupin tanečníků ‚odevšad‘ (nebo jen doplňovali podle potřeby požadovaný počet tanečníků, který Balet ČST neměl). Dělo se tak pro poměrně četné tancování v zábavných pořadech například silvestrovské pořady, Ples ČST, Abeceda, Haló tady orchestr a balet ČST, už zmíněné Televarieté a řada hudebních pořadů, které byly koncipovány především jako prezentace populárních zpěvaček a zpěváků (pořady typu recitálů) nebo zábavné estrády organizované při příležitosti různých oslav, které si žádaly ‚revue‘. Účinkovali zde tanečníci zejména ze souborů Hudebního divadla Karlín, Městských divadel pražských, Laterny magiky, souborů Národního divadla, někdy také z mimopražských těles. Některé pořady ovšem zajišťovaly vždy jiné externí soubory, například PKB P. Šmoka nebo UNO R. Hese (např. Možná přijde i kouzelník).“*

Václav Janeček dodal, že atmosféru těchto typů choreografií měl upřímně moc rád: *„Docela dost jsem se díky mnoha svým ‚kšeftům‘ v tomto ranku vytancoval s takovým tím radostným výrazem, jen jsem věděl, že bych nedokázal vždy jen hrát a tančit na skleněné oko kamery a pro nediváky-štáb, který si taky jen dělal svou práci, takže neexistovala ta příjemná souhra jako s diváky v živém představení. Choreografická úroveň byla dle mého názoru proměnlivá, hodně zajímavé byly zkušenosti se zpěváky pop-music. Samozřejmě je hodně jiné mít nebo vzpomínat na úsudky, které jsem o tom měl V TÉ DOBĚ, když jsem TO tančil v TÉ či ONÉ skupině nebo se na to díval v té či dohledné době a pak, jak se na to dívám s odstupem dnes, porovnávám to s podobnými čísly nebo klipy od té doby a dnes. To je velmi složitá otázka reflexe.“⁴⁰* Václav Janeček dodal, že hodnocení je věc dobového i osobního vkusu, společenského řádu, jiného typu kolegiality a spolupráce, názoru na potřebnou úroveň taneční techniky, výrazu a vzhledu a velké flexibility tanečníků a jejich výkonů v celkem bohaté škále různých choreografických přístupů poplatných mnoha dalším účelům, k nimž byl tento typ taneční interpretace směřován.

V roce 1990 Balet Československé televize zanikl.

---

⁴⁰ Všechny citace V. Janečka v této kapitole: Rozhovor M. Štúrové s Václavem Janečkem, 29. 1. 2023, korespondenčně e-mailem.

1.6 Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého

Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého (zkráceně a dále jako AUS VN) byl pro umělce (zejména muže) ve 2. polovině 20. století velmi podstatný.⁴¹

V roce 1943 pod vedením skladatele a dirigenta Víta Nejedlého⁴² vznikla hudební četa, působící v rámci československých vojenských jednotek v SSSR. Hlavním účelem bylo zajišťovat zábavu pro členy armády, ať už pro profesionály, ale také pro ty, kteří zde vykonávali základní vojenskou službu. Po náhlé smrti V. Nejedlého v roce 1945 převzal soubor do svého názvu jeho jméno. Po osvobození se stal AUS VN reprezentativním tělesem a skládal se ze symfonického orchestru, pěveckého sboru a taneční skupiny (někteří umělci zde plnili povinnost vojenské prezenční služby, jiní byli v civilním angažmá), kterou v průběhu let prošla řada kvalitních tanečníků.

Přijetí do Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého nebylo automatické. Pokud se to ale zájemci podařilo, byl AUS VN ideálním východiskem pro mladé interprety, kteří nechtěli na dva roky přestat aktivně tančit, vystupovat a ztratit zásadní, mladické období svého kariérního života. Díky nástupu do AUS VN měli tanečníci naopak možnost poznat nové taneční techniky a vzdělávat se v nich, potkávat různé pedagogy a interpretovat zajímavé choreografie.

Taneční skupina, jež se zformovala hlavně v letech 1949 a 1950 kdy uváděla zejména scénicky ztvárněné lidové tance, se postupně přetvářela a měnila. V počátcích prošla AUS VN řada choreografů: František Halmazňa,⁴³ Vlastimil Jílek,⁴⁴ Jiří Blažek,⁴⁵ Robert Braun,⁴⁶ Jana Hošková⁴⁷ či Jaroslav Brůha.⁴⁸

V 50. letech byl vedoucím taneční skupiny Luboš Ogoun,⁴⁹ po něm mezi lety 1955 a 1960 Jan Čumpelík,⁵⁰ který i po svém odchodu z vedoucí pozice až do roku 1987 působil ve skupině jako choreograf. Na práci pro AUS VN Jan Čumpelík vzpomínal: „*Převážnou část mé tvorby tvoří veselé tance a groteskní balety. Smíchu je v životě vždycky málo, a zvláště na vojně. Poněvadž jsem v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého tvořil hlavně pro vojáky,*

---

⁴¹ Pro úplnost, AUS VN nebyl jediný armádní soubor své doby, existoval také Vojenský umělecký soubor, Ústřední vojenský soubor, podobně laděný Umělecký soubor ministerstva vnitra⁴¹ a další. Dle Lucie Kocourkové: „*Jedinečným na těchto souborech bylo, že se zde během prezenční služby vzájemně setkali mladí umělci mnoha oborů, hudebníci, pěvci, herci, tanečníci, ale také literáti, výtvarníci.*“ (KOCOURKOVÁ, Lucie. (Studio) Balet Praha. *Nová vlna československé choreografie*. Praha: Balet Praha, 2021. 978-80-908284-0-4.) O Uměleckém souboru ministerstva vnitra je možné se podrobně dočíst zde: ŠMIDRKAL, Václav. „Fízlrevue“: Jak hrál, tančil a zpíval Umělecký soubor ministerstva vnitra. *Paměť a dějiny*. 2010, IV (2), 44-58. ISSN 1802-8241.

⁴² Vít Nejedlý, český hudební skladatel, dirigent, publicista atd. Žil v letech 1912–1945.

⁴³ František Halmazňa (naroden 31. 1. 1927 – zemřel 25. 2. 2002) – v AUS VN působil v sezoně 1953/54.

⁴⁴ Vlastimil Jílek se narodil 2. 9. 1925 a zemřel 16. 4. 1996.

⁴⁵ Jiří Blažek se narodil 5. 7. 1923 a zemřel 8. 8. 2017.

⁴⁶ Robert Braun se narodil 16.2.1914 a zemřel 16.1.1982.

⁴⁷ Jana Hošková (narozena 31. 3. 1929) – v AUS VN působila mezi lety 1952–1956.

⁴⁸ Jaroslav Brůha (narozen 8. 1. 1929 – zemřel 15. 5. 1992) – v AUS VN působil mezi lety 1953–59.

⁴⁹ Luboš Ogoun se narodil 18. 2. 1924 a zemřel 14. 2. 2009.

⁵⁰ Jan Čumpelík (narozen 8. 6. 1925 – zemřel 22. 9. 2004) – v AUS VN působil mezi lety 1955–1987.

*snažil jsem se přinášet na jeviště radost a spontánní smích. Nebyla to cesta jednoduchá a už vůbec ne lehká. O to víc uspokojení a radosti mi dával smích v hledišti.*⁵¹

Významnou éru taneční složky AUS VN zajistila vedením souboru tanečnice a choreografka Jiřina Mlíková,⁵² dřívější členka Národního divadla v Praze a choreografka Československého státního souboru písní a tanců. V AUS VN strávila dvacet pět let (1960–1985). v tu dobu se taneční skupina podílela nejen na celosouborových pořadech, tvořila také množství samostatných tanečních programů. Z díla Jiřiny Mlíkové jmenujme například: *Hypnotizér* (1963, h. Z. Křížek), *Opičák* (1965, h. Z. Křížek), *Hry s maskami* (1966, hudební koláž), *Labyrint* (1969, h. L. Fišer) a mnoho dalších. Následující informace čerpám kromě odborné literatury také převážně z autentických písemných vzpomínek (ze skript) Jiřiny Mlíkové *Fakta a úvahy*.⁵³

Jiřina Mlíková ve skriptech jmenovala za svou éru několik dalších choreografů spojených s AUS VN. Bohužel ne u všech bylo možné dohledat přesná léta působení v tomto tělese. Mezi hostující choreografy patřila Libuše Hynková,⁵⁴ František Pokorný,⁵⁵ Ivanka Kubicová,⁵⁶ Zora Šemberová,⁵⁷ Alena Skálová,⁵⁸ Jiří Němeček,⁵⁹ Miroslava Vlášková⁶⁰ (provdaná Halmazňová), Libor Vaculík⁶¹ a další.

Mužských interpretů působilo ve skupině obvykle okolo devatenácti, z toho kolem osmi tanečníků v civilním zaměstnání. Ti již ukončili základní vojenskou službu a v AUS VN i nadále zůstali. AUSem VN (ať už v rámci vojenské služby, nebo jako v civilním zaměstnání) prošel například Zdeněk Doležal,⁶² Richard Hes,⁶³ Zdeněk Kárný,⁶⁴ Pavel Ďumbala,⁶⁵ Jiří Kyselák,⁶⁶

---

⁵¹ ČUMPELÍK, Jan. 35 let s tancem mezi vojáky. *Taneční listy* 1, 1988, ročník 26. s. 8-10.

⁵² Jiřina Mlíková (narozena 3. 2. 1925 – zemřela 10.03.2013). v AUS VN působila mezi lety 1960–1985. Jan Čumpelík spolupráci charakterizoval následovně: „Ještě jedna spolupráce mě provázela druhou polovinu mého působení v AUSu. Byla to spolupráce s choreografkou z. u. Jiřinou Mlíkovskou. Pracovali jsme léta vedle sebe, viděli si navzájem do tvůrčí kuchyně, byli prvními diváky i kritiky. To samozřejmě nemohlo být bez vlivu na naši práci. Jiřina byla na jevišti služebně starší, zkušenější, což jsem plně uznával a respektoval. Její práce jsem si vážil.“ Zdroj: ČUMPELÍK, Jan. 35 let s tancem mezi vojáky. *Taneční listy* 1, 1988, ročník 26. s. 8-10.

⁵³ MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Fakta a úvahy*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2010.

⁵⁴ Libuše Hynková se narodila 28. 10. 1923 a zemřela 6. 1. 2012.

⁵⁵ František Pokorný se narodil 23. 2. 1933.

⁵⁶ Ivanka Kubicová se narodila 21. 5. 1946.

⁵⁷ Zora Šemberová se narodila 13. 3. 1913 a zemřela 9. 10. 2012.

⁵⁸ Alena Skálová se narodila 11. 9. 1926 a zemřela 3. 2. 2003.

⁵⁹ Jiří Němeček se narodil 12. 4. 1924 a zemřel 29. 7. 1991.

⁶⁰ Miroslava Halmazňová se narodila 21. 4. 1928.

⁶¹ Libor Vaculík se narodil 10. 3. 1957.

⁶² Zdeněk Doležal (narozen 22. 7. 1934 – zemřel 27. 02. 2005) – v AUS VN mezi lety 1955–1959.

⁶³ Richard Hes (narozen 5. 7. 1963 – zemřel 17. 2. 2014) – v AUS VN mezi lety 1985-1987.

⁶⁴ Zdeněk Kárný (narozen 24. 1. 1955) – v AUS VN mezi lety 1974-1976.

⁶⁵ Pavel Ďumbala (narozen 21. 11. 1958) – v AUS VN mezi lety 1981-1982.

⁶⁶ Jiří Kyselák (narozen 9. 8. 1952 – zemřel 19. 11. 2017) – v AUS VN mezi lety 1973-1975.

Karel Littera,⁶⁷ Ján Nemeč,⁶⁸ Bohumil Reisner,⁶⁹ Michal Šebor⁷⁰ či Pavel Ždichynec.⁷¹ Tanečníci po splnění vojenské prezenční služby z AUS VN odcházeli přímo do divadelních angažmá, nebo se do nich vraceli, pakliže do AUS VN nenastoupili přímo z konzervatoře: „Kvalitními tréninky s předními pedagogy a taneční praxí v náročných představeních zájezdového baletu udrželi si svou profesi a ještě ji naopak rozvíjeli. Bylo to ku prospěchu nejen naší baletní skupiny, ale po léta vlastně ku prospěchu celého oboru,”⁷² zmínila Jiřina Mlíková.

Dívek v souboru obvykle tančilo mezi dvanácti až patnácti, ve většině případů to byly absolventky konzervatoří, zejména pražské a brněnské. Jednalo se o „civilní zaměstnankyně armády”.⁷³ Patřila mezi ně například Zuzana Cílová⁷⁴ (rozená Pomezná), Alena Fuchsová⁷⁵ (rozená Černá), Tamara Koutníková⁷⁶ (rozená Kornová), Jitka Kornová,⁷⁷ Zdena Nemcová⁷⁸ (rozená Mašitová), Jaromíra Kavková⁷⁹ (rozená Hoferková) či Olga Pyskatá⁸⁰ (rozená Hatinová).

Taneční tréninky v AUS VN vedli kromě interních tanečníků často pozvání umělci, kteří zde hostovali krátce nebo i dlouhodobě. Ve vedení hodin klasického tance se vystřídala například Věra Ždichyncová,⁸¹ Růžena Mazalová,⁸² Aneta Voleská,⁸³ z pánů Vjačeslav Ivanov,⁸⁴ Bohumil Reisner či Michal Šebor. Mezi učitele folkloru patřil Jan Čumpelík (zároveň choreograf souboru), Jiří Hrabal⁸⁵ či František Bonuš.⁸⁶

Premiéry baletních programů se za éry Jiřiny Mlíkové konaly jednou za dva roky v pražských divadlech, většinou v Divadle Na Fidlovačce nebo v Divadle na Vinohradech.⁸⁷

---

⁶⁷ Karel Littera (narozen 10. 11. 1966) – v AUS VN mezi lety 1987-1989.

⁶⁸ Ján Nemeč (narozen 22. 8. 1960) – v AUS VN mezi lety 1980-1982.

⁶⁹ Bohumil Reisner (narozen 23. 2. 1944 – zemřel 7. 11. 1988) – v AUS VN 1963-1965.

⁷⁰ Michal Šebor (narozen 4. 12. 1950) – v AUS VN 1973-1975.

⁷¹ Pavel Ždichynec (narozen 5. 9. 1941) – v AUS VN 1961-1963.

⁷² MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Fakta a úvahy*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2010.

⁷³ MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Fakta a úvahy*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2010.

⁷⁴ Zuzana Cílová (narozena 31. 3. 1954) – v AUS VN 1981-1994.

⁷⁵ Alena Fuchsová (narozena 4. 9. 1931 – zemřela 30. 10. 1977) – v AUS VN 1951-1977.

⁷⁶ Tamara Koutníková (narozena 11. 11. 1950) – v AUS VN 1970-1992.

⁷⁷ Jitka Kornová (narozena 27. 5. 1949) – v AUS VN 1968-1994.

⁷⁸ Zdena Nemcová (narozena 22. 5. 1944 – zemřela 16. 11. 2018) – v AUS VN 1980-1983.

⁷⁹ Jaromíra Kavková (narozena 17. 8. 1932) - v AUS VN 1952-1989.

⁸⁰ Olga Pyskatá (narozena 21. 5. 1935 – zemřela 9. 9. 1982) – v AUS VN 1955-1959, 1966-1982.

⁸¹ Věra Ždichyncová se narodila 17. 2. 1922 a zemřela 18. 9. 2017.

⁸² Růžena Mazalová se narodila 20. 8. 1926 a zemřela 13. 3. 2019.

⁸³ Aneta Voleská se narodila 9. 5. 1947.

⁸⁴ Vjačeslav Ivanov se narodil v únoru 1945.

⁸⁵ Jiří Hrabal se narodil 29. 12. 1928.

⁸⁶ František Bonuš se narodil 3. 12. 1919 a zemřel 16. 4. 1999.

⁸⁷ Jiřina Mlíková zmiňuje ve svých pamětech roky 1961, 1963, 1965, 1966, 1967, 1970, 1972, 1974, 1975, 1977, 1980, 1981, 1983, 1984, 1986.

Jiřina Mlíková ve svých vzpomínkách zmínila text Dany Pasekové, bohužel však nedodala, odkud citaci čerpá. Pro představu povědomí o AUS VN nám ale přesto můžu být úryvek užitečný: *“Není jednoduché zaujmout tak různorodé obecenstvo, vyjít vstříc nepoučenému divákovi a při tom neslevit z umělecké úrovně. A stejně těžké je, pečovat o růst souboru, zajišťovat přípravu nových programů za soustavných zájezdů náročných na čas a energii. S uznáním nutno konstatovat, že baletu AUSu se daří plnit toto poslání, a že se navíc zařadil na čestné místo v našem tanečním životě.”*⁸⁸

V roce 1985 převzala místo vedoucí souboru Jitka Kornová, Miloslav Korn působil na místě baletního mistra a asistenta hostujících choreografů. Soubor od roku 1990 nesl název Bohemia balet a vyjížděl i za hranice ČSR. V roce 1994 Ministerstvo obrany ČR AUS VN zrušilo.

Na závěr mého stručného vhledu do historie AUS VN přidávám vzpomínky pamětníků. Jana Hošková v rozhovoru pro *Taneční aktuality* zmínila: *„V padesátém druhém jsem na žádost Radima Drejsla, uměleckého šéfa AUS, odešla společně s Janem Čumpelíkem do služeb armády. Měli jsme založit novou taneční skupinu a tvořit současný repertoár s vojenskou tematikou. V té době nastupovali na vojnu absolventi středních a vysokých uměleckých škol, otevřených po válce. Proto vzniklo několik vojenských souborů, odlišovaly se uměleckým zaměřením. Nejprve jsem byla choreografkou Uměleckého vojenského souboru Praha, po dvou letech soubor zrušili a taneční skupinu převedli do Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého. Do Uměleckého souboru ministerstva vnitra jsem přešla za další dva roky už jako vedoucí taneční skupiny a choreografka.”*⁸⁹

Tanečník, choreograf a pedagog Daniel Wiesner⁹⁰ na svůj čas strávený v tomto souboru vzpomínal: *„Psal se rok 1968 a byl jsem o prázdninách na svatební cestě se svou ženou ve Francii. Velmi jsem se zajímal o angažmá, ale nabídky, které jsem dostal, byly do méně významných souborů. Proto jsme se vrátili s vědomím, že mám nastoupit do AUSu. Hned po nástupu nás všechny odvezli na vojenské cvičení do Boru u Tachova. Dne 21. srpna 1968 jsem poprvé v životě měl službu dozorčího roty s Tomášem Hantákem. Popíjeli jsme vínečko, když o půlnoci zvoní telefon: ‚Okamžitě přineste klíče od zadní brány!‘ S pocitem, že právě začíná vojenská buzerace, jsme klíč předali důstojníkovi, který k nám přijel na motorce: ‚Čekejte tady u brány.‘ V totální tmě jsme si sedli k bráně, když za malou chvíli obklopilo*

---

⁸⁸ MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Fakta a úvahy*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2010. s. 46-47.

⁸⁹ DERCSÉNYIOVÁ, Lucie. Rozhovor s Janou Hoškovou: „Tanec je náročná profese...” *Taneční aktuality* [online]. 30. 9. 2015 [cit. 2022-03-10]. ISSN 1803-2559. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/rozhovory/rozhovor-s-janou-hoskovou-tanec-je-narocna-profese>

⁹⁰ Daniel Wiesner se narodil 17. 1. 1947. Mezi lety 1967 a 1990 působil jako tanečník a choreograf v Národním divadle v Praze (od 1972 sólista, od 1984 choreograf) a také jako choreograf ve Státním divadle v Brně. Absolvoval pražskou taneční konzervatoř, studium choreografie na AMU, spolupracoval s činohrou, operou, televizí i filmem například v Praze, Brně, Ostravě, Olomouci, Kladně atd. Věnoval se také pedagogické činnosti na taneční katedře AMU a též publicistice – je autorem recenzí, kritik, medailonů osobností, rozhovorů apod.

vojenský tábor mnoho světél vojenských vozidel. Jednalo se o polskou armádu, která nás okupovala. Asi za deset dní pro nás přijel zelený vojenský autobus, který nás odvezl do AUSu. Projížděli jsme obcemi i městy, kdy se konaly protestní manifestace proti ruské okupaci. K našim hranicím ujíždělo velké množství našich spoluobčanů, kteří toužili emigrovat. Tím, že jsme byli čeští vojáci ve vojenském autobuse, vzbuzovalo to v lidech pocit, že naše armáda začíná něco dělat. Nikdo netušil, že jsme ti nejméně vojensky připravení spoluobčané. Dokladem budiž, že během vojenského cvičení jsme měli šanci 3x vystřelit ze vzduchovky a od druhého pokusu mě vyhodili s odůvodněním, že nebudou plýtvat střelivem. Za celou vojnu jsem se k jakékoli zbrani už nedostal.“

Za velmi atraktivní Daniel Wiesner považoval zájezdy s choreografiemi Jiřiny Mlíkové po celém Československu: *„Rád na to vzpomínám, protože jsem měl šanci poznat krásná místa naší vlasti, kde jsem dosud nebyl – například v Tatrách. Naštěstí celosouborových čistě vojenských představení bylo velmi málo. Pro mě to například znamenalo vytvořit se svými kolegy pás od tanku! Pomalu jsme se sunuli v předklonu vpřed a první udělal kotoul a zůstal ležet. Ostatní ho přešli a na konci se zase zapojil.“* Podle Daniela Wiesnera bylo v té době nejatraktivnější získat modrou knížku a tím se vojně vyhnout. Druhý nejlepší způsob, jak přečkat tuto „nesmyslnou povinnost“, bylo dostat se do AUS VN.⁹¹

Tanečník a pedagog Jiří Horák⁹² považoval AUS VN za útočiště řady umělců, včetně tanečníků, kteří zde přečkali dvouletou prezenční vojenskou službu: *„Byla tam různá profesní úroveň členů souboru jak vojáků, tak civilních zaměstnanců. Program a dramaturgie jednotlivých profilových představení taneční složky AUSu zahrnovaly jak čísla folklórní (bylo zde velké procento specialistů ze souboru písní a tanců ‚Stáťasu‘), tak svým způsobem contemporary, a dokonce i čísla klasického baletu.“* Vojáci, kteří byli většinou diváky v posádkových domech kultury, ocenili hlavně dámskou složku souboru: *„Když ale ohlásil moderátor večera Martin Zounar, že uvidí variaci z baletu Spící krasavice, načež jsem vyšel já jako princ Desiré, ozvalo se nespokojené ‚tak to je ta krasavice?!‘ Speciální byly takzvané celosouborovky, ve kterých se prezentoval kompletní AUS v pompézní show tematicky poplatných době, většinou v rámci přehlídky ‚Zlatý palcát‘.“*

Jiří Horák dále zmínil, že AUS VN cestoval po celém Československu: *„Byli jsme většinou slušně ubytováni v hotelích, takže jsme na čas unikli kasárnám na Pohořelci. Představení byla poctivě nazkoušená, včetně techniky světél, součástí programu bylo i číslo černého divadla. Úroveň kondice tanečníků tehdy hlídali baletní mistři M. Korn, J. Kafková, A. Voleská,*

---

⁹¹ Rozhovor M. Štúrové s Danielem Wiesnerem, 15. 6. 2021, korespondenčně e-mailem.

⁹² Jiří Horák se narodil 23. 7. 1966. Absolvoval taneční konzervatoř v Ostravě, Baletní akademii A. J. Vaganové v Leningradě, v 90. letech 20. století také Letní akademii tance v Kolíně nad Rýnem a pobyt v New Yorku. Působil jako sólista v Ostravě (1983-1987), v pražském Národním divadle (1987-1997), v Národním divadle v Brně (1997-2002). Jako pedagog působil či působí na 1. soukromé taneční konzervatoři v Praze, v Národním divadle Brno, na Katedře tance HAMU, na Taneční konzervatoři hl. města Prahy. Jako interpret ztvárnil řadu děl a získal mnohá ocenění.

I. Kubicová, která vytvořila i řadu choreografií. (...) Já jsem měl privilegium nepřerušit kariéru v Národním divadle, kde jsem dostupoval do většiny hlavních rolí repertoáru a sezóny 1987-90 byly nejaktivnější v mé kariéře. Dokonce jsem se zúčastnil soutěží v Moskvě a ve Varně.“

Vzpomínku na AUS VN Jiří Horák uzavřel: *„Zažili jsme spoustu legrace, až na pár bojových poplachů a služeb v kuchyni se vojenský režim dal vydržet. Mnozí z umělců se stali výraznými osobnostmi české kultury a potkáváme se jako kolegové na konzervatoři, v divadle a v koncertních sálech.“*⁹³

Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého prokazatelně vytvořil určitou etapu českého tanečního umění, je jen málo tanečníků té doby, kteří jím neprošli. Díky kvalitnímu uměleckému vedení byl důstojnou možností strávení povinné vojenské služby, která nejen tanečnický udržovala v kondici, ale také jim přinesla mnoho nových zkušeností.

---

⁹³ Rozhovor M. Štůrové s Jiřím Horákem, 13. 2. 2023, korespondenčně e-mailem.

1.6 Fungování baletních souborů v divadlech

Denní harmonogram tanečníků baletních souborů v rámci kamenných divadel fungoval velmi podobně napříč všemi divadly. Pracovní den umělcům začínal obvykle v devět hodin ráno (případně v půl desáté) tréninkem a končil ve dvě, ve tři hodiny odpoledne, pokud měli večer tanečníci vystupovat. Večerní zkoušky se konaly mimořádně, většinou se sólisty. V létě byly divadelní prázdniny.⁹⁴

Každý baletní soubor měl dle své velikosti a finančních možností jiný počet premiér za rok, tradičně to ale byly jedna až dvě premiéry a jednalo se buď o celovečerní díla, nebo komponované večery složené z více choreografií. Inscenace obvykle připravoval šéf baletního souboru, což lze vidět v soupisu repertoáru v následujících kapitolách, hostující choreografové v ansámblech působili nepravidelně.

Zřídka bylo také propojení se zahraničím. Například liberecké divadlo za éry Františka Pokorného dle jeho slov zahraniční umělci, pedagogové, tanečníci, choreografové příliš nenavštěvovali: „*Doba normalizace to neumožňovala.*“⁹⁵

Jelikož baletní soubor ve většině případů zajišťoval taneční výstupy také v operách, operetách a činohrách, někteří tanečníci tančili i v pětadvaceti představeních za měsíc.⁹⁶ V plzeňském souboru museli tanečníci povinně odtančit zhruba šestnáct představení, všechna další měli placená navíc.

Platové ohodnocení tanečníka, stejně jako v dnešní době, dovolovalo vést pouze skromný život, proto se členové souboru snažili si různým způsobem přivydělat. Jiří Žalud z baletního souboru v Plzni zmínil: „*V té době bylo moře svátků – Svátek práce, den žen a všechna tahle slavná výročí – Velká říjnová revoluce a podobně. Tohle všechno s sebou neslo určité oslavy. Samozřejmě, partaj na to měla peníze. Takže se jezdilo na kšefty, různá vystoupení, na tom se dalo přivydělat.*“⁹⁷

Někteří tanečníci v době volna vyučovali v Lidových školách umění, nebo chodili během letních prázdnin na brigády, které neměly s uměleckým světem nic společného. Ve velkých městech (Brno, Ostrava) občas dostávali také příležitosti u filmu a v televizi.

---

⁹⁴ Archiv města Ostravy, karton 61 - Návrh pracovního řádu Státního divadla v Ostravě, 1983 hlava IV. pracovní doba a doba odpočinku (výňatky): pracovní doba – šestidenní nejvýše 42,5 hod.; v den kdy mají představení, zkoušejí umělečtí pracovníci nejdéle 4 hodiny, členové orchestru 3. Do čtyřhodinové zkoušky baletního souboru se zahrnuje i povinný trénink. V den, kdy umělečtí pracovníci neúčinkují v představení zkoušejí nejdéle 5 hodin, členové orchestru nejdéle 4 hodiny; Při hlavních a generálních zkouškách může být pracovní doba určená pro zkoušku prodloužena, nejvíce však na 6 hodin; přestávka mezi zkouškou a nástupem na představení trvá nejméně 4 hodiny; zkoušky se plánují v časovém rozpětí 9:00 – 14:00 (mimo neděle) pro účinkující ve večerních představeních a od 9:00 – 22:00 pro členy, kteří nemají večerní představení. Zahrnují veškerou činnost spojenou s přípravou inscenace.

⁹⁵ Rozhovor M. Štúrové s Františkem Pokorným, 22. 8. 2019, korespondenčně e-mailem.

⁹⁶ Například v Plzni nebo Českých Budějovicích.

⁹⁷ Informace se týká cca 60. let 20. století. Rozhovor M. Štúrové s J. Žaludem, 20. 12. 2018, Plzeň.

Vlasta Vindušková z libereckého divadla se k finančním podmínkám tanečníků vyjádřila: „Uřčitě se dávaly na Vánoce nějaké odměny anebo na konci roku se dalo mluvit o odměnách, ale vím, že ty platy jednoduše byly žalostné. Proto taky spousta lidí z divadla odešla. Speciálně možná ta pánská část souboru, protože uživit pak rodinu z platu tanečníka, to nebylo jen tak.“⁹⁸

1.7 Balet a politika

Období mezi lety 1960 a 1989 lze jistě označit za komplikované. Během mnou zkoumaného období nastaly dvě zásadní události. Na přelomu let 1968/1969 začalo období tzv. normalizace,⁹⁹ a v listopadu roku 1989 proběhla Sametová revoluce, která vedla k pádu komunistického režimu. Uvědomuji si, že nejsem odborník na politickou oblast, také bych však nerada tuto sféru nechala zcela bez povšimnutí, protože svým způsobem (někde ve větší a někde v menší míře) zasáhla politika i do dění v divadlech, do umění jako takového.¹⁰⁰

Pokud má atmosféru doby pochopit někdo, kdo jí nezažil a nežil v ní, komu je generačně vzdálená, musí se obrátit na publikace a texty současné i dobové, ptát se pamětníků, zjišťovat, přemýšlet a snažit se vytvořit si vlastní názor ze spleťtých a citově zabarvených pocitů jiných. Ukázalo se, že pamětníci často o politické situaci nechtěli mluvit, buď měli pocit, že nemají co říct nebo se i po tak dlouhé době báli, že by se mohli někoho dotknout, někoho urazit či pošpinit.

Balet, coby neverbální umění, měl však právě díky této pozici oproti činohře a opeře výhodu. Nebyl hlídán v takové míře, jako jiné divadelní složky, poněvadž se v baletních představeních nepoužívá mluveného slova, které by mohlo „režim“ potencionálně komentovat, rozzlobit nebo napadat.

Ivan Hurych zmínil: „Nedokážu posoudit v jak velké míře to (pozn. politická situace) ovlivňovalo repertoár, protože to se řešilo na vedení. Ale třeba titul Matčino pole mohl být považován za úlitbu ‚bohům‘. Sám jsem ovšem zažil ‚dozor‘ při práci na choreografii pro Divadlo loutek. Rovněž byl, zhruba od poloviny osmdesátých let, tlak na to se politicky správně projevovat a angažovat.“¹⁰¹

Přesto se našly cesty, kterými ideologie prosakovala, jimiž bylo možné balet a politickou situaci propojit. Jednou z nich bylo uvádění představení u příležitosti různých komunistických výročí

⁹⁸ Rozhovor M. Štúrové s Vlastou Vinduškovou, 13. 12. 2019, Liberec, osobně.

⁹⁹ Normalizace může být charakterizována následovně: „Období zmrazení demokratizačního procesu v Československu a postupné likvidace většiny jeho výsledků, proces obnovy prosovětského režimu od srpna 1968 do května 1971, kdy proběhl XIV. sjezd KSČ (oficiální slovník užíval termín konsolidace). Pojmem normalizace bývá rovněž označováno období od srpna 1968, respektive od dubna 1969 do listopadu 1989, kdy šlo o systémovou obnovu neostalinismu, postupné unavování a otupování politického odporu. Režim pracoval pomocí hrozeb, tlaků, nabídek různých výhod, soustavného zpochybňování a očerňování jinak smýšlejících lidí, manipulací s fakty i hodnotami, individuální i sociální korupcí. Současně to bylo období neutěšeného ekonomického vývoje, devastace životního prostředí, úpadku pracovní morálky, respektive morálky vůbec.“ Normalizace (resp. konsolidace). *Totalita.cz* [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/normalizace.php>

¹⁰⁰ Konkrétně tanci a politické situace se odborná literatura nevěnuje. Obecně k divadlu ale existují například tyto publikace: ČERNÝ, František. *Divadlo v bariérách normalizace (1968-1989) : vzpomínky*. Vyd. 1. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2008. 202 s. ISBN 978-80-7008-215-7.; JUST, Vladimír. *Divadlo v totalitním systému : příběh českého divadla (1945-1989)* nejen v datech a souvislostech. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1720-8.

¹⁰¹ Rozhovor M. Štúrové s Ivanem Hurychem, 4. 1. 2019, korespondenčně e-mailem

a oslav: „*To vedlo mj. k různým druhům předstírání, např. kdy festivaly a jiné akce byly formálně věnovány ‚nějakému aktuálnímu politickému výročí‘, třebaže tomu jejich obsah neodpovídal, nebo dokonce protiřečil. (Ale jinak by nebyly podpořeny nebo vůbec povoleny.) Tato vynucovaná pokrytecká praxe poznamenala způsob práce i uvažování některých pracovníků kulturních institucí i sdružení na dlouhá léta.*“¹⁰²

Dobrý příklad, který může leccos napovědět, je ze sféry folklorního tance, kdy například festival Strážnice byl v roce 1974 oslavou hned třech výročí, 30. výročí Slovenského národního povstání, 25. výročí založení JZD a 25. výročí založení Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže.¹⁰³

Současně ale můžeme sporadicky, ale přesto narazit i na jinak politicky motivovaná gesta, jakým bylo například věnování reprízy baletu *Slovanských tanců* Slezského divadla v Opavě studentům za prokázání odvahy v srpnových dnech roku 1968.¹⁰⁴

V repertoáru divadel se mezi lety 1960 a 1989 objevilo mnoho titulů, které byly věnované některému z pro režim důležitých výročí. Nicméně si nemyslím, že by nějaký konkrétní titul vyčníval mezi ostatními, u kterého by bylo možné se domnívat, že neměl uměleckou hodnotu a kvalitu a jeho uvedení se uskutečnilo čistě z politických důvodů. Takovým počinem mohlo být uvedení baletu *Angara* (h. Andrej Jakovlevič Ešpaj) v Národním divadle v Praze v roce 1986. Toto dílo bylo nastudováno k 65. výročí založení Komunistické strany Československa. Autory libreta, které pojednávalo o prostředí budovatelů hydroelektrárny na sibiřské řece Angaře, byli J. Grigorovič a V. F. Sokolov. Choreografii připravil hostující umělec Igor Alexandrovič Černyšev.¹⁰⁵ *Angaru* žádné divadlo kromě Prahy neuvádělo.

Dalším aspektem, který souvisel s politickou situací, bylo přecházení umělců (zejména z vedoucích pozic) mezi divadly. Ne vždy se jednalo o dobrovolné odchody. V některých případech je možné, že přesuny byly politicky motivované, ale do rukou se mi nedostal žádný konkrétní materiál, který by moje domněnky potvrdil.

Choreografka a pedagožka Jiří Mlíková o roce 1989 napsala: „*Rok 1989 v tanečním umění znamenal velké proměny v oblasti, o které vypravuji. Přinesl svobodný kontakt s mnohými hodnotami a představiteli tanečního umění, od nichž jsme byli po léta izolováni. Přinesl našim umělcům více možností angažmá v zahraničí a naopak, větší příležitost vídat zahraniční díla i jejich interprety na jevištích u nás.*“¹⁰⁶

---

¹⁰² JÍROVÝ, Zdeněk. *Osvětou k svobodě: jedna z cest české kultury k současnosti*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2005, s. 139. ISBN 80-7068-198-5.

¹⁰³ STAVĚLOVÁ, Daniela, ed et al. *Tíha a beztíže folkloru : folklorní hnutí druhé poloviny 20. století v českých zemích*. Vydání první. Praha: Academia, 2021. s. 55. ISBN 978-80-200-3286-7.

¹⁰⁴ -al-. Šťastný krok do nové sezony. *Nové Opavsko*, 14. 9. 1968, Opava.

¹⁰⁵ ČIŽMÁRIKOVÁ, Monika. *Balet Národního divadla v 70. a 80. letech 20. století*. Praha: AMU – diplomová práce, 2017. s. 61.

¹⁰⁶ MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Vyprávění o tanci na jevišti*. Praha: NIPOS-ARTAMA Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2009, s. 60. ISBN 9788070682319.

S jistotou lze říct, že tlak doby měl vliv na konání osob, přesný vliv na tanec a skladbu repertoáru by bylo dobré ještě podrobněji zkoumat.

1.8 Současnost – sezona 2022/2023

Na tomto místě uvádím informace k baletním souborům v České republice, aktuální k listopadu roku 2022. Ráda bych upozornila, že počty tanečníků jsou relativně proměnlivé, pro představu o velikosti souboru ale dostačující.

1.8.1 Baletní soubor Národního divadla Brno

Druhý největší soubor v České republice (po pražském Národním divadle) zaměstnává aktuálně čtyřicet osm umělců na pozicích tanečníků – dvacet sedm žen a dvacet jedna mužů. Soubor je členěn na první sólisty, demisólisty a sbor.¹⁰⁷ Šéfem baletu je v sezoně 2022/2023 Mário Radačovský, jenž na této pozici pracuje od roku 2013.

1.8.2 Baletní soubor Národního divadla Moravskoslezského

Soubor baletu v Ostravě tvoří třicet devět členů. Dam je dvacet, pánských tanečníků devatenáct. Soubor je členěn na první sólisty, sólisty a sboristy s povinností sóla.¹⁰⁸ Soubor vede od roku 2013 Lenka Dřimalová.

1.8.3 Baletní soubor Moravského divadla Olomouc

Baletní soubor Moravského divadla Olomouc čítá dvacet devět členů. Tanečnic je čtrnáct, tanečníků patnáct. Převaha mužských tanečníků je neobvyklá. Soubor se dělí na sólisty a sbor.¹⁰⁹ Šéfem baletního souboru je od roku 2022 Jan Fousek.

1.8.4 Baletní soubor Divadla J. K. Tyla v Plzni

Baletní soubor v Plzni má v tuto chvíli třicet členů – osmnáct dam a dvanáct pánů. Soubor je členěn na sólisty a sbor s povinností sóla.¹¹⁰ Šéfem baletu je v sezoně 2022/2023 Jiří Pokorný, který tento post zastává již od roku 2003.

1.8.5 Baletní soubor Jihočeského divadla

Baletní soubor divadla v Českých Budějovicích má nyní patnáct členů – devět dam a šest pánů. Soubor se dělí na sólisty, demisólisty a sbor.¹¹¹ Šéfem baletu v sezoně 2022/2023 je Lukáš Slavický, který tento post zastává od sezony 2016/2017.

---

¹⁰⁷ Balet – lidé. *Národní divadlo Brno* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.ndbrno.cz/balety/lide/>

¹⁰⁸ Soubor baletu v sezoně 2021/2022. *Národní divadlo moravskoslezské* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.ndm.cz/cz/balet/>

¹⁰⁹ Členové uměleckého souboru balet. *Moravské divadlo Olomouc* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/balet/umelci/>

¹¹⁰ Jedním z nich je stálý host Jiří Žalud (*1936). Sólisté baletu. *Divadlo J. K. Tyla* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/soliste-baletu-2>; Sbor s povinností sóla. *Divadlo J. K. Tyla* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/sbor-s-povinnosti-sola-2>

¹¹¹ Baletní ansámbl. *Jihočeské divadlo* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.jihoceskedivadlo.cz/balet/ansambl>

1.8.6 Baletní soubor Divadla F. X. Šaldy Liberec

Baletní soubor Divadla F. X. Šaldy Liberec čítá patnáct členů. Devět míst zaujímají tanečnice, šest tanečníci. Všichni jsou členové souboru bez jakéhokoliv dělení na sólisty a sbor.¹¹² Od roku 2019 vede soubor na pozici šéfky Marika Mikanová.

1.8.7 Baletní soubor Severočeského divadla opery a baletu

Baletní soubor sídlící v Ústí nad Labem má dvacet pět členů, patnáct žen a deset mužů. Ansámbl se dělí na sólisty a sbor.¹¹³ v sezoně 2022/2023 je šéfkou Margarita Plešková, která vede soubor od roku 2014.

1.8.8 Baletní soubor Slezského divadla Opava

Nejmenším baletním souborem je opavský, který ale spadá pod operní soubor, ač pořádá i samostatná představení. Jeho členů je pouze sedm.¹¹⁴ Soubor vede od roku 2004 Martin Tomsa.

---

¹¹² Balet – soubor. *Šaldovo divadlo* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/balet#soubor>

¹¹³ Baletní soubor. *Severočeské divadlo* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://www.operabalet.cz/?page=txt&id=5272>

¹¹⁴ Balet. *Slezské divadlo Opava* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.divadlo-opava.cz/soubor/balet/>

2. Baletní soubor v Brně mezi lety 1960 a 1989

Baletní soubor v Brně měl v 60. letech stabilní postavení. V průběhu 20. století ho totiž formovali velké umělecké osobnosti.

Mezi ně patřil choreograf Achille Viscuci (1918-1919), zásadní pro brněnský balet bylo také téměř desetileté působení Jaroslava Hladíka (1919–1928), který do repertoáru divadla zařadil osvědčená díla a vychoval řadu kvalitních tanečnic a tanečníků. Následující éra brněnského baletu byla spojena s Ivo Váňou Psotou, mezi lety 1931 a 1936 stála v čele baletu Máša Cvejčková. V roce 1936 se na místo šéfa baletního souboru vrátil Ivo Váňa Psota, významným a jedinečným počinem tohoto období byla světová premiéra baletu Sergeje Prokofjeva *Romeo a Julie* (30. 12. 1938), roli Romea ztvárnil sám Ivo Váňa Psota, Julii tančila Zora Šemberová. Po 2. světové válce působili v divadle krátce Josef Judl, Stanislav Remar a Saša Machov. V roce 1947 se opět do divadla vrátil Ivo Váňa Psota.¹¹⁵ Po úmrtí Ivo Váni Psoty v roce 1952 stanul v čele baletu na dva roky Rudolf Karhánek, po něm mezi lety 1955–1961 vedl ansámbl Jiří Nermut.

2.1 Luboš Ogoun

Mezi lety 1961 a 1964 byl šéfem brněnského baletu tanečník, choreograf a režisér Luboš Ogoun (*18. 2. 1924, †14. 2. 2009), který patřil mezi nejvýznamnější choreografy v ČSR. Všestranný Luboš Ogoun se k tanci dostal přes sport – byl vystudovaným pedagogem tělesné výchovy a pracoval jako trenér gymnastiky. Zajímal se také o step, vedl národní družstvo gymnastek a trénoval mistryni světa Evu Bosákovou.¹¹⁶

Brzy si však našel cestu k tanci, učil se u Karla Pirníka, Roberta Brauna a Heleny Štěpánkové, tančil (1945-1951)¹¹⁷ na scéně Národního divadla v Praze, studoval choreografii na taneční katedře AMU (1950-1954), byl vedoucím taneční složky a choreografem v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého (1951-1953), dva roky (1953–1955) vedl taneční soubor nové složky Armádní opery. Mezi lety 1955 a 1957 byl pedagogem v Národním divadle v Praze.

Od roku 1957 do roku 1961 zastával místo šéfa baletu v Plzni. Posléze byl jmenován šéfem baletu Státního divadla v Brně, se kterým se váže velký kus jeho uměleckého života.

---

¹¹⁵ „Za Psotova působení vypěl brněnský balet v technicky bezpečně připravený soubor, který právě pro svou technickou vyspělost mohl zdolávat i náročné úlohy.“ Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. s. 29.

¹¹⁶ KRAKEŠOVÁ, Eva. *Ve službách Terpsichory : vějíř medailonů českých tanečních umělců*. [1. vyd.]. Praha: Thalia, 1997. s. 95. ISBN 80-900684-7-2.

¹¹⁷ K odchodu Luboše Ogouna z Národního divadla v Praze se Jiřina Mlíková vyjádřila: „V politických prověrkách padesátého roku byl Machov – bůhví proč – vyloučen ze stranického společenství. A tím i z možnosti pracovat dál ve vedoucí funkci choreografa Národního divadla. V této kritické, pro Machova bolestné a ponižující situaci, přišla jako poslední kapka ministrem Nejedlým vyvolaná nespravedlivá a malicherná aféra proti Kúrovi a Machovovi. Luboš Ogoun se veřejně Machova a Kúry zastal a – musel odejít z divadla. Machov... Machov si vzal život.“ Zdroj: MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Krajina tance*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2001. s. 35. ISBN 80-7068-159-4.

V roce 1964 spolu s choreografem Pavlem Šmokem a teoretikem Vladimírem Vašutem založil soubor Studio Balet Praha. V tomto souboru působil čtyři roky. Po roce 1968 se vrátil Luboš Ogoun opět do Brna (šéf 1968-1970), paralelně působil také v pražské Laterně magice. Je velmi těžké přesně datovat životní etapu Luboše Ogouna spojenou s Brnem. Většina textů, která se jim zabývá, nabízí vcelku nejasné a nekompletní informace. Z osobních rozhovorů a z bádání vím, že vzhledem k politickým tlakům 70. let 20. století se Ogounovo jméno nemohlo objevit na oficiálních dokumentech, takže ač v divadle pracoval na pozici choreografa či snad i šéfa, nemohlo to oficiálně zaznít či být napsáno. Mezi lety 1989 a 1991 opět oficiálně zastával šéfovskou pozici, s Brnem se rozloučil v roce 1992.

V roce 1966 byl Luboš Ogoun jmenován zasloužilým umělcem, v roce 1980 vyznamenán za vynikající práci, získal cenu Svazu československých dramatických umělců v oblasti divadla (1984).¹¹⁸

Mezi přední tanečnice této Ogounovi doby patřila Věra Avratová, Kateřina Gratzarová či Marta Synáčková, mezi muži vynikali Rudolf Karhánek, Karel Janečka, Petr Koželuh, Josef Kubálek a další.

2.1.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Luboše Ogouna

Sezona 1960/1961

- 30. 12. 1960 - 27. prosinec 1961 *Podivuhodný mandarin*, h. Béla Bartók, ch. Jiří Nermut; *Dřevěný princ*, Béla Bartók, ch. Jiří Nermut
- 1. 7. 1961 - 20. prosinec 1962 *Cesta hromu*, h. Kara Abulfaz Ogly Karajev, ch. Rudolf Karhánek

Sezona 1961/1962

- 26. 1. 1962 – 31. 5. 1964 *Sluha dvou pánů*, h. Jarmil Burghauser, lib. Jan Reimoser, ch. Luboš Ogoun
- 23. 3. 1962 – 27. 6. 1963 *Cesta kolem světa za 80 dní*, h. Miloš Machek, lib. Zdeněk Jaromír Vyskočil, předloha Jules Verne, ch. Lenka Homolová
- 1. 7. 1962 – 31. 3. 1968 *Sedm smrtelných hříchů maloměšťáků*, h. Kurt Weill, ch. Pavel Šmok; *Rhapsody in Blue*, h. George Gershwin, ch. Pavel Šmok; *Balada o námořníku*, h. Zdeněk Křížek, předloha Jiří Wolker, ch. Luboš Ogoun

---

¹¹⁸ LAHODOVÁ, Kateřina. *Luboš Ogoun a brněnský balet šedesátých let 20. století* [online]. Brno, 2009 [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/dzhv6/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

Sezona 1962/1963

- 15. 12. 1962 *Leningradská symfonie* (1. věta), h. Dmitrij Šostakovič, ch. Luboš Ogoun¹¹⁹
- 19. 1. 1963 – 14. 3. 1964 *Othello*, h. Jan Hanuš, ch. Rudolf Karhánek
- 5. 7. 1963 – 21. 11. 1964 *Taras Bulba*, h. Leoš Janáček, ch. Luboš Ogoun; *Hirošima*, h. Wiliam Bukový, lib. Vladimír Vašut, ch. Luboš Ogoun; *Fantastická symfonie*, h. Hector Berlioz, ch. Jiří Nermut

Sezona 1963/1964

- 10. 1. 1964 – 8. 2. 1969 *Spící krasavice*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Ivo Váňa Psota
- 28. 6. 1964 *Svěcení jara*, h. Igor Stravinskij, ch. Luboš Ogoun; *Maličkosti*, h. Wolfgang Amadeus Mozart, ch. Luboš Ogoun; *Capriccio pro violoncello*, h. Jan Novák, ch. Pavel Šmok

2.2 Miroslav Kůra

V roce 1964 se stal šéfem brněnského baletu místní rodák, významný tanečník a choreograf Miroslav Kůra (*26. 5. 1924). Po Luboši Ogounovi tedy převzal brněnský balet další velikán českých (československých) tanečních dějin.

Cesta Miroslava Kůry (nejen) československými divadly byla velmi spletitá a klikatá. Miroslav Kůra byl žákem školy Ivo Váni Psoty, během 2. světové války měl angažmá v Brně (1940/1941), Katovicích (1941-1943), Norimberku (1943/1944) a opět v Brně (1945/1946). Vojenskou prezenční službu strávil v SND Bratislava (1946-1948), posléze tančil jednu sezonu v Brně (1948/1949), dva roky jako přední sólista v Národním divadle v Praze (1949-1951), následně působil jako sólista a choreograf v Košicích (1951-1953)¹²⁰ a opět v SND Bratislava (1953/1954). Souvislé delší období strávil v Národním divadle v Praze, kde působil jako první sólista deset let (1954-1964).

Šéfem brněnského souboru byl mezi lety 1964 a 1966 a následně 1970 a 1973 (mezi lety 1967 a 1970 působil v Brně jako choreograf). Mezitím jednu sezonu strávil jako šéf baletu v Makedonii (Skopje 1966/1967). Z Brna se přesunul do Národního divadla v Praze, kde šéfoval baletnímu souboru mezi lety 1973 a 1978, posléze tam do roku 1990 působil jako choreograf.

---

¹¹⁹ O *Leningradské symfonii* se zmínila Jiřina Mlíková: „Bez opory příběhu, bez pomoci děje vytvořil pohybovou metaforu o tragické době, kterou sám znal a v níž Šostakovič svou symfonií v obklíčeném městě psal. (...) Choreograf se zmocnil síly hudby už libretem, symfonismem pohybu pak zaplnil prostor jeviště i náš divácký vjem. Za velmi působivým dílem bylo cítit mnoho hodin práce, hledání a tvorby, která se musela vejít do času mimo normální pracovní dobu. A Luboš Ogoun dokázal, že tanečníci a tanečnice chtěli ten čas a úsilí až mnoha hodin navíc jeho dílu dát. Bylo to zvláštní vidět experiment v tak velkém divadle.“ Zdroj: MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Vyprávění o tanci na jevišti*. Praha: NIPOS-ARTAMA Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2009, s. 45. ISBN 9788070682319.

¹²⁰ „...po politickém rozhodnutí byl nucen odejít do Košic 1951–53“ - HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 164. ISBN 80-7008-112-0.

Miroslav Kůra ztvárnil jako tanečník mnoho významných rolí nejrůznějšího charakteru (klasický repertoár i charakterní a komediální postavy), například Prince v *Labutím jezeře* či *Spící krasavici*, Alberta v *Giselle*, titulní roli ve *Spartakovi*, Myslivce ve *Viktorce*, Jaga v *Othellovi*, titulní roli v *Petruškově*, Mao-li-čena v *Rudém máku* a mnoho dalších. V *Českém tanečním slovníku* se píše: „Všechny jeho jevištní postavy měly jedno společné: vzácnou pravdivost, psychologickou hloubku a přesvědčivost, hluboce lidský, nejen divadelní rozměr.“¹²¹

Jako choreograf inscenoval řadu baletních titulů doma i v zahraničí (Varšava, Skopje, Bogota a další) a tvořil choreografie také pro činohru, operu a operetu. S režisérem Petrem Weiglem vytvořil taneční filmy, například *Epizoda ze života umělcova*, *Bolero*, *Víly* či *Pas de Quatre*.

Během svého života získal řadu ocenění, například Státní cenu II. stupně (1954), Řád práce (1963), titul zasloužilý umělec (1958) a národní umělec (1968), za celoživotní mistrovství získal v roce 1994 Cenu Thálie.

První manželkou Miroslava Kůry byla tanečnice Eliška Slancová (*29. 3. 1921, †30. 10. 1999), poté Jarmila Manšingrová (*12. 3. 1934, †21. 1. 2020) a dcerou tanečnice a pedagožka Jana Kůrová (*18. 6. 1959).

2.2.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Miroslava Kůry

Sezona 1964/1965

- 28. 1. 1965 – 10. 6. 1967 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Miroslav Kůra
- 1. 4. 1965 – 16. 9. 1966 *Ples kadetů*, h. Johann Strauss, ch. Ivo Váňa Psota

Sezona 1965/1966

- 8. 10. 1965 – 3. 3. 1968 *Petruška*, h. Igor Stravinskij, ch. Miroslav Kůra; *Dafnis a Chloé*, h. Maurice Ravel, lib. Michail Fokin, ch. Miroslav Kůra
- 24. 2. 1966 – 28. 4. 1973 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Miroslav Kůra

2.3. Rudolf Karhánek

Po odchodu Miroslava Kůry, stál v čele brněnského baletního souboru (1966-1968) tanečník a choreograf Rudolf Karhánek (*21. 11. 1923, †12. března 2010).

Rudolf Karhánek se narodil v Praze, celou svou uměleckou kariéru ale zasvětil Brnu, kde byl od roku 1941 sólistou (1942–1945 sólista v Německém divadle). Mezi lety 1955 a 1965 byl kromě sólového tanečníka také choreografem souboru a jako šéf baletu zde působil dvakrát, mezi lety 1952 a 1955 a poté 1966 a 1968. Od roku 1969 vedl operní balet.

---

¹²¹ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 164. ISBN 80-7008-112-0.

Jako interpret ztvárnil zejména charakterní a dramatické role, například Rytíře v *Raymondě*, Tybalta v *Romeovi a Julii*, Otroka v *Šeherezádě* či Gireje v *Bachčisarajské fontáně*, tančil ale také role Prince v *Labutím jezeře* či *Popelce*. V roce 1967 se stal zasloužilým umělcem.

Dramaturgem baletu byl mezi lety 1967 a 1970 přední taneční teoretik, libretista, kritik a publicista Vladimír Vašut (*26. 3. 1931 †2. 3. 2017)¹²².

Po Rudolfu Karhánkovi převzal vedení souboru opět Luboš Ogoun (1968-1970), který na této pozici působil již mezi lety 1961 a 1964. Mezi sólisty brněnského ansámblu té doby patřili například Kateřina Gratzerová, Karel Janečka, Ludvík Kotzian, Jarmila Manšingrová, Renata Poláčková či Jano Šprlák-Puk.

V roce 1970 se ujal šéfovské pozice opět Miroslav Kůra a působil na ní do roku 1973.

2.3.1 Baletní premiéry v Brně v době šefování Rudolfa Karhánka, Luboše Ogouna a Miroslava Kůry

Sezona 1966/1967

- 12. 11. 1966 – 16. 3. 1968 *Abraxas*, h. a lib. Werner Egk, ch. Emmy Köhler-Richter
- 26. 12. 1966 – 25. 5. 1967 *Metamorfózy (Večer soudobého baletu)*¹²³, ch. Věra Avratová
- 17. 3. 1967 – 10. 12. 1968 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Jiří Nermut

Sezona 1967/1968

- 30. 12. 1967 – 16. 6. 1969 *Šťastná sedma*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Rudolf Karhánek; *Milá sedmi loupežníků*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Věra Avratová; *Meteor*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Jiří Nermut
- 14. 4. 1968 – 29. 4. 1970 *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Vladimirovič Asafjev, ch. Rudolf Karhánek

Sezona 1968/1969

- 9. 11. 1968 – 28. 5. 1971 *Karneval*, h. Robert Schumann, ch. Miroslav Kůra; *Giselle*, h. Adolphe Charles Adam, ch. Miroslav Kůra
- 24. 1. 1969 – 9. 5. 1974 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Luboš Ogoun, Rudolf Karhánek

---

¹²² Vladimír Vašut byl tanečním kritikem, libretistou, teoretikem a dramaturgem. Studoval dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a taneční teorii na AMU. V roce 1964 spoluzakládal Studio Balet Praha. Mezi lety 1984 a 1994 působil jako dramaturg Pražského komorního baletu. V 60. letech spolupracoval se Státním divadlem Brno, byl také zaměstnancem divadelního ústavu Akademie věd ČR. Věnoval se tvorbě baletních libret. Vladimír Vašut byl profesorem a později vedoucím taneční katedry AMU.

¹²³ Večer se skládal z částí: 1. Benjamin Britten: *Metamorfózy* 2. Pavel Blatný: *Meditace* 3. Miloslav Ištvan: *Musica aspera* 4. Pavel Blatný: *Ráno sester* 5. Alois Piňos: *Konflikty* 6. Pavel Blatný: *Odpoledne sester* 7. Alois Piňos: *Letní monology* 8. Jan Novák: *Dulces Cantilenae* 9. Camille Saint-Saëns: *Umírající labuť*

Sezona 1969/1970

- 19. 12. 1969 *Lašské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Rudolf Karhánek; *Glagolská mše*, h. Leoš Janáček, ch. Pavel Šmok; *Don Juan*, h. Richard Strauss, ch. Luboš Ogoun
- 26. 3. 1970 – 14. 4. 1973 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Miroslav Kůra

Sezona 1970/1971

- 20. 10. 1970 – 7. 11. 1972 *Sedm krasavic*,¹²⁴ h. Kara Abulfaz Ogly Karajev, ch. Miroslav Kůra
- 15. 1. 1971 – 7. 4. 1973 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Miroslav Kůra

Sezona 1971/1972

- 26. 11. 1971 – 25. 1. 1974 *Stvoření světa*, h. Andrej Pavlovič Petrov, ch. Miroslav Kůra
- 5. 5. 1972 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. Libuše Hynková

Sezona 1972/1973

- 26. 1. 1973 – 8. 6. 1976 *Špalíček*, h. Bohuslav Martinů, ch. Miroslav Kůra
- 30. 5. 1973 *Sněhurka a sedm trpaslíků*, h. Bogdan Pawlowski, ch. Witold Borkowski

2.4. Jiří Němeček

V roce 1974 převzal vedení souboru tanečník, choreograf a pedagog Jiří Němeček (*12. 4. 1924, †29. 7. 1991).

Jiří Němeček se začal věnovat baletu pod vedením Loly Slabé a poté u Bronislava Szynglarského. Později ve studiích pokračoval v Praze u Františka Bubly a u primabaleríny Jelizavety Nikolské. Na dva roky byl angažován v Tylově divadle v Nuslích (1940-1942) a od roku 1942 se stal řádným členem baletního sboru Národního divadla v Praze.

V rámci totálního nasazení byl přeřazen do německého Městského divadla v německém městě Breslau (1943/1944, dnešní polská Vratislav). Po osvobození se vrátil krátce do Národního divadla v Praze, ze kterého se vydal do baletního souboru v Opavě. V roce 1946 převzal vedení opavského souboru. Mezi lety 1948 a 1951 působil jako sólista a choreograf v Brně, poté vedl baletní soubor v Plzni (1951-1957). V roce 1957 se Jiří Němeček vrátil do Národního divadla v Praze, kde působil následně na pozici šéfa a choreografa (1957-1970 a 1979-1990) a na pozici čistě choreografa (1971-1979), přičemž souběžně vedl balet karlínského divadla (1971-1977). Ve stejné době také vedl brněnský baletní soubor (1974-1977).

Ač byl Jiří Němeček zdatným tanečníkem, jádro jeho umělecké kariéry spočívá v choreografické činnosti, která byla velmi rozsáhlá a rozmanitá. Jmenujme: *Viktorka* (1951,

---

¹²⁴ V programu uvedeno: „Nastudováno k 50. výročí vzniku Ázerbájdžánské sovětské socialistické republiky.“

Plzeň), *Romeo a Julie* (1952, Plzeň), *Labutí jezero* (1955, Plzeň), *Mládí* (1956, Plzeň), *Sluha dvou pánů* (1958, Praha), *Othello* (1959, Praha), *Romeo a Julie* (1962, Praha), *Spartakus* (1975, Brno) *Matčino pole* (1977, Brno), *Kamenný kvítek* (1981, Praha) a mnoho dalších.

Český taneční slovník Jiřího Němečka jako choreografa charakterizuje následovně: „*Němeček patřil k velkým osobnostem českého baletu jako nejúspěšnější tvůrce realistických celovečerních tanečních dramát. Vyhraněný typ choreografa, režiséra, vypravěče příběhů; jeho inscenace měly jasný a přehledný dějový půdorys, výrazný dramatický konflikt, logiku a psychologicky věrohodnou motivaci jednání postav.*“¹²⁵

Jiří Němeček působil jako externí učitel choreografie na taneční katedře AMU (od roku 1969). V roce 1963 se stal zasloužilým umělcem, roku 1981 národním umělcem a v roce 1984 obdržel Řád práce. Jeho manželkou byla tanečnice Národního divadla Elvíra Němečková (*18. 10. 1925, †7. 8. 1991), a synem tanečník Jiří Němeček ml. (*1. 10. 1949).

2.4.1 Baletní premiéry v Brně v době šéfování Jiřího Němečka

Sezona 1973/1974

- 19. 2. 1974 *Šeherezáda*, h. Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov, ch. Jiří Němeček; *Sylfidy*, h. Frederick Chopin, ch. Michail Fokin; *Polovecké tance*, h. Alexandr Borodin, ch. Jiří Němeček
- 26. 4. 1974 – 22. 5. 1976 *Othello*, h. Jan Hanuš, ch. Jiří Němeček

Sezona 1974/1975

- 9. 3. 1975 – 17. 9. 1981 *Spartakus*, h. Aram Chačaturjan, ch. Jiří Němeček
- 13. 6. 1975 *Plamen*, h. Karel Odstrčil, ch. Jiří Němeček; *Filosofská historie*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, ch. Luboš Ogoun

Sezona 1975/1976

- 6. 2. 1976 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Marius Petipa, Lev Ivanov, Alexandr Gorskij, Jiří Němeček
- 25. 6. 1976 – 7. 6. 1979 *Péťa a vlk*, h. Sergej Prokofjev, ch. Gustav Voborník¹²⁶

Sezona 1976/1977

- 1. 9. 1976 – 7. 6. 1979 *Fantazie o Pinokiovi*, h. Alessandro Casagrande, ch. Jiří Němeček

¹²⁵ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 216-217. ISBN 80-7008-112-0.

¹²⁶ Od 1. 9. 1976 uváděno spolu s baletem *Fantazie o Pinokiovi*.

- 17. 12. 1976 – 11. 2. 1978 *Zrcadlo o třech světlech*, h. Virgilio Mortari, ch. Mario Pistoni; *Vietnamská poéma*, h. Živka Klinkova, ch. Jiří Němeček
- 25. 3. 1977 – 24. 3. 1982 *Kamenný kvítek*, h. Sergej Prokofjev, ch. Jiří Němeček

Sezona 1977/1978

- 28. 10. 1977 – 13. 2. 1979 *Matčino pole*, h. Kalyj Moldobasanov, ch. Jiří Němeček
- 15. 5. 1978 *Marná opatrnost*, h. Louis Joseph Ferdinand Hérold, John Lanchbery, ch. Jozef Zajko
- 14. 4. 1978 – 29. 5. 1978, *Concertino*, Divadlo Reduta, Leoš Janáček, ch. Luboš Ogoun

2.5 Olga Skálová

Brněnský balet se dočkal delšího úseku vedení jednou osobností, a to s příchodem tanečnice, choreografky a pedagožky Olgy Skálové (*25. 4. 1928) na místo šéfky souboru.

Olga Skálová byla žákyní Ivo Váni Psoty, Zory Šemberové či Miroslavy Figarové. První angažmá Olgy Skálové bylo v Lidovém divadle Brno (1944/1945), poté tančila v Národním divadle v Brně (1945-1952, od roku 1947 jako sólistka). Stěžejní část své interpretační kariéry strávila v Národním divadle v Praze, kde byla sólistkou mezi lety 1952 a 1975. Posléze působila v Brně dva roky jako baletní mistryně, následně se stala na dvanáct let šéfkou brněnského baletního ansámblu (1977-1989).

Jako tanečnice ztvárnila nespočet rolí, jmenujme například: Odettu a Odilii v *Labutím jezeře*, Zaremu v *Bachčisarajské fontáně*, Myrthu v *Giselle*, Frygii ve *Spartakovi*, Desdemonu v *Othellovi*, Julii v *Romeovi a Julii*, Paní Měděné hory v *Kamenném kvítku* a mnoho dalších.

Olga Skálová byla pedagožkou na taneční konzervatoři v Praze a v Brně, v Brně také působila ve funkci ředitelky konzervatoře (1983-1986). Za svou kariéru obdržela řadu ocenění, v roce 1958 se stala zasloužilou umělkyní, v roce 1968 národní umělkyní, v roce 1983 získala Řád práce a v roce 1995 Cenu Thálie za celoživotní mistrovství.

Olga Skálová měla po svém boku dramaturgyni souboru Eugenii Dufkovou (*10. 3. 1932), která na této pozici působila mezi lety 1980 a 1991.

Mezi tanečníky této éry patřili Jarmila Bařinková, Zdeněk Hanzlovský, Lenka Jarošíková, Zdeněk Kárný, Jiří Kyselák, Jiřina Šlezingrová či Igor Vejsada.

2.5.1 Baletní premiéry v Brně v době šefování Olgy Skálové

Sezona 1978/1979

- 10. 11. 1978 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Jiří Němeček

- 23. 3. 1979 – 5. 11. 1981 *Pachita*, h. Ludwig Minkus, ch. Olga Skálová; *Korsár*, h. Adolphe Charles Adam, ch. Olga Skálová; *Grand pas de quatre*, h. Cesare Pugni, ch. Olga Skálová; *Grand pas de deux*, h. Daniel François Esprit Auber, ch. Olga Skálová; *Bajadérka*, h. Ludwig Minkus, ch. Olga Skálová; *Slavnost květů v Genzanu*, h. Eduard Helsted, ch. Olga Skálová
- 25. 5. 1979 – 13. 2. 1980 *Concertino*, h. Leoš Janáček, ch. Luboš Ogoun; *Adagio ze serenády Es dur*, h. Josef Suk, ch. Olga Skálová; *Notturmo*, h. Antonín Dvořák, ch. Daniel Wiesner; *Lašské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Eliška Rybníčková

Sezona 1979/1980

- 9. 11. 1979 – 12. 3. 1983 *Pohádka o Honzovi*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. Jiří Němeček
- 11. 4. 1980 – 5. 4. 1982 *Šach králi*, h. Bohuslav Martinů, ch. Luboš Ogoun; *Pták Ohnivák*, h. Igor Stravinskij, ch. Daniel Wiesner; *Bolero*, h. Maurice Ravel, ch. Luboš Ogoun

Sezona 1980/1981

- 5. 9. 1980 *Baletní ornamenty*, ch. Olga Skálová, Jiří Němeček, Luboš Ogoun, Jozef Zajko, Libuše Hynková, Jiří Kyselák, Daniel Wiesner¹²⁷
- 2. 12. 1980 – 16. 10. 1982 *Scaramouche*, h. Jean Sibelius, ch. Alexander Lemberg; *Pán a Sýrix*, h. Oleg Barskov, ch. Alexander Lemberg; *Carmen*, h. Rodion Šchedrin, Georges Bizet, ch. Alexander Lemberg
- 29. 1. 1981 - 5. 3. 1982 *Šeherezáda*, h. Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov, ch. Jiří Němeček; *Sylfidy*, h. Fryderyk Chopin, ch. Michail Fokin (nastudování Olga Skálová); *Polovecké tance*, h. Alexandr Borodin, ch. Jiří Němeček
- 8. 2. 1981 *Dialogy*, h. František Tůma, Antonín Dvořák, Bohuslav Martinů, ch. Daniel Wiesner

Sezona 1981/1982

- 11. 9. 1981 - 5. 5. 1983 *Íkaros*, h. Sergej Slonimskij, ch. Daniel Wiesner
- 20. 11. 1981 - 23. 11. 1983 *Svěcení jara*, h. Igor Stravinskij, ch. Luboš Ogoun; *La Valse*, h. Maurice Ravel, ch. Olga Skálová; *Čarodějná láska*, h. Manuel de Falla, ch. Jiří Kyselák

¹²⁷ Složeno z částí: 1. A. Dvořák: *Slovanský tanec* č. 13 2. A. Dvořák: *Maličkosti* 3. S. Prokofjev: *Kamenný kvítek* 4. E. Helsted: *Slavnost květů v Genzanu* 5. A. Chačaturjan: *Spartakus*, 6. C. Monteverdi: *L Orfeo* (ch. Erich Walter) 7. P. I. Čajkovskij: *Romeo a Julie* 8. A. Adam: *Giselle* (nastudování Jiří Blažek) 9. L. F. Hérold: *Marná opatrnost* 10. L. Minkus: *Don Quichotte* 11. K. Moldobasanov: *Matčino pole* 12. I. Stravinskij: *Pták Ohnivák* 13. S. Rachmaninov: *Paganini* 14. F. Liszt: *Píseň lásky* 15. C. Debussy: *Faunovo odpoledne* (ch. Václav Nižinskij) 16. L. Minkus: *Pachita* – variace 17. L. Janáček: *Concertino* 18. A. Dvořák: *Slovanský tanec* č. 9

- 6. 5. 1982 – 28. 4. 1984 *Pierot*, h. Zdeněk Pololánik, ch. Daniel Wiesner

Sezona 1982/1983

- 31. 10. 1982 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Luboš Ogoun
- 8. 4. 1983 – 22. 11. 1986 *Toccata e due canzoni*, h. Bohuslav Martinů, ch. Daniel Wiesner; *Svědomy (Hirošima)*, h. William Bukový, lib. Vladimír Vašut, ch. Luboš Ogoun; *Radúz a Mahulena*, h. Josef Suk, ch. Jiří Kyselák

Sezona 1983/1984

- 4. 11. 1983 *Giselle*, h. Adolphe Charles Adam, ch. Jiří Blažek
- 23. 3. 1984 *Sen noci svatojánské*, h. Václav Trojan, ch. Luboš Ogoun
- 25. 5. 1984 *České fragmenty a fantazie – Toccata e due canzoni*, h. Bohuslav Martinů, ch. Daniel Wiesner; *Taras Bulba*, h. Leoš Janáček, ch. Jiří Kyselák; *Rytmy a temby*, h. Pavel Blatný, ch. Luboš Ogoun; *Radúz a Mahulena*, h. Josef Suk, ch. Jiří Kyselák; *Istar*, h. Bohuslav Martinů, ch. Jiří Kyselák; *Hra*, h. Miloslav Ištvan, ch. Jiří Kyselák; *Evoluce*, h. Pavel Blatný, ch. Luboš Ogoun; *Divertissement in dis*, h. Josef Fiala, ch. Olga Skálová; *Baleti*, h. Pavel Vejvanoský, ch. Ludvík Kotzian
- 8. 6. 1984 – 19. 1. 1989 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Jiří Němeček

Sezona 1984/1985

- 14. 12. 1984 – 28. 4. 1993 *Spící krasavice*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Marius Petipa, Olga Skálová, Luboš Ogoun
- 24. 5. 1985 *Zkrocení zlé ženy*, h. Oldřich Flosman, ch. Daniel Wiesner

Sezona 1985/1986

- 17. 1. 1986 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Jiří Kyselák
- 3. 5. 1986 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Olga Skálová, Luboš Ogoun

Sezona 1986/1987

- 14. 11. 1986 *Gajane*, h. Aram Chačaturjan, ch. Gustav Voborník
- 29. 5. 1987 – 7. 6. 1989 *Paní mezi stíny*, h. Zdeněk Pololánik, ch. Luboš Ogoun

Sezona 1987/1988

- 13. 11. 1987 – 1. 4. 1999 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Marius Petipa, Lev Ivanov, Alexandr Gorskij, ch. Jiří Němeček
- 6. 5. 1988 *Lašské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Gustav Voborník; *Mládí*, h. Leoš Janáček, ch. Jiří Kyselák; *Suita z Lišky Bystroušky*, h. Leoš Janáček, ch. Luboš Ogoun

Sezona 1988/1989

- 4. 11. 1988 – 24. 10. 1991 *Legenda o lásce*, h. Arif Melikov, předloha Nazim Hikmet, ch. Zdeněk Prokeš
- 28. 4. 1989 *Petruška*, h. Igor Stravinskij, ch. Libor Vaculík; *Signorina Gioventu*, h. Vítězslav Novák, lib. Svatopluk Čech, ch. Luboš Ogoun

Sezona 1989/1990

- 16. 12. 1989 – 27. 2. 1990 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Jiří Kyselák
- 8. 5. 1990 *Vivat Rossini*, h. Gioacchino Rossini, ch. Luboš Ogoun; *Edith Piaf*, hudební spolupráce Juraj Ďuriš, Michal Košut, ch. Marie Turková; *Rhapsody in Blue*, h. George Gershwin, ch. Igor Vejsada

Mezi lety 1980 a 1983 působil jako choreograf v brněnském divadle Daniel Wiesner, který na svou práci vzpomínal: „*Byl jsem v té době napůl sólistou baletu Národního divadla v Praze a zároveň choreografem v Brně. Tudíž jsem měl dva šéfy. Olgu Skálovou v Brně a v Praze Jiřího Němečka. Rozhodně jsem si nemohl stěžovat na nedostatek práce.*“ První choreografií, kterou pro brněnský soubor připravil v roce 1979 ještě před oficiálním nástupem do funkce choreografa, bylo *Notturmo* Antonína Dvořáka: „*Hudba ve mně evokovala představu nádherných barokních soch ‚Ctností a nectností‘ Matyáše Brauna z Kuksu. Vznikl krátký abstraktní balet o proměně kamenné hmoty v sochy. Tři zavěšené, rozkymácené balvany v provazišti symbolizovaly tok času. Hrouda těl tanečnicků materiál, ze kterých sochy postupně vznikaly. Zklidněný pohyb balvanů na závěr dotvářel kompozici soch v prostoru.*“¹²⁸

Následovala choreografie *Pták Ohnivák* na hudbu Igora Stravinského: „*Chtěl jsem touto inscenací na sebe upoutat pozornost originálním přístupem k tématu. Proto jsem uvažoval o několika verzích libreta ruské pohádky. Nejprve jsem měl vizi pukajících pravoslavných ikon a celý příběh chtěl odehrát v barbarském primitivním prostředí mužiků středověkého Ruska. Psal se rok 1980 a nebylo myslitelné takovým způsobem inscenovat ruskou pohádku. Proto jsem se inspiroval nikdy nerealizovaným nápadem výtvarníka Leona Baksta, který v roce 1921 přišel za vůdčí osobností Ballet Russes Sergejem Ďagilevem s myšlenkou vytvořit novou verzi baletu, ve které by se konflikty odehrávaly mezi ptáky, bez vstupu lidského faktoru. Libreto pohádky jsem přepracoval do příběhu odehrávajícího se v ptačí říši, ale postavy Ivana, Carevny i carevniček jsem zachoval.*“¹²⁹

Dalším titulem uvedeným v Brně byly v roce 1981 *Dialogy*. Jednalo se o reprízu Wiesnerova absolventského představení ze studia choreografie na Akademii múzických umění v Praze

---

¹²⁸ Rozhovor M. Štúrové s Danielem Wiesnerem, 8. 3. 2023, korespondenčně e-mailem.

¹²⁹ Tamtéž.

Dialogu tvarů, na hudbu Františka Antonína Ignáce Tůmy, které mělo premiéru v roce 1979 v Národním divadle v Praze.

V roce 1981 šéfka baletu Olga Skálová přidělila Danielu Wiesnerovi nastudování baletu *Íkaros*, tehdy současného ruského skladatele Sergeje Slonimského: „*Nebylo snadné převést do brněnských podmínek titul, který současně uvádělo Velké divadlo v Moskvě v choreografii a interpretaci Vladimíra Vasiljeva v titulní roli. Neváhal jsem a má první cesta vedla za mým profesorem Vladimírem Vašutem, aby mi tento nejrenomovanější libretista dramaturgicky vystavěl náročný celovečerní balet. Po dosti dlouhé době přinesl pan profesor jednostránkový text, ve kterém záludnosti původního libreta nejen neřešil, ale navíc se projevil jako teoretik, který si neumí poradit s praktickými problémy jevištního zpracování celovečerního baletu. Poděkoval jsem mu a byl okolnostmi přinucen vymyslet celou koncepci sám. Vždy mě antické báje fascinovaly, proto jsem začal intenzivně hledat motto inscenovaného příběhu. Obdivoval jsem sílu a odvalu Ikara a jeho otce Daidala bez váhání realizovat svůj sen. Jít za svou představou, překonat bázeň a váhavost, malichernost i své pohodlí. V mém představení nejde o citaci antické báje, ale o scénickou inspiraci – o ikarovské touze po svobodě a volnosti.*“¹³⁰

V roce 1982 se konala v Brně premiéra celovečerního baletu *Pierot* hudebního skladatele Zdeňka Pololánika a v roce 1983 díla *Toccata e due canzoni* Bohuslava Martinů. Po této premiéře se Daniel Wiesner vrátil do pražského Národního divadla, tentokrát ve funkci choreografa.

Další spolupráce Daniela Wiesnera s brněnským souborem se konala v roce 1985, a to premiérou *Zkrocení zlé ženy* s hudbou Oldřicha Flosmana: „*Původní libreto plzeňské choreografky Věry Untermüllerové jsem ve spolupráci s hudebním skladatelem upravil a vzniklo živé komediální představení ve stylu commedie dell'arte. Významně ke zdaru inscenace přispěla vtipná a funkční scéna výtvarníka Otakara Schindlera.*“¹³¹

Své vzpomínání na spolupráci s brněnským baletem Daniel Wiesner uzavřel: „*Co se týká baletního souboru, byl v té době druhý nejpočetnější v republice. Měl hlavní soubor a operní balet. Ve svých inscenacích jsem většinou pracoval s oběma soubory naráz. Ze sólistů baletu bych zejména ocenil skvělou spolupráci s Igorem Vejsadou, který byl skvělým Supem - Kaščejem v Ohnivákovi a ideálním Pierotem. Rád jsem své choreografie tvořil s celým baletním souborem, který mi velmi přátelsky vycházel vstříc, a ze sólistů zejména s Ludmilou Ogounovou, Jirkou Kyselákem a Zdeňkem Kárným.*“¹³²

Poznatky, které zazněly v kapitole o brněnském baletu dokazují jeho zdařilé a úspěšné fungování. Repertoár byl rozmanitý, díky velikosti a zázemí souboru bylo možné realizovat

---

¹³⁰ Rozhovor M. Štúrové s Danielem Wiesnerem, 8. 3. 2023, korespondenčně e-mailem.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

i velké výpravné tituly. Šéfů baletu se vystříдалo pět (Luboš Ogoun, Miroslav Kůra, Rudolf Karhánek, Jiří Němeček, Olga Skálová), z nichž někteří se vraceli na vedoucí pozici opakovaně. Za vůdčí osobnost brněnské scény mezi lety 1960 a 1989 lze označit Luboše Ogouna který připravil sedmadvacet premiér, nicméně jak již bylo zmíněno, v 70. letech mohl působit veřejně omezeně, tudíž ve výsledku počet premiér mohl být i vyšší.

Informace k Národním divadlu Brno, jak zní jeho dnešní název, jsem čerpala v tanečních a divadelních slovnících a jiných publikacích, v osobním rozhovorech (s Danielem Wiesnerem, Eugeníí Dufkovou), vysokoškolských pracích a v archivech.

3. Baletní soubor v Ostravě mezi lety 1960 a 1989

V době, kdy vstupuji do svého bádání (60. léta), již mnoho let v čele ostravského baletu stál Emerich Gabzdyl.

Počátky baletu v Ostravě se datují k příchodu Achille Viscusiho v roce 1919.¹³³ Po odchodu Viscusiho do Bratislavy s částí tanečníků soubor vedl Ivo Richard Stuhlý (1924-1927) a krátce Loris Relský (vlastním jménem Bohumil Tichý). Šéfem a choreografem byl mezi lety 1929-1934 Saša Machov.¹³⁴ Od roku 1934 stál v čele souboru Jaroslav Häusler. Po něm převzal soubor Emerich Gabzdyl.

3.1 Emerich Gabzdyl

Baletní soubor v Ostravě dlouze a kvalitně vedl místní rodák, tanečník, choreograf, režisér a pedagog Emerich Gabzdyl (*20. 7. 1908, †12. 9. 1993). Post šéfa baletu zastával mezi lety 1938 a 1970.

Emerich Gabzdyl nastoupil ve svých čtrnácti letech do baletního souboru v Ostravě jako elév, v roce 1923 se stal plnohodnotným členem sboru a v roce 1926 sólistou. Už od svých osmnácti let se uplatňoval jako choreograf v opeře a operetě. V sezoně 1928/1929 působil v Bratislavě a následně strávil tři roky na turné (Rakousko, Švýcarsko, Německo) s choreografem Maxem Semmlerem,¹³⁵ který nastudoval v Ostravě v roce 1927 balet *Legenda o Josefovi*¹³⁶, v němž Emerich Gabzdyl tančil hlavní roli. Mezi lety 1923 a 1938 tančil a připravoval choreografie v Brně: „*Toto údobí brněnského působení bylo pro mě opravdu přípravou pro mou další práci,*“ zaznělo v dochované nahrávce samotného E. Gabzdyla v pořadu Českého rozhlasu.¹³⁷

V roce 1938 se stal baletním mistrem, choreografem, prvním sólistou a šéfem baletu v Ostravě. Jako tanečník ztvárnil během svého života přes osmdesát rolí, například titulní role v *Apolonovi a Musách*, a v *Marnotratném synovi*, *Romea v Romeovi a Julii*, *Gireje v Bachčisarajské fontáně*, *Rudovouse v Labutím jezeře* a mnoho dalších. Choreografií pro

---

¹³³ Situaci v Ostravě přiblížila Lidka Schmidová: „*Jako první choreograf přichází do Ostravy v r. 1919 italský baletní mistr, který před první světovou válkou působil v pražském Národním divadle, Achille Viscusi. Přichází do Ostravy ve svých padesáti letech. Vybudovat baletní soubor nebylo snadné. Nebyli tanečníci. Viscusi nabídl, že vyškolí děti ostravských pracujících, které mají zájem o balet.*“ Dále L. Schmidová zmínila, že kvůli své finanční nákladnosti se postupně přenesla činnost baletního souboru k nově založenému divadlu v Bratislavě, nejdříve na zájezdové bázi, posléze úplně. Část tanečníků přešla do Bratislavy, ostatní zůstali v ostravské opeře. Baletní soubor se osamostatnil až v roce 1949. Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. s. 41.

¹³⁴ V té době měl ostravský soubor osm tanečnic. Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962, s. 41.

¹³⁵ Max Semmler, choreograf a operní režisér, žil ve 20. století (přesné datum není známo). Zakladatel zájezdové taneční skupiny, kde působili například Ami Schwaningerová, Saša Leontjev, Edgar Frank, Iril Gabescow a další. Největší úspěchy mu získala díla *Podivuhodný mandarín*, *Tarantela smrti*, *Legenda o Josefovi* a další. V sezoně 1926/1927 nastudoval v Ostravě *Legendu o Josefovi*, pro hlavní roli vybral mladého Emericha Gabzdyla. Zdroj: KOŠÍKOVÁ, Hana. *Osobnost a tvorba Maxe Semmlera*. Bakalářská práce. Praha: AMU, 2006.; BRODSKÁ, Božena. *Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945*. V Praze: Akademie múzických umění, 2006. ISBN 80-7331-047-3.

¹³⁶ Prameny se neshodují v tom, kde se premiéra odehrála. Podle Boženy Brodské v knize *Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945* a podle vzpomínky E. Gabzdyla to bylo v Ostravě. *Český taneční slovník a Československý balet* Lidky Schmidové zase uvádí, že M. Semmler nastudoval dílo v Olomouci.

¹³⁷ LENARTOVÁ, Eva. *Sto let NDM: Emerich Gabzdyl*. *Český rozhlas* [online]. 2020 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://ostrava.rozhlas.cz/sto-let-ndm-emerich-gabzdyl-8233698>

balet, operu, operetu či činohru vytvořil dohromady více než tři sta. Mezi řadu pozoruhodných tanečnic a tanečníků, které vychoval, patřili Marta Drottnerová, Albert Janíček, Vlasta Pavelcová, Milan Hojdys a mnoho dalších. Vyučoval na taneční konzervatoři v Ostravě a také na taneční katedře AMU. Mezi lety 1970 a 1974 vedl balet Národního divadla v Praze. V roce 1963 se stal zasloužilým umělcem.

Emerich Gabzdyl byl manželem tanečnice Jitřenky Šumovské (*22. 10. 1921) a otcem herce, zpěváka a tanečníka Reného Gabzdyla (*25. 7. 1943, †30. 12. 2005).

Na přelomu 50. a 60. let 20. století byl ostravský soubor poměrně veliký, čítal padesát technicky zdatných interpretů.¹³⁸ Po boku Emericha Gabzdyla působil mezi lety 1961 a 1964 jako choreograf v Ostravě také Pavel Šmok. Emerich Gabzdyl vzpomínal na setkání a angažmá Pavla Šmoka: „Znal jsem ho z dřívějšíka jako zdatného tanečníka z Armádní opery a pak z Plzně, kde pracoval pod Jiřím Němečkem. Jak se říká, dal jsem s ním řeč a nabídl mu místo choreografa u nás v Ostravě. No a vyšlo to: Pavel Šmok od nové sezóny nejen sám zakotvil v našem divadle, ale přivedl s sebou z Ústí i dva schopné sólisty – Hanu Šarounovou a Rudolfa Broma – kteří se záhy ukázali jako vítaná posila. Pokud vím, svého rozhodnutí Pavel nikdy nelitoval, měl u nás práce dost, a navíc s početně i technicky mnohem silnějším ansámblem, než jaký měl k dispozici v Ústí. (...) Teď jsem měl vedle sebe mladého, ambiciózního partnera, navíc partnera zcela samostatného, tvořivého, výkonného.“¹³⁹

Mezi tanečnický této doby patřili Richard Böhm, Rudolf Brom, Marta Drottnerová, Jiří Duží, Albert Janíček, Karel Jurčík, Petr Koželuh, Věra Koželuhová, Jana Lipovská, Vlasta Pavelcová, Hana Šarounová a další.

Po Emerichu Gabzdylovi převzala soubor na jednu sezonu Jarmila Kovalová (*15. 1. 1925).

3.1.1 Baletní premiéry v Ostravě v době šéfování Emericha Gabzdyla

Sezona 1960/1961

- 16. 10. 1960 *Florella*, h. Karel Kupka, ch. Emerich Gabzdyl
- 4. 3. 1961 *Podivuhodný mandarín*, h. Béla Bartók, ch. Emerich Gabzdyl; *Petruška*, h. Igor Stravinskij, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1961/1962

- 4. 11. 1961 *Španělské capriccio*, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. Emerich Gabzdyl; *Viktorka*, h. Zbyněk Vostrák, lib. Jan Reimoser, ch. Pavel Šmok

¹³⁸ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001., s. 243. ISBN 80-7008-112-0.

¹³⁹ GABZDYL, Emerich a VAŠUT, Vladimír. *V hlavní roli Emerich Gabzdyl : vyprávění ostravského tanečníka, choreografa a šéfa baletu o jeho cestě k divadlu, dlouhé jevištní dráze a životě vůbec*. Vyd. 1. Ostrava: Profil, 1988.

- 7. 1. 1962 *Lašské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Pavel Šmok; *Lowiczské tance*, h. Jan Adam Maklakiewicz, ch. Emerich Gabzdyl
- 19. 5. 1962 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1962/1963

- 10. 11. 1962 *Rapsodie v modrém*, h. George Gershwin, ch. Emerich Gabzdyl; *Američan v Paříži*, h. George Gershwin, ch. Pavel Šmok; *Metamorfózy*, h. Jaroslav Ježek, ch. Emerich Gabzdyl; *Maškaráda*, h. Aram Chačaturjan, ch. Emerich Gabzdyl
- 8. 5. 1963 *Othello*, h. Jan Hanuš, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1963/1964

- 9. 11. 1963 *Čarodějná láska*, h. Manuel de Falla, ch. Pavel Šmok; *Pygmalion*, h. Jan Duchaň, lib. Vladimír Vašut, ch. Pavel Šmok; *Rossiniána*, h. Gioacchino Rossini, ch. Pavel Šmok
- 9. 5. 1964 *Večer tří baletů – Svědomí*, h. Wiliam Bukový, ch. Pavel Šmok; *Závrať*, h. Čestmír Gregor, ch. Pavel Šmok; *Milostná píseň*, h. Petr Eben, ch. Pavel Šmok

Sezona 1964/1965

- 31. 10. 1964 *Veselé paničky Windsorské*, h. Viktor Alexandrovič Oranskij, ch. Emerich Gabzdyl
- 9. 5. 1965 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1965/1966

- 31. 12. 1965 *Jak Honza ke štěstí přišel*, h. Oskar Nedbal, ch. Emerich Gabzdyl
- 8. 5. 1966 *Krysař*, h. Pavel Bořkovec, ch. Emerich Gabzdyl; *Paraboly*, h. Bohuslav Martinů, ch. Emerich Gabzdyl; *Pavoučí hostina*, h. Albert Roussel, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1966/1967

- 7. 1. 1967 *Studna lásky*, h. Arnošt Košťál, lib. Jan Reimoser, ch. Emerich Gabzdyl
- 7. 5. 1967 *Maryčka Magdónova*, h. Jaromír Bažant, lib. Hanuš Salz, předloha Petr Bezruč, ch. Emerich Gabzdyl; *Ondráš*, h. Ilja Hurník, lib. Jan Reimoser, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1967/1968

- 25. 11. 1967 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Emerich Gabzdyl

- 6. 1. 1968 *Den a noc*, h. Richard Stewart Addinsell, Miloš Vacek, Carl Maria von Weber, Oldřich Flosman, Josef Suk, ch. Emerich Gabzdyl; *Šťastná sedma*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Emerich Gabzdyl
- 31. 3. 1968 *Věčná krása všehomíra*, h. Johann S Sebastian Bach, ch. Emerich Gabzdyl¹⁴⁰
- 5. 5. 1968 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1968/1969

- 16. 11. 1968 *Andersen*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Emerich Gabzdyl
- 29. 3. 1969 *Ochridská legenda*, h. Stevan Hristič, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1969/1970

- 22. 2. 1970 *Prometheus*, h. Ludwig van Beethoven, ch. Emerich Gabzdyl
- 28. 3. 1970 *Klasická symfonie*,¹⁴¹ h. Sergej Prokofjev, ch. Emerich Gabzdyl¹⁴²

Sezona 1970/1971

- 27. 3. 1971 *Vzpouřa not*, h. Bohuslav Martinů, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1971/1972

- 19. 9. 1971 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Emerich Gabzdyl
- 20. 5. 1972 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Julie Jastřembská

3.2 Albert Janíček

Mezi lety 1972 a 1989 vedl ostravský soubor tanečníků a choreograf Albert Janíček (*22. 9. 1926, †11. 9. 2015), žák Emericha Gabzdyla.

Celou taneční kariéru zasvětil Ostravě, kde tančil od roku 1943 (kromě let 1948-1950 kdy absolvoval vojenskou prezenční službu v AUS VN). V roce 1947 se stal sólistou a v roce 1972 choreografem a šéfem baletu. Od roku 1989 pracoval nadále v divadle jako inspektor hlediště.

Jako tanečník ztvárnil přes pět desítek rolí, tančil například Merkucia a Tybalta v *Romeovi a Julii*, Prince a Rudovouse v *Labutím jezeře*, Prince ve *Spící krasavici* či *Sněhurce*, Franze v *Coppélii*, Jaga v *Othellovi*, Gireje v *Bachčisarajské fontáně* a mnoho dalších. Kromě

¹⁴⁰ V jednom večeru s operou Luigiho Dallapiccoly *Noční let*. Inscenace *Věčná krása všehomíra* byla pojata jako scénický koncert se spoluúčastí členů opery.

¹⁴¹ Dle programu: K 25. výročí osvobození ČSSR Sovětskou armádou a ke 100. výročí narození V. I. Lenina

¹⁴² Premiéra *Klasické symfonie* se měla také uskutečnit 22. 2. 1970. Bohužel kvůli zranění hostující tanečnice Marty Drottnerové, která měla ztvárnit hlavní roli, bylo uvedeno dílo později. (GREGOR, Čestmír. *Nedokončená premiéra*, Ostravský večerník 24. 2. 1970, Ostrava.)

baletních choreografií vytvořil mnoho tanců do oper, operet a činoher, spolupracoval také s televizí. V roce 1967 se stal zasloužilým umělcem.

V době šéfování Alberta Janíčka v Ostravě choreograficky hostovali Olga Skálová, Jiří Němeček, Alexandr Lemberg, Jozef Zajko, Luboš Ogoun, od 2. poloviny 80. let minulého století také Ivan Hurych. Mezi lety 1980 a 1983 zde působil choreograf Zdeněk Prokeš.

Na vedení souboru Albertem Janíčkem vzpomínal Ivan Hurych¹⁴³: „Podle mého názoru byl šéfem vcelku objektivním, repertoár stavěl na možnosti souboru, ročně obvykle postavil jeden balet, inscenací druhého titulu pověřil jiného choreografa – zprvu hosta, později – od roku 1980 - také člena souboru, konkrétně Zdeňka Prokeše nebo mě,¹⁴⁴“ potvrdil Ivan Hurych výše zmíněné informace o přípravě choreografií.

Mezi sólisty v 80. letech 20. století patřili například Libor Bernklau, Richard Böhm, Jiří Duží, Ludmila Ernstová, Ilona Felgrová, Zuzana Holeková, Alice Huberová-Kvasnicová, Jan Kolda, Libuše Kuklová, Martin Mohyla, Dagmar Mohylová, Ctirad Ondráček, Jindřich Šimek, Dana Širmerová-Geletová, Jiří Štark či Renata Václavíková-Mrnuščíková.

3.2.1 Baletní premiéry v Ostravě v době šéfování Alberta Janíčka

Sezona 1972/1973

- 18. 11. 1972 *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Vladimír Asafjev, ch. Emerich Gabzdyl
- 13. 5. 1973 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Albert Janíček

Sezona 1973/1974

- 15. 12. 1973 *Peer Gynt*, h. Edvard Grieg, předloha Henrik Ibsen, ch. Alexandr Lemberg
- 1. 6. 1974 *Setkání s Gershwinem*,¹⁴⁵ h. George Gershwin, ch. Albert Janíček

Sezona 1974/1975

- 14. 12. 1974 *Spící krasavice*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Albert Janíček
- 31. 5. 1975 *Giselle*, h. Adolphe Charles Adam, ch. Jean Coralli, Jules Perrot, Marius Petipa, nastudování Jozef Zajko

Sezona 1975/1976

- 15. 11. 1975 *O Loupežníku Rumcajsovi*, h. Ladislav Matějka, ch. Albert Janíček
- 30. 4. 1976 *Antonius a Kleopatra*, h. Eduard Leonidovič Lazarev, ch. Alexandr Lemberg

---

¹⁴³ Tanečník, pedagog, baletní mistr a choreograf Ivan Hurych se narodil 12. 7. 1948. Tanec studoval na Lidové škole umění, posléze na Taneční katedře AMU – obor Pedagogika tance (1982) a Choreografie (1986). Jako tanečník působil v Olomouci (1971/1972), posléze v Ostravě (od 1974 sólista, 1978-1990 baletní mistr, 1992/1993 šéf souboru. Více než dvacet let působil ve vedení tanečního oddělení Janáčkovy konzervatoře v Ostravě.

¹⁴⁴ Rozhovor M. Štúrové s Ivanem Hurychem, 4. 1. 2019, korespondenčně e-mailem.

¹⁴⁵ Části 1. *Rapsodie v modrém*, 2. *Američan v Paříži*, 3. *Kubánská předehra*.

Sezona 1976/1977

- 11. 12. 1976 *Francois Villon*, h. Vladimír Soukup, ch. Albert Janíček
- 24. 6. 1977 *Labutí Jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Jiří Němeček, Olga Skálová

Sezona 1977/1978

- 7. 5. 1978 *Rákos Rákoczy*, h. Leoš Janáček, ch. Albert Janíček

Sezona 1978/1979

- 2. 12. 1978 *Vídeňská Romance*, h. Johann Strauss ml., ch. Albert Janíček
- 21. 4. 1979 *Šeherezáda*, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. Jiří Němeček; *Sylfidy*, h. Fryderyk Chopin, ch. Olga Skálová

Sezona 1979/1980

- 8. 12. 1979 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Albert Janíček
- 9. 5. 1980 *Matčino Pole*,¹⁴⁶ h. Kalyj Moldobasanov, ch. Jiří Němeček

Sezona 1980/1981

- 30. 11. 1980 – *Mladý Balet I*, taneční koncert baletu Státního divadla v Ostravě, ch. Michail Michailovič Fokin, Marius Petipa, Arthur Saint-Léon, Vasilij Vajnonen, Jean Coralli, Jules Perrot, Zdeněk Prokeš, Ivan Hurych, Lubomír Kafka, Miroslav Kůra, August Bournonville, Daniel Wiesner, režie Zdeněk Prokeš
- 21. 2. 1981 *Notre Dame De Paris*, h. Cesare Pugni, Ricardo Drigo, Richard Glazups, ch. Alexandr Lemberg
- 14. 6. 1981 *Mladý balet II*, taneční koncert baletu Státního divadla v Ostravě, ch. Marius Petipa, Arthur Saint-Léon, Vasilij Vajnonen, Jean Coralli, Jules Perrot, Zdeněk Prokeš, Ivan Hurych, Boris Slovák, režie Zdeněk Prokeš

Sezona 1981/1982

- 5. 12. 1981 *Horko*, h. Čestmír Gregor, lib. Vladimír Vašut, ch. Zdeněk Prokeš; *Tmavomodrý Svět J.J.*, h. Jaroslav Ježek, ch. Zdeněk Prokeš
- 30. 4. 1982 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Albert Janíček

Sezona 1982/1983

- 18. 12. 1982 *Broučci*, h. Tibor Frešo, předloha Jan Karafiát, ch. Zdeněk Prokeš

---

¹⁴⁶ Dle programu: K 35. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou.

- 18. 6. 1983 *Večer tři baletů – Carmen*, h. Georges Bizet, Rodion Konstantinovič Ščedrin, ch. Albert Janíček; *Maškaráda*, h. Aram Chačaturjan, ch. Albert Janíček; *Polovecké tance*, h. Alexander Borodin, ch. Albert Janíček

Sezona 1983/1984

- 17. 3. 1984 *Giselle*, h. Adolphe Charles Adam, ch. Jean Coralli, Jules Perrot, Marius Petipa, nastudování Jozef Zajko

Sezona 1984/1985

- 29. 11. 1984 *Manon*, h. Jindřich Brabec, ch. Zdeněk Prokeš
- 13. 4. 1985 *Tři Mušketýři*, h. Venjamin Jefimovič Basner, ch. Albert Janíček

Sezona 1985/1986

- 23. 11. 1985 *Marná Opatrnost*, h. Louis Joseph Ferdinand Hérold, John Lanchberry, ch. Jozef Zajko
- 19. 4. 1986 *Planeta*, h. Gustav Holst, ch. Ivan Hurych; *Podivuhodný Mandarín*, h. Béla Bartók, ch. Ivan Hurych

Sezona 1986/1987

- 22. 11. 1986 *Galathea*, h. Timur Josifovič Kogan, ch. Albert Janíček; *Spěch*, h. Ladislav Matějka, lib. Miloslav Nekvasil, ch. Ivan Hurych
- 30. 4. 1986 *Peer Gynt*, h. Edvard Hagerup Grieg, ch. Albert Janíček

Sezona 1987/1988

- 28. 11. 1987 *Sluha dvou pánů*, h. Jarmil Burghauser, lib. Jan Reimoser, ch. Ivan Hurych
- 30. 4. 1988 *Sen noci svatojanské*, h. Václav Trojan, ch. Luboš Ogoun

Sezona 1988/1989

- 10. 12. 1989 *Stvoření Světa*, h. Andrej Petrov, ch. Ivan Hurych
- 14. 5. 1989 *Don Quijote*, h. Ludwig Minkus, ch. Albert Janíček

Sezona 1989/1990

- 13. 12. 1989 *Doktor Bolíto*, h. Igor Morozov, ch. Jozef Zajko
- 28. 4. 1990 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Daniel Wiesner

Ostravský soubor mezi lety 1960 a 1989 vedli dva šéfové baletu, Emerich Gabzdyl a později jeho žák Albert Janíček.¹⁴⁷ Dle slov pamětníků Albert Janíček zval hostující pedagogy a choreografy, ze zahraničních například Alexandra Lemberga nebo Irinu Stode, z domácích Olgu Skálovou, Jiřího Němečka nebo Jozefa Zajka.

Informace k baletu v Ostravě jsem čerpala v tanečních a divadelních slovnících, odborných publikacích, v osobním rozhovorech (s Alicí Kvasnicovou, Ivanem Hurychem), periodikách, vysokoškolských pracích a v archivech.

---

¹⁴⁷ Jarmila Kovalová vedla soubor pouze jednu sezonu, dle slov Alice Kvasnicové se jednalo o období bezvlády po odchodu Emericha Gabzdyla: „*Nemohli jsme najít nového šéfa tak Jarmila Kovalová to tady vedla asi rok. Myslím, že rok, že to byla sezona...*“ Rozhovor M. Štúrové s Alicí Kvasnicovou, 3. 11. 2018, Ostrava, osobně.

4. Baletní soubor v Plzni mezi lety 1960 a 1989

Plzeňský soubor má delší tradici než předešlý ostravský. Samostatný baletní ansámbl se zformoval v roce 1891 a ustálil se za vedení Jany Freisingerové mezi lety 1902-1912. Následujícím šéfem se stal Jaroslav Hladík (1912-1919). Po Hladíkovi krátce působilo v Plzni několik baletních mistrů-šéfů, například Hana Olšovská, František Bálek, Václav Pohan, Tamara Corpona, Volodě Pirnikov, Vladimír Smetana a další.

Delší období vlády jednoho šefa přišlo s Josefem Judlem, který soubor vedl od roku 1937 do roku 1945. Po něm převzal vedení Antonín Smolík (1945-1948), následně Josef Škoda (1948-1951). Mezi lety 1951 a 1957 vedl soubor Jiří Němeček,¹⁴⁸ „jehož dramaturgie byl průbojná, obsahovala klasická díla světového a sovětského repertoáru a všímala si vyrovnaně i nových domácích děl.“¹⁴⁹

4.1 Luboš Ogoun

Mezi lety 1957 a 1961 zastával místo šefa baletu Luboš Ogoun, který v Plzni „realizoval svůj program přerodu tanečního umění, využíval poetické a metaforické výrazové možnosti tance stavěné na požadavcích technické vyspělosti interpretů.“¹⁵⁰

Mezi interprety té doby patřili například Petr Koželuh, Milan Ječmínek, Marta Synáčková, Dagmar Novotná, Alexandr Pohribný, Miloslav Kydlíček, Josef Nehonský, Heda Růžičková, Vladimír Šedivý či Jaroslava Žlábková.

Na práci Luboše Ogouna v souboru vzpomínal tanečník Zdeněk Sudek: „Po odchodu Jiřího Němečka převzal baletní soubor Luboš Ogoun, člověk, pro kterého nebylo nic nemožné. Měl zvláštní přesvědčovací metodu. Prvek, který si na nás vymyslel, dokázal sám držet tak dlouho, až ho uměl předvést. Nám, proti němu mladíkům, pak nezbyvalo nic jiného než ho zvládnout také.“¹⁵¹ Dále Zdeněk Sudek zmínil, že Luboš Ogoun neznal slitování: „Dostal-li chuť zkoušet třeba večer, museli jsme nastoupit. Jindy svítilo sluníčko, a tak nás vytáhl zkoušet ven a my na Košutce nebo třeba při zájezdu v Mariánských Lázních na golfovém hřišti dřeli v plavkách s partnerkami své sedačky a zvedačky. Nadřízeným orgánům pak chodily dopisy, že kazíme na veřejnosti morálku.“¹⁵²

---

¹⁴⁸ Podle Lidky Schmidové Němeček početně rozšířil baletní soubor a dbal především na to, aby do souboru nastoupili mladí lidé, kteří by měli fyzické předpoklady ke zvýšení umělecké úrovně ansámblu: „Je nesporné, že nástupem Jiřího Němečka započala nová, výrazná éra plzeňského baletu. (...) Němečkovi se podařilo povýšit plzeňský baletní soubor na tanečně dramatické těleso, jehož úroveň se vyrovnala úrovni operního a činoherního souboru.“ Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. Knihovna divadelní tvorby. s. 35.

¹⁴⁹ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 254. ISBN 80-7008-112-0.

¹⁵⁰ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 255. ISBN 80-7008-112-0.

¹⁵¹ ŠANTORA, Jiří. *Divadelní návraty: 111 osobností vzpomíná na plzeňské angažmá*. Plzeň: I. K. - nakladatelství, 2000, s. 79-80. ISBN 8090290809.

¹⁵² Tamtéž.

Plzeňské období Luboše Ogouna bylo úspěšné a na scéně místního divadla uvedl několik inscenací. Připravil například balety *Balada o námořníku* na hudbu Zdeňka Křížka (1961), *Rudý mák* Reinholda Gliera (1958), *Popelka* Sergeje Prokofjeva (1959), *Komediantská pohádka* (1958) s hudbou Miloše Vacka a mnoho dalších.

4.1.2 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Luboše Ogouna

1956/1957

- 2. 2. 1957 *Sněhurka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, ch. Jiří Němeček
- 7. 7. 1957 *Ochridská legenda*, h. Stevan Hristič, ch. Jiří Němeček

1957/1958

- 2. 2. 1958 *Rudý mák*, h. Reinhold Moricevič Glier, ch. Luboš Ogoun
- 15. 6. 1958 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Luboš Ogoun

1958/1959

- 21. 12. 1958 *Komediantská pohádka*, h. Miloš Vacek, ch. Luboš Ogoun
- 6. 6. 1959 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Luboš Ogoun

1959/1960

- 21. 2. 1960 *Veselé paničky windsorské*, h. Viktor Oranskij, lib. I. K. Koftunov, ch. Luboš Ogoun

1960/1961

- 29. 10. 1960 *Othello*, h. Jan Hanuš, ch. Luboš Ogoun

1961/1962

- 11. 11. 1961 *Balada o námořníkovi*, h. Zdeněk Křížek, ch. Luboš Ogoun

4.2 Věra Untermüllerová

Po odchodu Luboše Ogouna se ujala šéfovské pozice Věra Untermüllerová (* 23. 4. 1931, †26. 12. 1967), absolventka tanečního oddělení na Státní konzervatoři a v roce 1955 studia oboru choreografie na AMU.

Po konzervatoři tančila v baletní sekci Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého pod vedením Luboše Ogouna. Následně působila jako choreografka v Českých Budějovicích (1956-1957), v Divadle Na Fidlovačce (1957-1959) a jako choreografka a šéfka baletu v Liberci (1959-1961).

Ve vedení baletního souboru v Plzni byla mezi lety 1961 a 1967. Charakteristika Věry Untermüllerové v *Českém tanečním slovníku* zní následovně: „*Přemýšlivá choreografka s velkou pohybovou invencí. Směřovala k soudobému repertoáru, na němž formovala svůj osobitý pohybový slovník. Dokázala se vyrovnat i s klasickými díly; hledání nových postupů a tvarů se u ní spojovalo s choreografickým i režijním řemeslem; měla cit pro míru a vyhýbala se povrchním efektům.*“¹⁵³

Mezi interprety její éry patřili například Jana Heyduková, Jiří Hoščálek, Jana Chábová, Alena Chládková, Ivana Ječmínková, Anna Kaftanová, Zdeněk Sudek, Pavel Vitinger, Jiří Žalud nebo také, jako již dříve, Jaroslava Žlábková, Vladimír Šedivý a Milan Ječmínek.

Věra Untermüllerová náhle zemřela na 2. svátek vánoční v roce 1967 při tragické autonehodě. Spolu s ní cestovali autem také sólista plzeňského baletu Milan Ječmínek s manželkou Ivanou, vraceli se totiž společně z představení *Labutího jezera* z Plzně do Prahy. Stejně jako Věra Untermüllerová přišel o život i Milan Ječmínek.¹⁵⁴

4.2.1 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Věry Untermüllerové

1961/1962

- 3. 3. 1962 *Vítr ve vlasech*, h. Miloš Vacek, lib. Jaroslav Mareš, ch. Věra Untermüllerová

1962/1963

- 30. 9. 1962 *Kamenný kvítek*, h. Sergej Prokofjev, ch. Věra Untermüllerová
- 16. 3. 1963 *Spící krasavice*, h. Petr Iljič Čajkovskij, lib. M. Petipa, I. Vsevoložskij, ch. Věra Untermüllerová

1963/1964

- 7. 12. 1963 – komponovaný večer – *Čarodějův učeň*, h. Miroslav Hlaváč, lib. Miroslav Hlaváč, Jan Reimoser, ch. Věra Untermüllerová; *Láska a smrt*, h. Jan Hanuš, ch. Věra Untermüllerová; *Hirošima*, h. Viliam Bukový, ch. Věra Untermüllerová; *Capriccio pro violoncello*, h. Jan Novák, ch. Věra Untermüllerová
- 13. 6. 1964 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Věra Untermüllerová

1964/1965

- 5. 12. 1964 *Pohádka o Honzovi*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. Věra Untermüllerová

---

¹⁵³ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 343. ISBN 80-7008-112-0.

¹⁵⁴ BARTOŠ, Josef. Přesně vyměřený čas Věry Untermüllerové. *Taneční aktuality* [online]. 2017 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: <https://www.tanečníaktuality.cz/osobnosti/presne-vymereny-cas-very-untermullerove>

- 29. 5. 1965 – 14. 2. 1966 *Maškaráda*, h. Aram Chačaturjan, ch. Věra Untermüllerová; *Symfonie*, h. Dmitrij Šostakovič, ch. Věra Untermüllerová; *Metamorfózy*, h. Eugen Suchoň, ch. Věra Untermüllerová

1965/1966¹⁵⁵

- 31. 10. 1965 – 29. 11. 1966 (22 představení) - *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Vladimirovič Asafjev, ch. Věra Untermüllerová
- 20. 5. 1966 - 14. 12. 1966 (10 představení) - *Pták Ohnivák*, h. Igor Stravinskij, ch. Věra Untermüllerová; *Maličkosti*, h. Wolfgang Amadeus Mozart, ch. Věra Untermüllerová; *Čarodějná láska*, h. Manuel de Falla, lib. Gregorio Martinez Sierra, ch. Věra Untermüllerová

1966/1967

- 7. 1. 1967 – 25. 2. 1968 (35 představení) - *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Věra Untermüllerová

1967/1968

- 9. 9. 1967 – 15. 12. 1967 (14 představení) - *Rhapsody in Blue*, h. George Gershwin, ch. Věra Untermüllerová; *Istar*, h. Bohuslav Martinů, ch. Věra Untermüllerová; *Francesca da Rimini*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Věra Untermüllerová
- 30. 3. 1968 – 26. 12. 1968 (25 představení) - *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Jiří Němeček

4.3 Gustav Voborník

Po tragickém úmrtí Věry Untermüllerové se vedení baletního souboru ujal Gustav Voborník (*13. 3. 1929, †24. 11. 2011).

Mezi lety 1948-1959 působil G. Voborník v ČSNPT/ČSSPT, poté tančil v Národním divadle v Praze (1956–1966). Působil jako šéf baletu, choreograf a sólista v Ústí nad Labem (1966-1967),¹⁵⁶ sezonu 1968/1969 strávil na stáži v Laterně magice. V roce 1963 absolvoval studium choreografie na AMU.

¹⁵⁵ Na internetových stránkách Divadla J. K. Tyla je možné dohledat podrobný repertoár od roku 1965 s termínem premiéry, deniery a celkovým počtem představení. Proto budu dále v textu uvádět i tyto údaje, které se u jiných souborů nevyskytují. Zdroj: Divadlo J. K. Tyla 1965 - 2015 rejstříková část almanachu. *Divadlo J. K. Tyla, Plzeň* [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs

¹⁵⁶ Post šéfa baletu opouští ke 31. 12. 1967. BEKOVÁ, Eliška. *Gustav Voborník jako choreograf baletu Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1968 – 1981*. Praha: FFUK – diplomová práce, 2020, s. 25.

Na pozici vedoucího baletního souboru v plzeňském divadle působil třináct let (1968–1981). Gustav Voborník v Plzni vytvořil více než osmnáct inscenací, dále také desítky drobných choreografií pro činoherní, operní a operetní soubor.¹⁵⁷

Český taneční slovník uvádí: „*Jeho inscenace byly přehledné, srozumitelné, nekomplikované a neokázalé. Jeho choreografie byly citlivé k požadavkům a možnostem interpretů, jako znalec folkloru měl blízko k baletům opírajícím se o lidové prostředí.*“¹⁵⁸

Na Gustava Voborníka v roli šéfa souboru vzpomínal v roce 2019 tanečník plzeňského baletu Jiří Žalud: „*Gustav byl především velice solidní člověk, příjemný kolega, prostě zapálený pro věc. Jeho silnou stránkou byla znalost folklóru. Bylo to dáno tím, že vlastně ‚vyrostl‘ ve Státním souboru písní a tanců, no a z toho často čerpal. Když mu bylo nabídnuto místo šéfa baletu v Plzni (po tragicky zesnulé Věře Untermüllerové), nejprve dokončil svůj závazek s Laternou magikou v San Antonio a pak teprve nastoupil. Po dobu jeho nepřítomnosti jsem soubor vedl já (6 měsíců). Hned po svém nástupu inscenoval Slovánské tance, které měly obrovský úspěch a stejně tak úspěšné byly tance v Prodané nevěstě. (...) Jak už jsem řekl, byl velmi vstřícný a velmi příjemně se s ním pracovalo. Měl snahu a byl velmi otevřený žánrově rozmanitému a bohatému repertoáru. Když se například rozhodl inscenovat Giselle, neváhal nahlédnout do originálních popisů a podle nich vytvořit několik variací. Bohužel se mu nevyhnuly ani střety s režimem a později ani zdravotní problémy. Ale jednoduše řečeno: Byl to výbornej chlap!*“¹⁵⁹

Gustav Voborník měl během svého působení k dispozici stabilní jádro sólistů, mezi které patřili Libuše Králová, Alena Chládková, Jana Hejduková, František Tichý, Zdeněk Sudek, Pavel Vitinger či Jiří Žalud. Sám Voborník stav souboru komentoval následovně: „*Než se uzavřely hranice, stačilo z plzeňského baletu odejít dost výrazných osobností na Západ, i tak tu ale zůstalo mnoho výborných tanečníků v čele se Zdeňkem Sudkem, Jiřím Žaludem, Miloslavem Kydlíčkem, Jiřím Hoščálkem, Pavlem Vitingerem a dalšími.*“¹⁶⁰

Gustav Voborník ve svých vzpomínkách zmínil jednu ze svých prvních prací, *Slovánské tance*, které měly premiéru v roce 1969. Slovánské tance byly tehdy připraveny na počest 50. výročí vzniku Československa: „*Šestnáctý, závěrečný tanec jsem ve spolupráci s brněnskou výtvarnicí Věrou Fridrichovou inscenoval tak, že v něm k mému údivu jakási rozhořčená soudružka viděla, jak tu ‚rudí ďáblové roztrhali republiku‘.*“ Na představení posléze přijeli Jiří

¹⁵⁷ BEKOVÁ, Eliška. *Gustav Voborník jako choreograf baletu Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1968 – 1981*. Praha: FFUK – diplomová práce, 2020.

¹⁵⁸ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 358-359. ISBN 80-7008-112-0.

¹⁵⁹ Vzpomínka na Gustava Voborníka. *Taneční aktuality* [online]. 13. 3. 2019 [cit. 2022-12-14]. Dostupné z: <https://www.tanečníaktuality.cz/zpravy/vzpominka-na-gustava-vobornika>

¹⁶⁰ ŠANTORA, Jiří. *Divadelní návraty: 111 osobností vzpomíná na plzeňské angažmá*. Plzeň: I. K. - nakladatelství, 2000, s. 137. ISBN 8090290809.

Němeček s Vítězslavem Vejražkou, kteří její výklad označili za naprostý nesmysl. Gustav Voborník dodal: „Zůstal mi černý puntík, jehož jsem se už nezbavil.“¹⁶¹

Po odchodu z Plzně G. Voborník působil až do roku 1990 na pozici vedoucího taneční složky a choreografa ČSSPT.

4.3.1 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Gustava Voborníka

1968/1969

- 8. 2. 1969 – 3. 5. 1970 (26 představení) *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. Gustav Voborník

1969/1970

- 15. 11. 1969 – 2. 5. 1970 (30 představení) *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Gustav Voborník

1970/1971

- 3. 10. 1970 – 16. 12. 1970 (16 představení) *Nikotina*, h. Vítězslav Novák, lib. Svatopluk Čech, ch. Gustav Voborník; *Podivuhodný mandarín*, h. Béla Bartók, lib. Melchior Lengyel, ch. Gustav Voborník
- 10. 1. 1971 – 12. 12. 1971 (19 představení) *Popelka*, Sergej Sergejevič Prokofjev, ch. Gustav Voborník

1971/1972

- 25. 9. 1971 – 14. 10. 1972 (11 představení) *Sluha dvou pánů*, h. Jarmil Burghauser, ch. Gustav Voborník
- 11. 3. 1972 – 28. 6. 1972 (17 představení) *Šeherezáda*, h. Nikolaj Rimskij-Korsakov, lib. Alexander Benois, ch. Gustav Voborník; *Moravské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Gustav Voborník; *Lašské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Gustav Voborník

1972/1973

- 7. 10. 1972 – 27. 3. 1973 (19 představení) *Viktorka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, ch. Gustav Voborník; *Petruška*, h. Igor Stravinskij, lib. Alexander Benois, ch. Gustav Voborník
- 5. 5. 1973 – 8. 12. 1974 (35 představení), *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Gustav Voborník

---

¹⁶¹ Tamtéž.

1973/1974

- 19. 1. 1974 – 30. 5. 1974 (22 představení) *Čert na vsi*, h. Fran Lhotka, lib. Pia a Pino Mlakarovi, ch. Gustav Voborník

1974/1975

- 29. 3. 1975 – 7. 11. 1977 (28 představení) *Gajané*, h. Aram Chačaturjan, ch. Gustav Voborník

1975/1976

- 24. 1. 1976 – 9. 1. 1977 (23 představení) komponovaný večer pod názvem *Večer baletů – Slunečnice*, h. Elena Petrová, lib. Vladimír Vašut, ch. Gustav Voborník;
Carmen, h. Rodion Konstantinovič Ščedrin / George Bizet, ch. Gustav Voborník

1976/1977

- 29. 1. 1977 – 26. 10. 1979 (23 představení) *Sněhurka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, ch. Gustav Voborník

1977/1978

- 22. 10. 1977 – 22. 10. 1980 (25 představení), *Anna Kareninová*, h. Rodion Konstantinovič Ščedrin, ch. Gustav Voborník
- 4. 3. 1978 – 1. 4. 1979 (23 představení) *Buratino*, h. Karel Odstrčil, lib. Vladimír Vašut, ch. Gustav Voborník

1978/1979

- 20. 1. 1979 – 20. 2. 1980 (21 představení) *Giselle*, h. Adolphe Charles Adam, ch. Gustav Voborník

1979/1980

- 3. 11. 1979 – 13. 6. 1981 (29 představení) *Marná opatrnost*, h. Ferdinand Herold / John Lanchbery, ch. Gustav Voborník

1980/1981

- 15. 11. 1980 – 26. 6. 1981 (18 představení) *Nokturno u fontány*, h. Miroslav Hlaváč, lib. Vladimír Vašut, ch. Gustav Voborník (uvedeno v rámci komponovaného večera *Baletoskop*)
- 15. 11. 1980 – 26. 6. 1981 (17 představení) *Koncert Aranjuez*, h. Joaquín Rodrigo, lib. Saša Večtomov, ch. Gustav Voborník (uvedeno v rámci komponovaného večera *Baletoskop*)

- 15. 11. 1980 – 26. 6. 1981 (18 představení) *Horko*, h. Čestmír Gregor, lib. Vladimír Vašut, ch. Gustav Voborník (uvedeno v rámci komponovaného večera *Baletoskop*)
- 25. 4. 1981 – 13. 12. 1983 (21 představení) *Triptych / baletní večer: Ples kadetů*, h. Johann Strauss / Frederick Chopin, ch. Libuše Králová; *Američan v Paříži*, h. Frederick Chopin / George Gershwin, ch. Gustav Voborník

Tanečnice Libuše Králová vzpomínala na úspěšnou inscenaci *Anna Karenina*, kterou Gustav Voborník připravil v roce 1977: „Vzpomínám na svoje nejzdařilejší představení, to byla *Anna Karenina*. *Tančila jsem ji v roce 1977 tehdy v československé premiéře a choreografii Gustava Voborníka. Když představení skončilo, spadla opona, bylo ticho a pan Voborník stál v portále a já jsem jenom gestikulovala ,co se děje?’ a vtom to začalo – potlesk, 33 zvednutí opony. V plzeňském divadle. Takže to byla moje nejkrásnější role, na kterou nejraději vzpomínám.*“¹⁶²

4.4 František Tichý

V roce 1981 odešel Gustav Voborník z funkce šéfa baletu.¹⁶³ Vedení souboru se ujal František Tichý (*9. 10. 1948, †22. 10. 2007) a jeho manželka, tanečnice Libuše Králová¹⁶⁴ (*12. 12. 1948), jež v souboru začala působit také choreograficky.

František Tichý, absolvent taneční konzervatoře (1968), byl členem baletu jako tanečník od roku 1970. Do plzeňského souboru zamířil hned po absolvování vojenské prezenční služby, kterou strávil v AUS VN. Na svou činnost v souboru vzpomínal: „*Plzeňský soubor byl velmi kompaktní, držel pospolu, každý už počítal s tím, že po menší roli přijde větší a zase naopak. Navíc jsme neúčinkovali jen v baletech; hlavně v operetách jsme se pěkně vyřádili.*“¹⁶⁵

František Tichý vedl plzeňský balet do roku 1990. Mezi lety 1992 a 1998 působil jako baletní mistr a sólista v Českých Budějovicích.

4.4.1 Baletní premiéry v Plzni v době šéfování Františka Tichého

1981/1982

- 23. 1. 1982 – 24. 12. 1984 (45 představení) *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Libuše Králová

¹⁶² ŠTÚROVÁ, Monika. Rozhovor s Libuší Královou: "Všechno má svůj čas.." *Taneční aktuality* [online]. 12. 12. 2018 [cit. 2022-12-21]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/tanec/rozhovor-s-libusi-kralovou-vsechno-ma-svuj-cas>

¹⁶³ Mojmir Weimann k odchodu Voborníka uvedl: „*Ačkoli byl Gustav Voborník velmi úspěšný, a navíc oblíbený šéf, musel své místo v roce 1981 opustit. V Plzni, která tehdy byla známá jako „nejzápadnější výspa tábora míru a socialismu“ a její vedoucí straniční funkcionáři celostátně prosluli svými tvrdě dogmatickými postoji a postupy, nemohl Voborník kvůli svému vyškrtnutí z KSČ v roce 1969 šéfovskou funkci zastávat.*“ WEIMANN, Mojmir. Plzeň? Nejkrásnější období mého života. *Opera PLUS* [online]. 24.11.2016 [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/plzen-nejkrasnejsi-obdobi-meho-zivota/?pa=2>

¹⁶⁴ Tanečnice a choreografka Libuše Králová (provdaná Tichá) se narodila 12. 12. 1948 v Praze. V roce 1969 absolvovala taneční konzervatoř v Praze, později choreografii na AMU (1987). Angažmá získala v Plzni (1969-1989, od 1975 sólistka, od 1982 choreografka), poté působila jako šéfkyně baletu v Českých Budějovicích (1990-1993) a šéfkyně a choreografka v Ostravě (1993-1995). Posléze se vrátila opět do Českých Budějovic, 1997/1998 jako choreografka a od 1998-2009 šéfkyně baletu.

¹⁶⁵ ŠANTORA, Jiří. *Divadelní návraty II: 55 osobností vzpomíná na plzeňské angažmá*. Plzeň: Perseus, 2006, s. 90. ISBN 8087010035.

- 13. 3. 1982 – 13. 12. 1983 (24 představení) *Zkrocení zlé ženy*, h. Václav Trojan, ch. Libuše Králová (uvedeno v rámci komponovaného večera *Siluety*)
- 13. 3. 1982 – 13. 12. 1983 (24 představení) *Vojáci císařovny*, h. Franz Suppé von, ch. Jan Čumpelík (uvedeno v rámci komponovaného večera *Siluety*)
- 13. 3. 1982 – 13. 12. 1983 (24 představení) *Divadlo za branou*, h. Bohuslav Martinů, ch. Jiří Hoščálek (uvedeno v rámci komponovaného večera *Siluety*)

1982/1983

- 12. 3. 1983 – 18. 12. 1983 (17 představení) *Pierot*, h. Zdeněk Pololáník, lib. Václav Kokšál, ch. Libuše Králová

1983/1984

- 26. 11. 1983 – 2. 12. 1986 (61 představení) *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Libuše Králová

1984/1985

- 27. 10. 1984 – 20. 12. 1985 (11 představení) *Don Juan*, h. Václav Kašík, ch. Libuše Králová
- 16. 3. 1985 – 5. 1. 1986 (29 představení) *Legenda o lásce*, h. Arif Melikov, ch. Libuše Králová

1985/1986

- 29. 3. 1986 – 11. 11. 1986 (11 představení) *Romeo a Julie*, h. Sergej Sergejevič Prokofjev, ch. Libuše Králová

1986/1987

- 15. 3. 1987 – 4. 6. 1988 (14 představení) *Hoffmannovy povídky*, h. Jacques Offenbach, hudební úprava John Lanchbery, ch. Libuše Králová

1987/1988

- 26. 3. 1988 – 27. 1. 1990 (23 představení) *Macbeth*, h. Kirill Vladimirovič Molčanov, ch. Libuše Králová

1988/1989

- 22. 10. 1988 – 3. 4. 1990 (52 představení) *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Libuše Králová

Baletní soubor v plzeňském divadle vedli mezi lety 1960 a 1989 čtyři šéfové: Luboš Ogoun, Věra Untermüllerová, Gustav Voborník a František Tichý. Jejich práci a historii baletního

souboru v plzeňském divadle (nyní Divadlo J. K. Tyla) se věnuje několik závěrečných vysokoškolských prací, odlišných svým tematickým zaměřením a způsobem nahlížení na danou problematiku.¹⁶⁶

O baletním souboru v Plzni jsem hovořila s tanečníkem Jiřím Žaludem (*22. 9. 1936). Jiří Žalud působil v Divadle J. K. Tyla v Plzni od roku 1954 do roku 1997, v roce 1961 se stal sólistou a mezi lety 1992 a 1995 byl šéfem baletu. I nyní v roce 2023 je hostem souboru a bývá zapojován do inscenací. Stal se jakousi červenou nití, která se prolíná celým mnou zkoumaným obdobím, a proto si myslím, že si zaslouží speciální zmínku.

Během své nebývalé dlouhé kariéry tančil Jiří Žalud například Prince v *Popelce* (1959, 1971), Merkucia a Tybalta v *Romeovi a Julii* (1964, 1986), Franze v *Coppélii* (1968), Carabosse ve *Spící krasavici* (1991) a mnoho dalších. V roce 2003 získal cenu Thálie za celoživotní mistrovství.

Jiří Žalud pochvalně zhodnotil šéfy a současně choreografy baletního souboru: „*Choreografové, kteří tady působili, připravili kvalitní představení. Uměli postavit choreografie na místní soubor. Uměli z tanečníků vytáhnout kvalitu a postavit jim na tělo věci, které způsobily, že potom to představení celkově udělalo dojem.*“¹⁶⁷

---

¹⁶⁶ Například: HOVMANNOVÁ, Kateřina. *Balet v Plzni. Baletní soubor na scéně plzeňského divadla v proměnách času*. Plzeň: FPE ZČU – diplomová práce, 2015.; HOVMANNOVÁ, Kateřina. *Balet na scéně DJKT v letech 1990 - 2012*. Plzeň: FPE ZČU – bakalářská práce, 2013; HRADILOVÁ, Zuzana. *Baletní škola Divadla J. K. Tyla v Plzni: Vývoj a osobnosti do roku 1989*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2016.; BEKOVÁ, Eliška. *Gustav Voborník jako choreograf baletu Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1968 – 1981*. Praha: FFUK – diplomová práce, 2020.; PÍCHOVÁ, Kateřina. *Balet P. I. Čajkovského na scéně plzeňského divadla*. Plzeň: FF ZČU - bakalářská práce, 2011.

¹⁶⁷ Rozhovor M. Štúrové s J. Žaludem, 20. 12. 2018, Plzeň.

5. Baletní soubor v Liberci mezi lety 1960 a 1989

Samostatný profesionální baletní soubor vznikl v Liberci až po 2. světové válce.

V roce 1945 byl šéfem baletu Rudolf Macharovský, následně Josef Škoda 1946/1947 a Josef Sokol (1947). Pět let strávil ve vedoucí funkci baletu Josef Judl (1948-1953), po kterém převzal vedení opět Josef Škoda (1953-1959). Následující dva roky byla šéfkou baletu Věra Untermüllerová (1959-1961).

5.1 Bohumil Svoboda

Mezi lety 1961 a 1964 byl šéfem baletu Bohumil Svoboda (*19. 2. 1926, †11. 9. 1983).

Bohumil Svoboda absolvoval choreografii na taneční katedře AMU. Jako tanečník byl angažován v Národním divadle v Praze a v Karlíně, jako choreograf působil v Kladně (1956-1959), a jako vedoucí baletu v Prešově (1959-1961).

Mezi sólisty baletu této doby patřili Eva Gabajová, Eduard Gabaj, Milan Gašparík, Štefan Mikluš, Alena Dostálíková (rozená Příbylová) či Soňa Škvorová.

5.1.2 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Bohumila Svobody

1960/1961

- 14. 1. 1961 *Gajané*, h. Aram Chačaturjan, ch. Věra Untermüllerová
- 27. 5. 1961 *Zkrocení zlé ženy*, h. Oldřich Flosman, lib. Daniel Wiesner, ch. Věra Untermüllerová

1961/1962

- 23. 11. 1961 *Baletní večer. Vyzvání k tanci*, h. Carl Maria von Weber, lib. Jan Reimoser, ch. Bohumil Svoboda; *Maškaráda*, h. Aram Chačaturjan, ch. Bohumil Svoboda; *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Bohumil Svoboda (v rámci komponovaného večera *Baletní večer*)
- 28. 1. 1962 *Laurence*, h. Alexandr Krejn, ch. Bohumil Svoboda
- 30. 6. 1962 *Viktorka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, ch. František Sládeček; *Krysař*, h. a lib. Pavel Bořkovec, ch. Bohumil Svoboda

1962/1963

- 15. 12. 1962 *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Vladimirovič Asafjev, ch. Bohumil Svoboda
- 21. 4. 1963 *Giselle*, h. Adolphe Charles Adam, lib. Théopile Gautier, ch. František Sládeček; *Orfeus špatně rozsápaný*, h. Ivo Dědina, ch. František Sládeček

1963/1964

- 15. 12. 1963 *Prométheus*, h. Ludwig van Beethoven, ch. Bohumil Svoboda
- 18. 4. 1964 *Hirošima*, h. Viliam Bukový, lib. Vladimír Vašut, ch. Eva Gabajová, Eduard Gabaj; *Istar*, h. Bohuslav Martinů, ch. František Sládeček

5.2 Milena Moravcová

Po Bohumilu Svobodovi nastoupila do funkce šéfky baletu Milena Moravcová (*8. 1. 1936 †16. 4. 2008).

Milena Moravcová byla absolventkou taneční konzervatoře v Brně (1955) a studia choreografie na AMU (1963). Angažmá získala v Opavě (1955-1958) a v Kladně (1958/1959). Jako choreografka působila v Teplicích (1963/1964). Milena Moravcová vedla liberecký balet mezi lety 1964 a 1967. Poté pracovala jako choreografka v televizi i na různých divadelních scénách v Brně, Zlíně, Praze a dalších. Věnovala se také pedagogické činnosti.

Český taneční slovník k působení Mileny Moravcové v Liberci uvádí: „Její éra znamenala netradiční dramaturgii, vybírala si kvalitní, původně baletu neurčenou hudbu i z jazzové oblasti, které podřizovala i nekonvenční soudobý pohybový slovník svých choreografií...“¹⁶⁸

Mezi vedoucí tanečnický a tanečnice souboru patřili Anna Červinková, Monika Horanová, Vlasta Slezáčková (rozená Šmídová) či Jiří Slezáček.

5.2.1 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Mileny Moravcové

1964/1965

- 10. 1. 1965 *Don Juan*, h. Christoph Gluck Willibald, ch. František Sládeček; *Toccata a fuga d-moll*, h. Johann Sebastian Bach, ch. Milena Moravcová; *Symfonická báseň*, h. Jaroslav Ježek, ch. Milena Moravcová (v rámci komponovaného večera *Baletní večer*)

1965/1966

- 5. 3. 1966 *Etudy*, h. Adolf Jensen, ch. Milena Moravcová; *11 transparentů pro orchestr*, h. Ernst Krenek, ch. Milena Moravcová; *Mechanismus*, h. Zdeněk Pololáník, lib. Rudolf Adler, ch. Milena Moravcová; *Fontessa*, h. Ernst Krenek, ch. Milena Moravcová (v rámci komponovaného večera *Situace*)

---

¹⁶⁸ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s.176. ISBN 80-7008-112-0.

1966/1967

- 13. 11. 1966 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Milena Moravcová
- 4. 2. 1967 *Pulcinella*, h. Igor Stravinskij, ch. Hana Machová; *Věčná cesta*, h. Harry Macourek, lib. Vladimír Doležal, ch. Hana Machová; *Vůl na střeše (Boeuf sur le toit)*, h. Darius Milhaud, lib. Jean Cocteau, ch. Hana Machová
- 13. 5. 1967 *Saloon u Šťastné sedmy* (podtitul *Baletní western o sedmi mrtvolách*), h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Milena Moravcová

5.3 Eva Gabajová a Jiří Chládek

V sezoně 1967/1968 byli správou baletu pověřeni Eva Gabajová (*3. 8. 1931) a Jiří Chládek (*12. 8. 1936).

Tanečnice, choreografka a pedagožka Eva Gabajová (rozená Beranová) absolvovala taneční konzervatoř v Praze, studovala také choreografii na AMU. Působila v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého (1950-1954), v Národním divadle v Praze (1954-1955), jako sólistka v Olomouci (1955-1958). Od roku 1958 působila v Liberci. Kromě choreografií pro baletní soubor vytvořila také řadu dalších tanců pro operu a operetu. Jako pedagožka působila na Lidové škole umění v Liberci a Šternberku a v liberecké Experimentální taneční škole. Po roce 1987 pracovala v libereckém divadle jako repetitorka a inspicientka baletu.

Jiří Chládek absolvoval pražskou taneční konzervatoř v roce 1955. Následovalo působení v Armádní opeře (1955) a v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého (1955-1957).

Mezi lety 1957 a 1962 tančil v Liberci, další dva roky byl sólistou ve Friedrichstadtpalastu v Berlíně. Sezonu 1964/1965 strávil v Olomouci a od roku 1965 až do roku 1991 byl zaměstnán v Liberci. Podílel se na tvorbě tanečních čísel v operách a operetách, vyučoval na Lidové škole umění v Jablonci nad Nisou.

5.3.1 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Evy Gabajové a Jiřího Chládky

1967/1968

- 27. 1. 1968 *Povídky z Vídeňského lesa*, h. Johann Strauss, ch. Antonín Landa; *Zasněný chodec*, h. Gioacchino Rossini, ch. Antonín Landa; *Démon*, h. Paul Hindemith, ch. Antonín Landa

1968/1969

- 14. 12. 1968 *Karneval*, h. Robert Schumann, ch. Rudolf Macharovský; *Straussiana*, h. Johann Strauss, Emil Waldteufel, ch. Rudolf Macharovský; *Rozmarný orchestr*, h. Václav Kolář, ch. Rudolf Macharovský (v rámci komponovaného večera *Večer baletu*)

1969/1970

- 21. 2. 1970 *Paganini*, h. Sergej Rachmaninov, lib. Josef Škoda, ch. Eva Gabajová a Jiří Chládek; *Šeherezáda*, h. Nikolaj Rimskij-Korsakov, ch. Eva Gabajová a Jiří Chládek; *Rokokové variace*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Eva Gabajová a Jiří Chládek (v rámci komponovaného večera *Baletní večer*)

1970/1971

- 25. 4. 1971 *Traditional Jazz Studio*, h. Pavel Smetáček, Antonín Bílý, ch. Eva Gabajová a Jiří Chládek; *Hledání a poznání*, h. Václav Zahradník, ch. Eva Gabajová a Jiří Chládek; *Klavírní koncert F-dur*, h. George Gershwin, ch. Eva Gabajová a Jiří Chládek (v rámci komponovaného večera *Večer moderního baletu*)

5.4 František Pokorný

Následující zdařilou éru libereckého baletu formoval všestranně nadaný umělec, tanečník, choreograf, režisér, libretista, kritik, František Pokorný (*23. 2. 1933). Na vedoucí pozici strávil dvaadvacet let.

V roce 1962 vystudoval taneční teorii na taneční katedře AMU, byl také absolventem oboru tělesná výchova na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1979 absolvoval šestitýdenní stáž ve Spojených státech amerických u Marthy Graham, Merce Cunningham a Alvena Aileyho.

František Pokorný byl uměleckým vedoucím a choreografem Skupiny moderního tance při Vysokoškolském uměleckém souboru Univerzity Karlovy (1961-1968),¹⁶⁹ mezi lety 1968 a 1971 působil jako choreograf v pražském divadle Semafor. Od roku 1971 až do roku 1993 byl šéfem libereckého souboru (nastudoval se souborem přes třicet baletních titulů) a souběžně mezi lety 1984 a 1988 šéfem Baletu Československé televize. Jako choreograf spolupracoval na mnoha operních, činoherních, operetních či muzikálových inscenacích, působil také v televizi a filmu (např. *Bludiště moci* ve spolupráci s režisérem Petrem Weiglem získalo cenu Prix d'Italia). František Pokorný psal také články, recenze a studie (*Mladá fronta*,

---

¹⁶⁹ O vzniku Skupiny moderního tance (a potažmo svém choreografickém citění) František Pokorný řekl: „V tomto kadlubu šedesátých let se formovalo moje přesvědčení, že současné téma nemohou reflektovat zkamenělé názory socialistického realismu, ale je třeba hledat nové výrazové prostředky. Proto vznikl přirozený impuls k vytvoření Skupiny moderního tance v rámci VUS. Do konkurzu nové skupiny, která se zpočátku nazývala Jazzbalet VUS, se postupně hlásili i posluchači konzervatoře nebo talentovaní jedinci, třeba kuchařský učeň Jan Minařík – později sólista avantgardního německého tanečního souboru Piny Bausch, či Jiří Kylián, později ředitel NDT v Haagu, Míša Pavlín, Jan Klár, Vlastík Harapes a další. Zkoušeli jsme, hledali jsme a velmi živě spolu diskutovali“ Zdroj: WIESNER, Daniel. František Pokorný: „V chaosu může být i veselo.“. *Taneční aktuality* [online]. 23. 2. 2018 [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/rozhovory/frantisek-pokorny-v-chaosu-muze-byt-i-veselo>

Taneční listy, Divadlo). V roce 1973 založil pantomimickou skupinu *Cvoci*, která se dočkala velkého ohlasu doma i v zahraničí.¹⁷⁰ Mezi lety 1992 a 1994 vyučoval na DAMU.

Na dobu působení Františka Pokorného vzpomínala tanečnice Vlasta Vindušková: „*František Pokorný neměl k ruce asistenty, takže v podstatě repertoár s tanečnický zkoušel i sám. Co postavil na tělo nám všem, potom i zkoušel, repetoval. Tituly byly strašně zajímavé, bylo jich mnoho, různorodých. Dokonce nám sem zval i pedagogy z Prahy.*“¹⁷¹

5.4.1 Baletní premiéry v Liberci v době šéfování Františka Pokorného

1971/1972

- 18. 12. 1971 *Hra na změnu*, h. Zdeněk Šíkola, ch. František Pokorný; *Hra na lásku*, h. Zdeněk Lukáš, ch. František Pokorný; *Hra na moc*, h. Luboš Fišer, ch. František Pokorný (v rámci komponovaného večera *Lidská komedie*)

1972/1973

- 9. 9. 1972 *Rožmberské obrázky*, h. Jaroslav Krček, ch. František Pokorný
- 3. 2. 1973 *Útěk do ticha*, h. Jaroslav Krček, ch. František Pokorný; *Hry I., II.*, h. Marián Varga, ch. František Pokorný; *Zařikávání zkamenělin*, h. Petr Eben, ch. František Pokorný; *Lidice*, h. Václav Kučera, ch. František Pokorný (v rámci komponovaného večera *Hledání čistého pramene*)
- 27. 4. 1973 *Cvoci*, h. Zdeněk Šíkola, ch. František Pokorný

1973/1974

- 30. 3. 1974 *Obrázky*, h. Modest Petrovič Musorgskij, ch. František Pokorný; *Carmen*, h. Rodion Ščedrin a Georges Bizet, ch. František Pokorný

1974/1975

- 14. 2. 1975 *Pohádka o Honzovi*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. František Pokorný

1975/1976

- 30. 4. 1976 *Raport o stavu tohoto světa*, koláž na hudbu Sergeje Prokofjeva, Dimitrije Šostakoviče, Jana Slavického, Igora Stravinského, Luboše Fišera a Václava Zamazala, ch. František Pokorný
- 28. 6. 1976 *Přidej pepře*, h. Jaroslav Krček, ch. František Pokorný

---

¹⁷⁰ Skupina se účastnila festivalů například v Londýně, Madridu, Florencii či Vancouveru. Zdroj.: WIESNER, Daniel. František Pokorný: „V chaosu může být i veselo.“. *Taneční aktuality* [online]. 23. 2. 2018 [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://www.tanečniaktuality.cz/rozhovory/frantisek-pokorny-v-chaosu-muze-byt-i-veselo>

¹⁷¹ Rozhovor M. Štúrové s Vlastou Vinduškovou, 13. 12. 2019, Liberec, osobně

1976/1977

- 19. 3. 1977 *Líbám ženy, vás tak rád*, h. koláž, ch. František Pokorný
- 4. 6. 1977 *Pásmo operetních melodií*, h. koláž, ch. František Pokorný

1977/1978

- 4. 3. 1978 *Barevné sny žáka Macáka*, h. Karel Odstrčil, Miloš Vacek, Leoš Janáček, lib. Vladimír Vašut, František Pokorný, ch. František Pokorný

1978/1979

- 4. 11. 1978 *Anna Karenina*, h. Rodion Ščedrin, lib. B. A. Lvov-Anochin, ch. František Pokorný

1979/1980

- 8. 12. 1979 *Viktorka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, předloha Božena Němcová, ch. František Pokorný; *Smyčcový kvartet č. 1*, h. Leoš Janáček, ch. František Pokorný; *Balada o loutkáři*, h. Petr Doubravský, ch. František Pokorný (v rámci komponovaného večera *Třikrát o lásce*)

1980/1981

- 15. 11. 1980 *Pantobalety*, h. Michail Mejerovič, Zdeněk Šikola, ch. František Pokorný

1981/1982

- 31. 10. 1981 *Toro*, h. Karel Odstrčil, ch. František Pokorný; *Bolero*, h. Maurice Ravel, ch. František Pokorný; *Polní mše*, h. Bohuslav Martinů, lib. Jirí Mucha, ch. František Pokorný (v rámci komponovaného večera *Aréna*)

1982/1983

- 7. 5. 1983 *Horko*, h. Čestmír Gregor, lib. Vladimír Vašut, ch. František Pokorný; *Milá sedmi loupežníků*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, předloha Viktor Dyk, ch. František Pokorný

1983/1984

- 26. 5. 1984 *Dva v tom aneb Anatomie lásky*, h. Václav Zamazal, ch. František Pokorný

1984/1985

- 24. 11. 1984 *Dáma a chuligán*, h. Dmitrij Šostakovič, ch. František Pokorný; *Zákulisí*, h. Michail Mejerovič, Petr Ijič Čajkovskij, ch. František Pokorný

1985/1986

- 15. 3. 1986 *Zásah*, h. Karel Odstrčil, lib. Vladimír Vašut, ch. František Pokorný; *Commedia dell'arte*, h. Jiří Laburda, ch. František Pokorný; *Caprichos*, h. Luboš Fišer, ch. František Pokorný

1986/1987

- 13. 12. 1986 *Kuchyňská revue*, h. Bohuslav Martinů, lib. Jarmila Kröschlová, ch. František Pokorný
- 25. 4. 1987 *Labyrint světa*, h. v koláži použito hudby L. Fišera, E. Viklického, I. N. Skrjabina, R. Růžičky, V. Zamazala a J. K. Tolara; ch. František Pokorný

1987/1988

- 15. 5. 1988 *Pohádky o Krakonošovi*, h. Petr Jan Doubravský, ch. František Pokorný

1988/1989

- 27. 5. 1989 *Čert a Káča*, h. Antonín Dvořák, ch. František Pokorný

Baletní soubor divadla, které dnes nese název Divadlo F. X. Šaldy v Liberci, zažilo mezi lety 1960 a 1989 čtyři různé éry šéfování. Na pozici vedoucího souboru stáli Bohumil Svoboda, Milena Moravcová, Eva Gabajová/Jiří Chládek a František Pokorný.

Za nejdelší a zároveň nejpřínosnější éru lze označit dobu působení Františka Pokorného. Choreograficky připravil mnoho zajímavých a nekonvenčních titulů, například *Rožmberské obrázky* (1972), *Cvoci* (1973), *Raport o stavu tohoto světa* (1976),¹⁷² *Horko* (1983), *Labyrint světa* (1987) a další.

František Pokorný o spolupráci souboru s dalšími scénami a své dramaturgii zmínil: „Vzhledem k netradiční dramaturgii jsme hostovali občas v činoherním prostoru Divadla ABC a Ypsilonky. Jako šéf jsem komunikoval s Brnem a Ostravou (Pavel Šmok, Luboš Ogoun),

---

¹⁷² V *Raportu o stavu tohoto světa* využíval František Pokorný různé druhy tanečních technik a stylů – moderní výrazový tanec, taneční pantomimu, klasický tanec a jazz-balet. Zdroj: HOŠKOVÁ, Jana. Raport o stavu tohoto světa. *Lidová demokracie*, 13. 5. 1976, Praha.

s *Ústí nad Labem (Hana Machová) a s Národním divadlem v Praze (Miroslav Kůra, Petr Weigl)*.¹⁷³

Ohledně baletního souboru v Liberci jsem komunikovala jak s Františkem Pokorným, tak také s paní Vlastou Vinduškovou (*17. 6. 1950).

Liberecká rodačka Vlasta Vindušková získala angažmá v místním divadle v roce 1966. Během své kariéry ztvárnila mnoho rolí zejména charakterního typu, například Přítelkyni ve *Viktorce*, Komornou v *Anně Karenině*, Klapku v *Horku*, Oblékačku v *Zákulisí*, Reichenberkovu šlechtičnu v *Pohádkách o Krakonošovi* či Chůvu ve *Sněhurce*. Později se stala asistentkou choreografů, zástupkyní šéfa baletu (od 1992), administrativní vedoucí baletu (od 1996), a šéfkou baletu (2001–2010).

Po ukončení práce na pozici šéfký baletu nadále pracovala a pracuje v divadle jako asistentka bývalé vedoucí baletu Aleny Peškové a nyní Mariky Mikanové. Během svého působení v libereckém divadle se podílela na vzniku více než tři set baletních, operních, operetních, muzikálových a činoherních titulů.

---

¹⁷³ Rozhovor M. Štúrové s Františkem Pokorným, 22. 8. 2019, korespondenčně e-mailem.

6. Baletní soubor v Olomouci mezi lety 1960 a 1989

S otevřením českého divadla (1920) byl založený i baletní ansámbl, nicméně v průběhu 20. a 30. let 20. století sloužil především opeře a operetě. Mezi baletní mistry této doby patřili Václav Fabián a Vladimír Nechyba. Baletní mistrem mezi lety 1931-1933 byl Loris Relský (vlastním jménem Bohumil Tichý), po něm Josef Judl (1933-1936), Vladimír Smetana (1936-1939), Jaroslav Häusler (1939-1941). Mezi lety 1941 a 1943 byl baletním mistrem Slavibor Jindřich. Na pozici sólové tanečnice a choreografky působila Marie Zavadilová (1943-1945).

Baletní soubor se osamostatnil až po 2. světové válce.¹⁷⁴ Vedoucími baletního souboru se stali postupně Marie Zavadilová, Loris Relský a Stella Mertová. Mezi lety 1949 a 1952 byl šéfem baletu Josef Sokol, po něm tři roky Ladislav Hunka (1952–1955), jednu sezonu soubor vedl Miloslav Lipinský (1955/1956). Konec padesátých let byl v rukou Rudolfa Macharovského, který byl šéfem od roku 1956 do roku 1959.

6.1 Josef Škoda

Nová a úspěšná éra započala s příchodem tanečníka, pedagoga a choreografa Josefa Škody (*19. 7. 1921, †4. 10. 2010), který zajistil souboru stabilní vedení po dobu sedmnácti let (1960-1977).

Josef Škoda byl žákem Františka Bubly a Joe Jenčíka. Ve svých sedmnácti letech byl přijat jako elév do Národního divadla v Praze, mezi lety 1940 a 1942 tančil v Brně, následně byl sólistou v polském Královci (1942-1944), Poznani (1944), sólistou, choreografem a šéfem v Opavě (1945/1946) a Liberci (1946/1947). Jednu sezonu strávil jako sólista v Brně (1947/1948), posléze působil jako šéf baletu v Plzni (1948-1951). V letech 1951 až 1953 pracoval jako odborný asistent na DAMU. Následně se stal šéfem baletu v Liberci (1953-1959) a potom v Olomouci (1960-1977).

Jako tanečník byl představitelem zejména charakterních a komických rolí. Josef Škoda připravil desítky choreografií nejen pro baletní soubor, ale také pro operu či operetu. Byl manželem tanečnice Jiřiny Šlezingrové (*12. 4. 1925).

Sólisty tohoto období byli Jiřina Šlezingrová, Eva Jahodová, Jiří Bíbrlík, Emil Smetana, Jiří Sekanina, Kateřina Pelzerová a další.

---

¹⁷⁴ Lidka Schmidová napsala: „*Vlastní činnost baletního souboru v Olomouci se rozvíjí až po r. 1945. Konsolidují se poměry a po r. 1948 můžeme sledovat pravidelné baletní premiéry, které nalézají v Olomouci a v celém kraji vděčné, pozorné a kritické diváky.*“ Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. Knihovna divadelní tvorby, s. 46.

6.1.2 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Josefa Škody

Sezona 1959/1960

- 27. 3. 1960 *Sluha dvou pánů*, h. Jarmil Burghauser, lib. Jan Reimoser, ch. Josef Škoda

Sezona 1960/1961

- 29. 1. 1961 - 26. 6. 1962 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Josef Škoda

Sezona 1961/1962

- 26. 11. 1961 - 21. 12. 1962 *Šurale*, h. Farid Jarrulin, ch. Josef Škoda
- 28. 4. 1962 - 18. 10. 1962 *Pigment*, h. Fritz Geissler, ch. Josef Škoda

Sezona 1962/1963

- 13. 1. 1963 - 13. 5. 1964 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Josef Škoda

Sezona 1963/1964

- 21. 12. 1963 - 9. 6. 1964 *Touha*, h. Václav Kolář, ch. Josef Škoda; *Rhapsody in Blue*, h. George Gershwin, ch. Josef Škoda

Sezona 1964/1965

- 6. 12. 1964 - 17. 4. 1965 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Josef Škoda
- 16. 5. 1965 - 24. 5. 1966 *Paganini*, h. Sergej Rachmaninov, ch. Josef Škoda; *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Josef Škoda

Sezona 1965/1966

- 3. 4. 1966 - 18. 1. 1967 *Zlatá kačka*, h. Jan Adam Maklakiewicz, lib. Jan Reimoser, ch. Josef Škoda

Sezona 1966/1967

- 2. 4. 1967 *Milá sedmi loupežníků*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Josef Škoda; *Třírohý klobouk*, h. Manuel de Falla, ch. Josef Škoda

Sezona 1967/1968

- 24. 3. 1968 - 30. 1. 1969 *Doktor Faust*, h. František Škvor, ch. Josef Škoda

Sezona 1968/1969

- 16. 3. 1969 - 20. 12. 1969 *Pohádka o Honzovi*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. Josef Škoda

Sezona 1969/1970

- 16. 4. 1970 - 16. 6. 1971 *Baletti A 9*, h. Jan Novák, ch. Josef Škoda; *Pavouk křížák*, h. Vladimír Abros, ch. Josef Škoda; *Hanácké tance*, h. Václav Kolář, ch. Josef Škoda

Sezona 1970/1971

- 14. 2. 1971 - 10. 1. 1972 *Ve vteřině života*, h. Čestmír Gregor, ch. Josef Škoda; *Vzpouza hraček*, h. Gioacchino Rossini, ch. Josef Škoda

Sezona 1971/1972

- 20. 2. 1972 - 6. 4. 1973 *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Vladimír Asafjev, ch. Josef Škoda

Sezona 1972/1973

- 29. 4. 1973 - 31. 3. 1974 *Kamenný kvítek*, h. Sergej Prokofjev, ch. Josef Škoda

Sezona 1973/1974

- 27. 1. 1974 - 25. 12. 1974 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Jiří Škoda

Sezona 1974/1975

- 16. 3. 1975 – 6. 3. 1976 *Král Ječmínek*, h. Karel Horký, lib. Václav Kokšál, ch. Josef Škoda

Sezona 1975/1976

- 6. 4. 1976 – 14. 12. 1976 *Pierot*, h. Zdeněk Pololánik, lib. Václav Kokšál, ch. Josef Škoda

Sezona 1976/1977

- 15. 5. 1977 – 4. 2. 1978 *Špalíček*, h. Bohuslav Martinů, ch. Josef Škoda

6.2 Karel Jurčik

Tanečník a choreograf Karel Jurčik (*25. 7. 1929, †4. 8. 1990) vedl olomoucký baletní soubor mezi lety 1977 a 1985.

Rodák z Frýdku-Místku strávil předchozí angažmá v ostravském baletním souboru, kde tančil mezi lety 1946 a 1977, od roku 1951 jako sólista. Jako tanečník ztvárnil zejména charakterní role, například Truffaldina ve *Sluhovi dvou pánů*, Merkucia v *Romeovi a Julii*, Čerta v *Honzovi a čertu* a mnoho dalších. Choreograficky vycházel Karel Jurčik ze svých interpretačních zkušeností.

Sólisty tohoto období byli například Jana Hanáková či Zdeněk Ryšlink.

6.2.1 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Karla Jurčíka

Sezona 1977/1978

- 8. 5. 1978 – 22. 2. 1979 *Podivuhodný mandarin*, h. Béla Bartók, ch. Karel Jurčík;
Carmen, h. Rodion Ščedrin, Georges Bizet, ch. Karel Jurčík

Sezona 1978/1979

- 8. 4. 1979 *Sněhurka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser ch. Karel Jurčík

Sezona 1979/1980

- 6. 4. 1980 – 25. 3. 1981 *Čarodějná láska*, h. Manuel de Falla, ch. Karel Jurčík;
Šeherezáda, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. Karel Jurčík

Sezona 1980/1981

- 12. 4. 1981 – 18. 5. 1982 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Ülo Vilimaa

Sezona 1981/1982

- 31. 1. 1982 - 11. 2. 1983 *Rapsodie v modrém*, h. George Gershwin, ch. Karel Jurčík;
Američan v Paříži, h. George Gershwin, ch. Karel Jurčík; *Moře*, h. Claude Debussy,
ch. Karel Jurčík

Sezona 1982/1983

- 13. 3. 1983 - 27. 3. 1984 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1983/1984

- 11. 3. 1984 - 9. 1. 1985 *Baletní večer s Čajkovským – Romeo a Julie*, h. Petr Iljič
Čajkovskij, ch. Ladislav Vychodil; *Italské capriccio*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Ivan
Hurych; *Roční doby*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Robert Balogh

Sezona 1984/1985

- 3. 3. 1985 – 20. 1. 1988 *Louskáček*, h. P. I. Čajkovskij, ch. František Vychodil

6.3 Emil Smetana

Mezi lety 1985 a 1987 vedl baletní soubor tanečník, choreograf a pedagog Emil Smetana (*7. 3. 1933, †26. 7. 1999).

Emil Smetana byl v angažmá v Ukrajinském národním divadle Prešov (1950-1952), posléze tančil ve VUS Bratislava (1952-1955, od roku 1954 zde působil také jako pedagog a choreograf). Jednu sezonu strávil jako sólista v Prešove (1955/1956), poté tančil v souboru PULS – Poddukelský umelecký ľudový súbor (1956-1958).

Následně se přesunul do Olomouce, kde pracovně setrval celých dvaatřicet let (1958-1990). Od roku 1963 působil v olomouckém baletním souboru jako sólista a mezi již zmiňovanými lety

1985 a 1987 jako šéf baletu. Jako tanečník ztvárnil mnoho rolí, choreografie tvořil zejména pro operu, operetu a činohru.

Choreografem baletního souboru za vedení Emila Smetany byl Robert Balogh (*4. 7. 1960) a sólisty Kateřina Pelzerová, Simona Šuderlová či Jiří Sekanina.

6.3.1 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Emila Smetany

Sezona 1985/1986

- 9. 3. 1986 – 17. 9. 1987 *Tiina*, h. Lydie Austerová, ch. Ülo Vilimaa¹⁷⁵

Sezona 1986/1987

- 21. 9. 1986 *Tři miniatury – Dům Bernardy Alby*, libreto, hudební úprava,¹⁷⁶
choreografie Robert Balogh
- 8. 3. 1987 - 15. 2. 1988 *Proměny lásky – Pták Ohnivák*, h. Igor Stravinskij, ch. Robert Balogh; *Adagietto z 5. symfonie*, h. Gustav Mahler, ch. Robert Balogh; *Čtyři poslední písně*, h. Richard Strauss, ch. Robert Balogh

6.4 Petr Veleta

Po Emilu Smetanovi převzal místo šéfa baletního souboru tanečník, choreograf a pedagog Petr Veleta (*6. 7. 1952). Funkci šéfa baletního ansámblu zastával mezi lety 1987 a 1990.

Petr Veleta absolvoval pražskou taneční konzervatoř (1971), stáž na London School of Contemporary Dance (1971/1972), studium oboru choreografie na AMU (1986) a také doktorské studium kinantropologie na FTVS UK (2011). V roce 1973 byl angažován jako sólista v olomouckém baletním souboru, posléze tančil v SND Bratislava (1973-1980). Léta 1980 až 1983 strávil jako tanečník na „volné noze“, následující tři roky tančil v Karlíně a v Alhambra Revui. V roce 1987 se ujal postu šéfa baletu v Olomouci.

Život Petra Velety byl od 90. let 20. století nadále rozmanitý, pracoval jako ředitel taneční agentury, předkladatel a pedagog anglického jazyka, tvořil taneční a stepařské choreografie pro zpěváky populární hudby a revuí, vyučoval na soukromé herecké konzervatoři v Praze, pracoval pro festival Tanec Praha, či jako asistent režie opery Národního divadla v Praze. V současné době se věnuje taneční a pohybové terapii pro seniory s psychickým a fyzickým postižením. Je zakladatelem pohybové a taneční metody EXDASE (Exercise and Dance for Seniors).¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ Estonský režisér a choreograf Ülo Vilimaa zde působil v rámci družebních styků. Zdroj: Nezapomenutelné svátky umění. *Nová svoboda*. 4. 4. 1986, Ostrava.

¹⁷⁶ Hudba: Tomaso Albinoni, Heitor Villa Lobos, Enrique Granados, Federico Moreno Torroba, Isaac Albeniz. Hráno spolu s operami Bohuslava Martinů *Hlas lesa a Veselohra na mostě*.

¹⁷⁷ Mgr. Petr Veleta, Ph.D. *Centrum pro studium dlouhověkosti a dlouhodobé péče FHS UK* [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.cello-iloc.org/petr-veleta/>

6.4.1 Baletní premiéry v Olomouci v době šéfování Petra Veleta

Sezona 1987/1988

- 6. 3. 1988 - 28. 5. 1990 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Petr Veleta

Sezona 1988/1989

- 27. 9. 1988 *Jak se v Čechách tancovalo*, ch. Petr Veleta
- 30. 4. 1989 - 23. 5. 1990 Baletní triptych – *Hudba k ohňostroji*, h. Georg Friedrich Händel, ch. Petr Veleta; *VII. symfonie*, h. Ludwig van Beethoven, ch. Petr Veleta; *Z časů Holbergových*, h. Edvard Grieg, ch. Petr Veleta

Baletní soubor v Olomouci si vybudoval technickou a uměleckou úroveň zejména od nástupu choreografa Josefa Škody v roce 1960. Soubor uváděl rozmanitý repertoár, který zahrnoval jak celovečerní tituly, tak komponované večery. Většinu choreografií připravili pro soubor šéfové baletu, pět děl vytvořil Robert Balogh (*4. 4. 1960), který později sám olomoucký balet vedl (2010-2020).

7. Baletní soubor v Českých Budějovicích mezi lety 1960 a 1989

Soubor v Českých Budějovicích je oproti výše zmíněným relativně mladý. Ač již dříve tanečníci účinkovali v operách a operetách, profesionální baletní soubor vznikl až po roce 1945. Šéfem a choreografem byl Slavibor Jindřich, poté Ferry Knopp. V letech 1956 a 1957 zde působila Věra Untermüllerová,¹⁷⁸ po ní nastoupil Zdeněk Weidenthaler (1957-1959).

7.1 Jiří Hoščálek

Mezi lety 1959 a 1962 byl šéfem baletu tanečník, choreograf a pedagog Jiří Hoščálek (*29. 12. 1932, †21. 9. 2018).

Jiří Hoščálek absolvoval v roce 1955 taneční konzervatoř v Praze, tančil v Armádní opeře, Národním divadle v Praze (1955), vojenskou prezenční službu absolvoval v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého (1956-1958). Po působení v Českých Budějovicích byl sólistou v Plzni (1962-1997, od roku 1988 v operním sboru). Věnoval se také pedagogické činnosti, vedl soukromou taneční školu (od 1989).

7.1.1 Baletní premiéry v Českých Budějovicích v době šéfování Jiřího Hoščálka 1959/1960

- 20. 5. 1960 *Kamenný kvítek*, h. Sergej Prokofjev, ch. Jiří Hoščálek

1960/1961

- 27. 11. 1960 *Pohádka o Honzovi*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. Rudolf Karhánek
- 23. 4. 1961 *Péťa a vlk*, h. Sergej Prokofjev, ch. Jiří Hoščálek; *Malá noční hudba*, h. Wolfgang Amadeus Mozart, ch. Jiří Hoščálek; *Divadlo za branou*, h. Bohuslav Martinů, lib. Leo Štraus, ch. Jiří Hoščálek

7.2 Milan Hojdys

Po Jiřím Hoščálkovi se ujal šéfovské pozice Milan Hojdys (*2. 6. 1926, †17. 11. 1994), který tuto funkci zastával dlouhých čtyřicet let (1962-1986).

Milan Hojdys byl mezi lety 1945 a 1948 angažován v Ostravě, kam ho přivedl Emerich Gabzdyl, roky 1948 až 1951 strávil v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého, deset let působil v Brně (1952-1962), následně jako šéf baletu jednu sezonu v Bánské Bystrici (1963/1964).

---

¹⁷⁸ „Baletní soubor Jihočeského divadla v Českých Budějovicích měl úspěšnou sezónu v r. 1955-56, kdy v Budějovicích nastoupila mladá choreografka, absolventka pražské Akademie múzických umění Věra Untermüllerová, která vnesla do baletního souboru nový, svěží duch. Zároveň s Untermüllerovou přišlo i několik nových členů...“ Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. Knihovna divadelní tvorby, s. 51.

V Českých Budějovicích Milan Hojdys nastudoval přes třicet baletních titulů a řadu choreografií do oper, operet či činoher. Jako choreograf v místním divadle nadále působil i po roce 1986, kdy opustil vedoucí funkci. V roce 1976 získal titul zasloužilý umělec.

Ve svém článku Mojmír Weimann charakterizoval práci Milana Hojdyse v Českých Budějovicích následovně: „V Českých Budějovicích vytvořil z původně služebního tělesa sebevědomý baletní soubor s vlastním profilem. (...) V souboru pod jeho vedením vyzrály tři velmi výrazné osobnosti, které se po léta staly vynikajícím tvůrčím jádrem souboru: Radmila Hájková, Hana Čáslavská a Jiří Hájek.“¹⁷⁹

Mezi sólisty v době šéfování Milana Hojdyse patřili Radmila Hájková, Hana Čáslavská či Jiří Hájek, které i sám Weimann zmínil.

Radmila Hájková je přesvědčená, že Milan Hojdys vytvořil v Českých Budějovicích výraznou éru a pozvedl baletní soubor na vyšší úroveň. Zdůraznila, že jako šéf souboru si troufl na inscenování velkých klasických děl. Zejména vzpomínala na *Labutí jezero*: „V roce 1964 mělo premiéru *Labutí jezero* a docela se panu Hojdysovi povedlo, na to, že místní soubor byl v té době napůl amatérský. To *Labutí jezero* mělo ještě další přednost, že jako první balet bylo uvedeno na otáčivém hledišti v Českém Krumlově. To byl opravdu velký počín, troufnout si na *Labutí jezero* v přírodě, když tam pobíhal sem tam nějaký zajíc na louce. Povedlo se. Měli jsme na točně asi sedm nebo osm představení, ale průšvih byl, že jakmile začalo trošku pršet, orchestr přestal hrát, takže se stalo, že jedno představení nebylo dohrané – protože to víte drahé housle...“¹⁸⁰

7.2.1 Baletní premiéry v Českých Budějovicích v době šéfování Milana Hojdyse 1962/1963

- 30. 11. 1962 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Milan Hojdys

1963/1964

- 27. 10. 1963 *Balada o námořníku*, h. Zdeněk Křížek, lib. Luboš Ogoun, ch. Milan Hojdys; *Šeherezáda*, h. Nikolaj Rimskij-Korsakov, ch. Milan Hojdys

1964/1965

- 19. 12. 1964 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Milan Hojdys

---

¹⁷⁹ WEIMANN, Mojmír. 30 let u českobudějovického baletu. Vzpomínka na Milana Hojdyse. *Opera PLUS* [online]. 2016 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/30-let-u-ceskobudejovickeho-baletu-vzpominka-na-milana-hojdyse/>

¹⁸⁰ Rozhovor M. Štúrové s Radmilou Hájkovou, 13. 12. 2019, České Budějovice, osobně.

1965/1966

- 4. 12. 1965 *Romeo a Julie*, h. Sergej Prokofjev, ch. Milan Hojdys

1966/1967

- 6. 11. 1966 *Spící krasavice*, h. Petr Ijlič Čajkovskij, ch. Milan Hojdys

1967/1968

- 17. 9. 1967 *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Asafjev, ch. Milan Hojdys

1968/1969

- 17. 12. 1968 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. Milan Hojdys

1969/1970

- 30. 10. 1969 *Balet Strauss Revue*, h. Johann Strauss, ch. Milan Hojdys

1970/1971

- 26. 9. 1970 *Maškaráda*, h. Aram Chačaturjan, ch. Milan Hojdys; *Polovecké tance*, h. Alexandr Borodin, ch. Milan Hojdys; *Hirošima*, h. Viliam Bukový, ch. Milan Hojdys

1971/1972

- 19. 12. 1971 *Maják*, h. Jiří Kosina, ch. Milan Hojdys; *Šťastná sedma*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Milan Hojdys

1972/1973

- 20. 10. 1972 *Nestárnoucí melodie*,¹⁸¹ h. Jiří Kosina, ch. Milan Hojdys

1973/1974

- 26. 10. 1973 *Podivuhodný mandarín*, h. Béla Bartók, ch. Milan Hojdys; *Viktorka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, předloha Božena Němcová, ch. Milan Hojdys

1974/1975

- 27. 9. 1974 *Plameny Paříže*, h. Boris Asafjev, lib. Nikolaj Volkov, ch. Milan Hojdys

---

¹⁸¹ V programu popsáno jako *Večer populárních operetních melodií a tanečních scén*.

1975/1976

- 3. 10. 1975 *V. symfonie*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Milan Hojdys; *Taras Bulba*, h. Leoš Janáček, ch. Milan Hojdys

1976/1977

- 22. 10. 1976 *Kráska a zvíře*, h. Emil Hlobil, lib. Milan Fridrich, předloha František Hrubín, ch. Milan Hojdys

1977/1978

- 17. 2. 1978 *Francois Villon*, h. Vladimír Soukup, ch. Milan Hojdys

1978/1979

- 24. 11. 1978 *Pohádka o Honzovi*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. Milan Hojdys

1979/1980

- 26. 10. 1979 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. Milan Hojdys

1980/1981

- 26. 9. 1980 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Milan Hojdys

1981/1982

- 6. 11. 1981 *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Asafjev, lib. Nikolaj Volkov, ch. Milan Hojdys

1982/1983

- 1. 10. 1982 *Straussrevue*, h. Johann Strauss, ch. Milan Hojdys (složeno z částí: *Plovárna 1910; Kabaret; Ples kadetů*)

1983/1984

- 23. 9. 1983 *Signorina Gioventu*, h. Vítězslav Novák, lib. Svatopluk Čech, ch. Milan Hojdys; *Nikotina*, h. Vítězslav Novák, lib. Svatopluk Čech, ch. Milan Hojdys

1984/1985

- 27. 6. 1985 *Šťastný návrat*, h. Jiří Kosina, ch. Milan Hojdys

1985/1986

- 15. 1. 1986 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Milan Hojdys

7.3 Radmila Hájková

Po odchodu Milana Hojdyse z pozice šéfa baletu na toto místo nastoupila tanečnice, choreografka a pedagožka Radmila Hájková (*17. 10. 1945).

Po absolvování taneční konzervatoře v Brně v roce 1964 nastoupila do divadla v Českých Budějovicích, kde působila až do roku 1989 (od roku 1966 jako sólistka, mezi lety 1986 a 1989 jako šéfka baletu). Pohybově spolupracovala také s operou, od roku 1973 vedla v souboru tréninky. V roce 1980 se stala zasloužilou umělkyní.

V době šéfování Radmily Hájkové na pozici choreografky působila Hana Čáslavská. Mezi další hostující choreografy patřili Antonín Landa či Jiří Blažek.

7.3.1 Baletní premiéry v Českých Budějovicích v době šéfování Radmily Hájkové

1985/1986

- 20. 6. 1986 *Don Juan*,¹⁸² h. Christoph Willibald Gluck, ch. Hana Čáslavská

1986/1987

- 22. 5. 1987 *Medea*, h. Jiří Antonín Benda, lib. Friedrich Gotter, ch. Jiří Blažek; *Petruška*, h. Igor Stravinskij, ch. Jiří Blažek

1987/1988

- 23. 6. 1988 *Balada o námořníku*, h. Zděnek Křížek, lib. Luboš Ogoun, předloha Jiří Wolker, ch. Antonín Landa; *Radúz a Mahulena*, h. Josef Suk, ch. Antonín Landa

1988/1989

- 22. 6. 1989 *Jana z Arku*, h. Hector Berlioz, ch. Antonín Landa; *Zasněný chodec*, h. Gioacchino Rossini, ch. Antonín Landa

Baletní soubor v Českých Budějovicích měl mezi lety 1960 a 1989 postupně tři šéfy baletu – Jiřího Hoščálka, Milana Hojdyse a Radmilu Hájkovou. Nejdelsí a nejúspěšnější bylo období Milana Hojdyse, který sám připravil choreografie pro jednatřicet baletních premiér, kratších i delších děl. V této době byla obvykle premiéra uváděna v podzimních a zimních měsících.

---

¹⁸² Hráno v jednom večeru spolu s operou Ch. W. Glucka *Napravený opilec*.

Radmila Hájková sama balety nepřipravovala, v její době tvořili choreografie Hana Čáslavská, Jiří Blažek a Antonín Landa. Baletní soubor v Českých Budějovicích uváděl obvykle jednu premiéru ročně (celovečerní dílo, nebo komponovaný večer).

8. Baletní soubor v Ústí nad Labem mezi lety 1960 a 1989

Samostatný baletní soubor byl v Ústí nad Labem založen po skončení 2. světové války. Prvním šéfem byl Antonín Smolík (1946-1948), následoval Slavibor Jindřich (1948/1949). Poté do Ústí nad Labem přišla Laurette Hrdinová, která s sebou přivedla své žáky, první absolventy pražské taneční konzervatoře. Soubor vedla mezi lety 1949 a 1953. V roce 1953 nastoupil na místo šéfa baletu Josef Judl, který na této pozici pracoval pět let. Dva roky strávil ve vedení souboru Pavel Šmok (1958-1960).

8.1 Robert Braun

Mezi lety 1961 a 1966, 1968 a 1974 byl šéfem baletu v Ústí nad Labem tanečník, choreograf a pedagog Robert Braun (*16. 2. 1914, †16. 1. 1982).

V sezoně 1931/1932 působil jako herec Divadla Na Slupi a pražské Uranie, mezi lety 1932 a 1938 byl tanečníkem, stepařem, artistou a akrobatem ve varieté. V roce 1938 se stal stipendistou a mezi lety 1941 a 1945 členem baletu Národního divadla v Praze. Po 2. světové válce se stal baletním mistrem a choreografem ve Velké opěře 5. května (1945-1948), následně mezi lety 1948 a 1953 v Národním divadle v Praze, se kterým byla Velká opera 5. května sloučena.

Dalším působištěm Roberta Brauna byla Ostrava, kde byl sólistou a šéfem baletu v sezoně 1953/1954. Následující dva roky strávil jako pedagog SLUKu (1954-1956), posléze pět let jako vedoucí taneční složky VUS Bratislava (1956-1961). Mezi lety 1961 a 1974 byl šéfem baletu v Ústí nad Labem. Výjimku tvořily roky 1966-1968, kdy svůj post na dva roky opustil, aby mohl vykonávat funkci baletního mistra v rakouském Štýrském Hradci (v tu dobu vedl soubor Gustav Voborník). Jako tanečník ztvárnil zejména charakterní role, například: Černocho ve *Skříňce hraček*, Cechmistra v *Králi Lávrovi*, titulní roli v *Krysařovi* a mnoho dalších.

Kromě čistě baletních děl připravil řadu choreografií pro operu, operetu, činohru a film. Byl také aktivní v pedagogické sféře, vyučoval například na pražské taneční konzervatoři (1945-1950) či VŠMU v Bratislavě (1952-1960, od roku 1956 vedoucí taneční katedry).

V roce 1964 byl ústecký soubor dočasně administrativně spojen s libereckým.¹⁸³

---

¹⁸³ Informace je z *Českého tanečního slovníku*. Domnívám se, že se mohlo jednat o řešení z finančních důvodů – úspor. Z pramenů jsem vypátrala následující informace: Jana Fajerová (Holeňová) ve své diplomové práci zmínila, že v sezoně 1962/1963 proběhla reorganizace divadelnictví v Severočeském kraji. Následně napsala, že v sezoně 1963/1964 byl ústecký baletní soubor značně rozšířen o členy libereckého baletního souboru, jehož stav byl v předešlé sezoně divadelní reorganizací zmenšen. Zdroj: FUJEROVÁ, Jana. *Čtvrtstoletí baletu v Ústí nad Labem*. Praha: AMU – diplomová práce, 1971.

Božena Brodská na tuto situaci narážela ve dvě kritice na liberecké představení *Giselle* a *Orfeus špatně rozsápaný*: „... Kromě toho panuje v libereckém baletu neklid, který vzniká z reorganizací, restrikcí a všelijakých podobných změn. V Liberci bude od příští sezóny jen sedm párů, tedy 14 lidí pro potřeby opery. Balety se dávat nebudou a je to škoda. Je to škoda už proto, že od pětadvacátého roku si liberecký balet vypěstoval určitou tradici a vychoval obecenstvo, které by neměl opustit. Věříme, že toto opatření je přechodné, a že po určité době se přece jen podaří nějaké komornější balety uvést.“ Zdroj: BRODSKÁ, Božena. *Giselle* proti Orfeovi. *Taneční listy* 5, 1963, ročník 1/5, s.78-79.

Tanečníky této éry byli například Zdeněk Weidenthaler (v roce 1974 zastupoval šéfa souboru), Jaroslava Weidenthalerová, Jaroslava Mládková, Margit Novotná či Zdeněk Kozlík. Mezi hostující choreografy patřil Josef Škoda či Jiří Blažek.

8.1.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Roberta Brauna a Gustava Voborníka

Sezona 1959/1960

- 19. 3. 1960 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Pavel Šmok

Sezona 1960/1961

- 6. 11. 1960 *Nová Odyssea*, h. Viktor Bruns, ch. Pavel Šmok
- 6. 1. 1961 *Vůl na střeše*, h. Darius Milhaud, lib. Jean Cocteau, Laurette Hrdinová, ch. Luboš Ogoun
- 10. 6. 1961 *Kamenný kvítek*, h. Sergej Prokofjev, ch. Robert Braun¹⁸⁴

Sezona 1961/1962

- 29. 10. 1961 *Dva dny na měsíci*, h. Jiří Smutný, lib. Jiří Blažek, ch. Robert Braun
- 26. 5. 1962 *Šípková Růženka*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Robert Braun

Sezona 1962/1963

- 3. 11. 1962 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Robert Braun
- 8. 5. 1963 *Vítr ve vlasech*, h. Miloš Vacek, lib. Jaroslav Mareš, ch. Robert Braun

Sezona 1963/1964

- 2. 11. 1963 *Cesta bouře*, h. Kara Abulfaz Karajev, ch. Robert Braun
- 16. 5. 1964 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. Robert Braun

Sezona 1964/1965

- 6. 11. 1964 *Poslední pampeliška*, h. Miloš Vacek, lib. Jaroslav Mareš, ch. Robert Braun
- 25. 3. 1965 *Labutí jezero*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Robert Braun

Sezona 1965/1966

- 13. 11. 1965 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Robert Braun

---

¹⁸⁴ Dle Archivu města Ústí nad Labem, Místní národní výbor a městský národní výbor Ústí nad Labem 1945 – 1986, karton 261: Premiéra *Kamenného kvítku* proběhla na počest 40. výročí založení Komunistické strany Československa a k 70. výročí narození skladatele S. Prokofjeva. Premiéře předcházelo slavnostní zasedání pléna OV A KV KSČ za účasti starých členů strany a funkcionářského aktivu.

- 19. 3. 1966 *Giselle*, h. Adolphe Charles Adam, ch. Robert Braun; *Čarodějná láska*, h. Manuel de Falla, ch. Robert Braun

Sezona 1966/1967

- 12. 11. 1966 *Viktorka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, předloha Božena Němcová, ch. Gustav Voborník; *Třírohý klobouk*, h. Manuel de Falla, ch. Gustav Voborník
- 29. 4. 1967 *Podivuhodný mandarín*, h. Béla Bartók, ch. Gustav Voborník; *Balada o námořníku*, h. Zdeněk Křížek, lib. Luboš Ogoun, předloha Jiří Wolker, ch. Gustav Voborník

Sezona 1967/1968

- 28. 10. 1967 *Bachčisarajská fontána*, h. Boris Vladimir Asafjev, ch. Gustav Voborník
- 9. 6. 1968 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Josef Škoda

Sezona 1968/1969

- 15. 3. 1969 *Hloupý Honza*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. Robert Braun

Sezona 1969/1970

- 20. 11. 1969 *Othello*, h. Jan Hanuš, předloha William Shakespeare, ch. Robert Braun
- 21. 3. 1970 *Večer slavných baletů – Italské capriccio*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Robert Braun; *Maškaráda*, h. Aram Chačaturjan, ch. Robert Braun; *Šeherezáda*, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. Robert Braun; *Polovecké tance*, h. Alexandr Borodin, ch. Robert Braun

Sezona 1970/1971

- 6. 11. 1970 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Robert Braun
- 13. 3. 1971 *II. večer slavných baletů – Malá noční hudba*, h. Wolfgang Amadeus Mozart, ch. Robert Braun; *Rosamunda*, h. Franz Schubert, ch. Robert Braun; *Bolero*, h. Maurice Ravel, ch. Robert Braun; *Symfonie č. 1*, h. Georges Bizet, ch. Robert Braun; *Valse Triste*, h. Jean Sibelius, ch. Robert Braun; *Les preludes*, h. Ferenc Liszt, ch. Robert Braun
- 7. 4. 1972 *Plesové baletní scény – Ples v Paříži*, h. Frederick Chopin, ch. Robert Braun; *Pražský bál*, h. Bedřich Smetana, ch. Robert Braun; *Ples ve Vídni*, h. Johann Strauss ml., ch. Robert Braun

Sezona 1971/1972

- 17. 11. 1972 *Gajané*, h. Aram Chačaturjan, ch. Robert Braun

Sezona 1972/1973

- 22. 6. 1973 *Sněhurka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, ch. Josef Škoda

Sezona 1973/1974

- 2. 11. 1973 *Kamenný kvítek*, h. Sergej Prokofjev, ch. Josef Škoda
- 29. 3. 1974 *Sluha dvou pánů*, h. Jarmil Burghauser, lib. Jan Reimoser, ch. Jiří Blažek

8.2 Viktor Malcev

V roce 1974 se stal vedoucím ústeckého baletního souboru tanečník, pedagog, choreograf a publicista Viktor Malcev (*3. 11. 1920, †20. 1. 2002).

Viktor Malcev se narodil v dnešním Tádžikistánu a již jako dítě se s rodinou přestěhoval do Čech. Byl žákem například Jelizavety Nikolské, Heleny Štěpánkové, Rudolfa Macharovského či Ivo Váni Psoty. Angažmá získal jako tanečník Švandova divadla na Smíchově (1938-1940), následně působil krátce v Tylově divadle v Nuslích a účastnil se turné po Rakousku se skupinou Jelizavety Nikolské. Mezi lety 1941 a 1944 tančil v Národním divadle v Praze, od roku 1943 jako sólista. V roce 1944 působil krátce ve Vídni, během sezony 1945/1946 byl sólistou v Brně,¹⁸⁵ následně působil dvacet let na pozici sólisty v Národním divadle v Praze (1952-1972). V roce 1957 absolvoval stáž v Moskvě u Michaila Gaboviče.

V. Malcev ztvárnil role různého charakteru, například Prince ve *Z pohádky do pohádky*, v *Princezně Hyacintě*, *Labutím jezeře* a *Spící krasavici*, Romea v *Romeovi a Julii*, titulní roli v *Králi Ječmínkovi*, titulní roli ve *Švandovi dudákovi*, Harmodia ve *Spartakovi*, Gireje v *Bachčisarajské fontáně*, Severjana v *Kamenném kvítku*, Myslivce ve *Viktorce* a mnoho dalších. V *Českém tanečním slovníku* je o Malcevovi napsáno: „Své výrazné, přesvědčivé, celistvé postavy vybavoval uměřenou mimikou a svéráznou, mužnou pohybovou alurou.“¹⁸⁶

Viktor Malcev působil také na pedagogické půdě, učil na taneční konzervatoři v Praze i Brně, na katedře tance AMU či na Státní baletní škole v Berlíně. Mezi lety 1974 a 1977 vedl baletní soubor v Ústí nad Labem, v sezoně 1990/1991 baletní soubor v Olomouci. Kromě pedagogické a choreografické práce je rozsáhlá i jeho publicistická činnost, psal například pro

---

¹⁸⁵ V Brně se seznámil se svou budoucí manželkou, tanečnicí Olgou Skálovou. RAFAJOVÁ, Zuzana. Viktor Malcev - výrazná postava českého baletu z Tádžikistánu. *Taneční aktuality* [online]. 3. 11. 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanečniaktuality.cz/osobnosti/viktor-malcev-vyrazna-postava-ceskeho-baletu-z-tadzikistanu>

¹⁸⁶ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 187. ISBN 80-7008-112-0.

Rudé právo, *Scénu* či *Taneční listy*. V roce 1963 se stal zasloužilým umělcem, v roce 1998 získal Cenu Thálie za celoživotní mistrovství.

8.2.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Viktora Malceva

Sezona 1974/1975

- 8. 11. 1974 *Cesta baletu aneb Jak se balet opravdu dělá* – taneční večer se scénami z Čajkovského baletů *Labutí jezero* a *Šípková Růženka* a Asafjevovy *Bachčisarajské fontány*, h. Petr Iljič Čajkovskij, Boris Asafjev, ch. Viktor Malcev
- 14. 3. 1975 *Jak Honza ku štěstí přišel*, h. Oskar Nedbal, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1975/1976

- 7. 11. 1975 *Mirandolina – Krásná paní Hostinská*, h. Sergej Vasilenko, ch. Emerich Gabzdyl
- 26. 3. 1976 *Zásnuby na vinici*, h. Jaroslav Nykl, ch. Emerich Gabzdyl

Sezona 1976/1977

- 26. 11. 1976 *Stvoření světa*, h. Andrej Petrov, ch. Jiří Blažek
- 25. 3. 1977 *Ferda Mravenec*, h. Jiří Pauer, lib. Jan Reimoser, předloha Ondřej Sekora, ch. Hana Machová

8.3 Hana Machová

Mezi lety 1977 a 1988 vedla baletní soubor v Ústí nad Labem tanečnice a choreografka Hana Machová, provdaná Jureczková (*16. 11. 1930).

V roce 1949 absolvovala taneční konzervatoř v Praze, dále se účastnila stáží v Kolíně nad Rýnem, kde se věnovala zejména jazzovému tanci. Po absolvování konzervatoře nastoupila jako tanečnice do baletního ansámblu v Ústí nad Labem (1949-1958). Svou interpretační dráhu ukončila v roce 1958 a následující čtyři roky vedla balet v Opavě (1958-1962), působila jako choreografka v Karlíně (1963-1970). Mezi lety 1970 a 1977 neměla stálé angažmá, poté se stala šéfkou baletu v Ústí nad Labem (1977-1988).

Jako tanečnice ztvárnila role rozličného charakteru, například *Smrt ve Špalíčku*, *Čarodějku v Labutím jezeře*, *Zaremu v Bachčisarajské fontáně*, titulní roli v *Šeherezádě*, *Královnu ve Sněhurce* a mnoho dalších. Jako choreografka používala výrazný a osobitý pohybový slovník, dramaturgii přizpůsobovala stavu souboru, prostor dávala původním českým dílům i novinkám, dbala na režii a herecké ztvárnění rolí.¹⁸⁷

---

¹⁸⁷ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 186. ISBN 80-7008-112-0.

Zdeněk Prokeš Hanu Machovou při přání k jejím devadesátým narozeninám popsal následovně: „Těžko jedním slovem jubilantku charakterizovat jako tvůrce i jako člověka. Napadá mě *pracovitost, humor, dobrosrdečnost, inteligence, laskavost, obětavost, empatie, skromnost. Ale přece jen – POCTIVOST. Poctivost v přípravě, v práci, k autorům, v jednání s podřízenými i s přáteli, ale i sama k sobě. Ta se prolíná celým jejím životem.*“¹⁸⁸

Hana Machová spolupracovala s operními i činoherními divadly (Brno, Plzeň, Semafor) a také s televizí, za svou rozsáhlou uměleckou činnost byla oceněna tvůrčími premii Českého literárního fondu (1967 a 1981), Pamětní medailí Ministerstva kultury (1983).¹⁸⁹ V roce 2021 dostala za celoživotní práci a dlouhodobé šíření dobrého jména české kultury v tuzemsku i zahraničí medaili Artis Bohemiae Amicis Ministerstva kultury.

Mezi tanečnický této éry patřili Blanka Honsová, Zdeněk Kozlík, Marie Kubátová, František Mačák, Jaroslav Melichar, Jaroslava Mládková, Eva Muzikářová, Wanda Muzikářová, Margit Novotná, Radmila Salamanczuková, Viola Skálová, Pavla Zaoralová, Boris Zaoral a další.

8.3.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Hany Machové

Sezona 1977/1978

- 5. 11. 1977 *Carmen*, h. Rodion Ščedrin, Georges Bizet, ch. František Pokorný; *Dáma a chuligán*, h. Dmitrij Šostakovič, ch. František Pokorný
- 31.3. 1978 *Kaliakra*,¹⁹⁰ h. Živka Klinkova, ch. Hana Machová

Sezona 1978/1979

- 10. 11. 1978 *Tříkrát nevázně – Šťastná sedma*, h. Miloš Vacek, lib. Vladimír Vašut, ch. Hana Machová; *Nedbalky*, h. Oskar Nedbal, lib. Vladimír Vašut, Pavel Šmok, ch. Hana Machová; *Straussiana*, h. Johann Strauss, ch. Hana Machová
- 16. 3. 1979 *Špalíček*, h. Bohuslav Martinů, ch. Libuše Hynková

Sezona 1979/1980

- 9. 11. 1979 *Macbeth*, h. Kirill Molčanov, ch. Jiří Blažek
- 18. 4. 1980 *Marná opatrnost*, h. Louis Joseph Ferdinand Hérold, ch. Hana Machová

Sezona 1980/1981

- 28. 11. 1980 *Návrat ztraceného syna*, h. Sergej Prokofjev, ch. Hana Machová; *Don Juan*, h. Václav Kašík, ch. Hana Machová

---

¹⁸⁸ PROKEŠ, Zdeněk. HANA MACHOVÁ-JURECZKOVÁ – SKROMNÁ DÁMA A OSOBITÁ CHOREOGRAFKA. *Taneční aktuality* [online]. 16. 9. 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanečniaktuality.cz/osobnosti/hana-machova-jureczkova-skromna-dama-a-osobita-choreografka>

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Podle programu: Světová premiéra ke 100. výročí osvobození bulharského lidu.

- 20. 3. 1981 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Hana Machová

Sezona 1981/1982

- 20. 11. 1981 *Popelka*, h. Sergej Prokofjev, ch. Hana Machová

Sezona 1982/1983

- 17. 12. 1982 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Hana Machová
- 22. 4. 1983 *O loupežníku Rumcajsovi*, h. Ladislav Matějka, ch. Hana Machová

Sezona 1983/1984

- 4. 11. 1983 *Nová Odyssea*, h. Viktor Bruns, ch. Hana Machová
- 22. 6. 1984 *Sluha dvou pánů*, h. Jarmil Burghauser, lib. Jan Reimoser, ch. Hana Machová

Sezona 1984/1985

- 9. 11. 1984 *Jak se dělá balet*, ch. Libuše Hynková, Hana Machová, Jaroslav Vesecký, Ute Mitreuterová¹⁹¹
- 22. 3. 1985 *Prométheus*, h. Ludwig van Beethoven, ch. Hana Machová; *Hirošima*, h. Viliam Bukový, lib. Vladimír Vašut, ch. Hana Machová

Sezona 1985/1986

- 15. 11. 1985 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Hana Machová
- 8. 5. 1986 *Radúz a Mahulena*, h. Josef Suk, ch. Hana Machová; *Lašské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Hana Machová

Sezona 1986/1987

- 30. 11. 1986 *Pěť a vlk*, h. Sergej Prokofjev, ch. Hana Machová
- 6. 3. 1987 *Čert na vsi*, h. Fran Lhotka, ch. Hana Machová

---

¹⁹¹ Složeno z: P. I. Čajkovskij: *Šípková Růženka - Duet, Valčík*, W. A. Mozart: *Menuet*, G. Bizet - R. Ščedrin: *Carmen - duet*, D. Šostakovič - *Polka*, J. Offenbach - *Kankán*, G. Gershwin - *Rapsodie v modrém*, A. Dvořák - *Slovanské tance*.

8.4 Jiří Blažek

V roce 1988 se stal šéfem baletu tanečník a choreograf Jiří Blažek (*5. 7. 1923, †8. 8. 2017).

Jiří Blažek byl žákem Rudolfa Macharovského, Jelizavety Nikolské a Zdenky Zabylové. Mezi lety 1945 a 1949 studoval národopis na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a mezi lety 1951 a 1956 choreografii na GITIS¹⁹² v Moskvě.

Jednu sezonu strávil v angažmá ve Švandově divadle na Smíchově (1943/1944), následně v Divadle 5. května (1945/1946). Hlavním těžištěm kariéry Jiřího Blažka bylo působení v Národním divadle v Praze, kde strávil dlouhých dvaadvacet let (1946-1988, od roku 1940 sólista, od roku 1967 choreograf a šéf baletu). Mezi lety 1988 a 1991 působil jako šéf baletu a choreograf v Ústí nad Labem.

Jako tanečník na scéně Národního divadla v Praze ztvárnil více než dvacet rolí, například Romea v *Romeovi a Julii*, Šaška v *Labutím jezeře*, Fausta v *Doktoru Faustovi*, titulní roli v *Louskáčkovi* a mnoho dalších.

Choreograficky vytvořil kolem padesáti baletních inscenací, patřil mezi nejvýraznější tvůrce 2. poloviny 20. století v Čechách. Choreografie tvořil například v SND Bratislava, Národním divadle v Praze, Karlíně, Brně, Plzni či v Ústí nad Labem. Spolupracoval také s činohrou a operou. V roce 1968 se stal zasloužilým umělcem a v roce 2001 obdržel Cenu Thálie za celoživotní mistrovství.

První ženou Jiřího Blažka byla tanečnice Národního divadla v Praze Růžena Mazalová (*12. 8. 1926, †13. 3. 2019), druhou manželkou tanečnice Marta Drottnerová (*26. 8. 1941), třetí ženou korepetitorka Dana Karasová.

8.4.1 Baletní premiéry v Ústí nad Labem v době šéfování Jiřího Blažka

Sezona 1987/1988

- 24. 5. 1988 *Esmeralda*, h. Cesare Pugni, ch. Jiří Blažek

Sezona 1988/1989

- 8. 11. 1988 *Rhapsody in Blue*, h. George Gershwin, ch. Markéta Záděrová; *Dům Bernardy Alby*, h. Tommas Albinoni, Isaak Albeniz, Enrique Granados, Federico Moreno Torroba, Joaquin Turina, ch. Robert Balogh, nastudování Kateřina Pelzerová
- 19. 4. 1989 *Sněhurka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, ch. Jiří Blažek

---

¹⁹² Státní institut divadelního umění/Государственный институт театрального искусства

Sezona 1989/1990

- 20. 12. 1989 *Baletní triptych – Bolero*, h. Maurice Ravel, ch. Vasilij Medveděv; *Vůl na střeše*, h. Darius Milhaud, lib. Jean Cocteau, ch. Vasilij Medveděv; *Otvírání studánek*, h. Bohuslav Martinů, ch. Jiří Blažek

Baletní soubor v Ústí nad Labem v průběhu let 1960 až 1989 vedli Robert Braun, Gustav Voborník, Viktor Malcev, Hana Machová a Jiří Blažek. Za nejhodnotnější éru lze považovat vedení souboru Hanou Machovou.

Severočeské divadlo má pouze dva umělecké soubory, operní a baletní. Jako jediné z mnou zkoumaných institucí tedy nemá činoherní ansámbl.

9. Baletní soubor v Opavě mezi lety 1960 a 1989

Baletní soubor v Opavě jako jediný z v mé práci zmiňovaných nemá statut plnohodnotného baletního tělesa, ale fungoval a funguje jako služební soubor opery.¹⁹³ To ho významně odlišuje od ostatních velkých souborů popsanych v této práci. Přesto pravidelně produkuje celovečerní baletní díla.

Prvním šéfem baletu byl Josef Škoda (1945/1946),¹⁹⁴ po něm Jiří Němeček (1946-1949), Antonín Smolík (1949/1950), Ladislav Hunka (1951/1952).

Od roku 1951 se staly pravidelné baletní premiéry v Opavě tradicí.¹⁹⁵ Pět let strávil na vedoucí pozici Boris Slovák (1953-1958). Po něm nastoupila choreografka Hana Machová, která předtím vedla baletní soubor v Ústí nad Labem.

9.1 Hana Machová

Mezi lety 1958 a 1962 vedla balet v Opavě Hana Machová, které je věnována větší pozornost v kapitole o baletním souboru v Ústí nad Labem.

Mezi tanečnický této éry patřili Alice Kvasnicová, Violetta Makešová či Jiří Sekanina.

9.1.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Hany Machové

Sezona 1960/1961

- 26. 11. 1960 *Nikotina*, h. Vítězslav Novák, lib. Svatopluk Čech, ch. Hana Machová
- 21. 5. 1961 *Lašské tance*, h. Leoš Janáček, ch. Hana Machová; *Nikotina*, h. Vítězslav Novák, lib. Svatopluk Čech, ch. Hana Machová

Sezona 1961/1962

- 17. 12. 1961 *Don Juan*, h. Václav Kašlík, ch. Hana Machová
- 30. 6. 1962 *Prométheus*, h. Ludwig van Beethoven, ch. Hana Machová

Sezona 1962/1963

- 9. 12. 1962 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. Hana Machová

---

¹⁹³ TOMSA, Martin. *Taneční umění v Opavě*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2008, s. 27.

¹⁹⁴ „Za jedinou sezonu podařilo se Škodovi stmelit soubor, jehož členové přišli do Opavy ze všech končin republiky.“ Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. Knihovna divadelní tvorby, s. 47.

¹⁹⁵ SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. Knihovna divadelní tvorby, s. 47.

9.2 Věra Sošková

Mezi lety 1963 a 1966 vedla soubor tanečnice a choreografka Věra Sošková, rozená Stránská (*26. 6. 1929).

Byla žákyní Růženy Gottliebové a Jarmily Jeřábkové. Během celé své kariéry byla věrná Opavě, kde působila mezi lety 1950 a 1978. Ztvárnila řadu velkých rolí, například Odettu a Odílii v *Labutím jezeře*, Zaremu a Marii v *Bachčisarajské fontáně*, titulní roli ve *Sněhurce*, Elvíru v *Donu Juanovi*, Demmu v *Nestinarce* a mnoho dalších.

V sezonách 1963/1964¹⁹⁶, 1964/1965, 1965/1966 nedošlo k žádné ryze baletní premiéře.¹⁹⁷

9.3 František Vychodil

Dlouholetým šéfem opavského baletního souboru se stal tanečník a choreograf František Vychodil (*1. 9. 1931, †27. 11. 1998), který vedl místní balet mezi lety 1967 a 1982.

František Vychodil původním povoláním tiskařský grafik, začal tančit jako elév v Olomouci. Angažmá, ve kterých působil, bylo několik: Olomouc (1951/1952), Liberec (1952), jako sólista v Opavě (1954-1956), Ústí nad Labem (1956-1963), jako sólista a šéf baletu v Prešově (1964-1967), posléze se opět vrátil do Opavy, tentokrát na místo šéfa baletu (1967-1982).

Jako tanečník ztvárnil přes čtyřicet rolí, jmenujme například Václava v *Bachčisarajské fontáně*, Prince ve *Sněhurce*, *Labutím jezeře* a *Louiskáčkovi*, Florinda ve *Sluhovi dvou pánů*, Danila v *Kamenném kvítku* a mnoho dalších. I jako choreograf byl velmi činný, kromě baletních inscenací připravil také choreografie do oper, operet či činoher.

Období šéfování Františka Vychodila popsal Martin Tomsa ve své bakalářské práci, tato charakteristika přináší také představu o fungování baletního souboru v Opavě v té době: „V sezóně 1967–1968 se baletní soubor již pod vedením choreografa Františka Vychodila po čtyřleté přestávce vrátil k uvádění baletních děl. Vést malý baletní soubor v provincii nebylo jednoduché. Opavský balet bylo služební těleso opery, u něhož se směrné číslo v té době zastavilo na čtrnácti pracovních místech a měsíční platový průměr byl 1 200 Kč. Baletní soubor vystupoval v operách, operetách i činohrách (průměrně 20 představení za měsíc, většina z nich na zájezdech) – a navíc (jaksi v nadplánu) nastudoval každoročně alespoň jeden baletní titul. Vychodil pracoval ve velmi ztížených podmínkách s početně nedostačujícím souborem, hlavně v pánských řadách. Byl okolnostmi donucen vychovávat si nadané amatéry a soustavně bojovat s fluktuací nejlepších uměleckých sil.“¹⁹⁸

¹⁹⁶ V Zemském archivu Opava, karton 2 – Ekonomický rozbor, je zmínka ohledně roku 1963: „... Vzhledem k nákladovosti baletu nebude v příští sezóně realizován celovečerní balet.“

¹⁹⁷ TOMSA, Martin. *Dějiny baletu na Severní Moravě a ve Slezsku*. Praha: AMU – diplomová práce, 2010, s. 18.

¹⁹⁸ TOMSA, Martin. *Taneční umění v Opavě*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2008, s. 16.

Františka Vychodila popsala pro *Taneční aktuality* také tanečnice Jitka Tázlarová¹⁹⁹ následovně: „Vedení každodenních tréninků, tvorba libret a choreografií, jejich nastudování, režie a repetice, zodpovědnost za každé představení, to vše se vyžadovalo od jedné osoby – šéfa baletu. František Vychodil povinnosti nejen zvládal, ale také za balet tvrdě bojoval. V nepříliš ideálních podmínkách se nikdy nevzdával, ale naopak překonával všechny překážky, ať už technického, finančního nebo personálního rázu.“

Dále přiblížila také jeho choreografickou tvorbu: „Jako umělec políbený múzou tvořil František Vychodil pohotově a lehce. Nebyl novátorem, základním výrazovým prostředkem mu byla účelná estetika klasického tance naplněná tanečností a ve své bohaté tvůrčí představivosti dotvářel pohybový slovník vkusně a přiměřeně tam, kde bylo třeba. Byl muzikální a ve své intuitivní tvorbě se nechal unášet hudbou. Uplatňoval své znalosti o zvláštностech historických období a prostředí, využíval svého výtvarného cítění a uměl vystihnout atmosféru díla. Tanečnickům usnadňoval jejich velmi dobré výkony tím, že jim v sólových partech dokázal choreografii „ušít na tělo“, a tak jim dal i možnost vlastního růstu.“ Tvůrčí práce na baletním sále dle vzpomínek Jitky Tázlarové probíhala v přátelském duchu, František Vychodil ale vyžadoval profesionální kázeň a dodržování nepsaných divadelních zákonů a pravidel. Shrnula: „Téměř dvacetileté působení Františka Vychodila v opavském divadle znamenalo pro baletní soubor emancipační a vyrovnanou kvalitní etapu.“²⁰⁰

Mezi tanečníky tohoto období patřili například Erika Laryšová, Jitka Tázlarová, Svatava Jiráková, Oldřich Martinovič, Zlata Volčková a další.

9.3.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Františka Vychodila

Sezona 1966/1967

- 22. 1. 1967 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, ch. Jiří Maršík, František Vychodil

Sezona 1967/1968

- 17. 12. 1967 *Šeherezáda*, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. František Vychodil;
Španělské capriccio, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. František Vychodil
- 7. 4. 1968 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. František Vychodil

---

¹⁹⁹ Jitka Tázlarová (rozena Čubová) se narodila 18. 3. 1938 v Brně. V Opavě tančila mezi lety 1968 a 1980.

²⁰⁰ Všechny citace tohoto odstavce z: TÁZLAROVÁ, Jitka. František Vychodil - citlivý člověk, tanečník a choreograf. *Taneční aktuality* [online]. 25. 12. 2018 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/frantisek-vychodil-citlivy-clovek-tanecnik-a-choreograf>

Sezona 1968/1969

- 12. 1. 1969 *Pohádka o Honzovi*, h. Oskar Nedbal, lib. František Hejda Karel, ch. František Vychodil

Sezona 1969/1970

- 1. 2. 1970 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. František Vychodil

Sezona 1970/1971

- 24. 1. 1971 *Baletní večer romantiků – Italské capriccio*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. František Vychodil; *Les preludes*, h. Ferenc Liszt, ch. František Vychodil; *Symfonie h-moll č.8 "Nedokončená"*, h. Franz Schubert, ch. František Vychodil

Sezona 1971/1972

- 9. 4. 1972 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. František Vychodil

Sezona 1972/1973

- 15. 4. 1973 *Andersen*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. František Vychodil

Sezona 1973/1974

- 31. 3. 1974 *Nestínarka*,²⁰¹ h. Marin Goleminov, lib. Chrisan Cankov, ch. František Vychodil

Sezona 1974/1975

- 6. 4. 1975 *Večer baletu – Antar*, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. František Vychodil; *Klasická symfonie*, h. Sergej Prokofjev, ch. František Vychodil; *Francesca di Rimini*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. František Vychodil

Sezona 1975/1976

- 21. 12. 1975 *Prométheus*, h. Ludwig van Beethoven, ch. František Vychodil
- 11. 4. 1976 *Spící krasavice*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. František Vychodil

Sezona 1976/1977

- 10. 4. 1977 *Gdaňská noc*, h. Henryk Jabłoński, lib. Andrzej Żurowski, ch. František Vychodil

---

²⁰¹ Podle programu: Nastudováno k 30. výročí bulharské socialistické revoluce.

Sezona 1977/1978²⁰²

- 23. 4. 1978 *Večer baletů – Američan v Paříži*, h. George Gershwin, ch. František Vychodil; *Dvorní ples*, h. Johann Strauss, ch. František Vychodil; *Rhapsody in Blue*, h. George Gershwin, ch. František Vychodil

Sezona 1978/1979

- 9. 2. 1979 *Slovanské tance*, h. Antonín Dvořák, ch. František Vychodil

Sezona 1979/1980

- 1. 2. 1980 *Kamenný kvítek*, h. Sergej Prokofjev, ch. František Vychodil

Sezona 1980/1981

- 13. 2. 1981 *Louskáček*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. František Vychodil

Sezona 1981/1982

- 16. 5. 1982 *Sněhurka*, h. Zbyněk Vostřák, ch. František Vychodil

9.4 Petr Asmus

V roce 1983 převzal vedení baletního souboru v Opavě na dva roky tanečník, choreograf a pedagog Petr Asmus (*27. 10. 1942).

Mezi lety 1960 a 1964 působil jako tanečník v Plzni, následně v Brně (1964-1970, od 1969 jako sólista). Od roku 1970 působil v Opavě (od roku 1976 jako sólista), kde mezi lety 1983 a 1985 zastával post šéfa baletu.

Během své interpretační kariéry ztvárnil mnoho rolí, například: Franze v *Coppélii*, Prince ve *Spící krasavici*, Hilariona v *Giselle*, Otroka v *Šeherezádě*, titulní roli ve *François Villonovi*, Caesara v *Antoniovi a Kleopatře*, Maselbeka v *Matčině poli* a mnoho dalších.

Jako choreograf se kromě baletních děl podílel také na přípravě tanců do oper, operet a činoher, jako pedagog působil mimo divadlo jako trenér moderní gymnastiky a od roku 1986 na Základní umělecké škole v Opavě.

Tanečníci v této etapě byli například Radek Bednář, Pavla Zaoralová, Boris Zaoral a mnoho dalších.

V roce 1986 vedla soubor opět Věra Sošková.

---

²⁰² Věkový průměr baletu byl v této době 37 let. Zdroj: TOMSA, Martin. *Taneční umění v Opavě*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2008.

9.4.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Petra Asmuse

Sezona 1982/1983

- 15. 5. 1983 *Baletní večer - IV. symfonie A-dur Italská*, h. Felix Mendelssohn-Bartholdy, ch. Petr Asmus; *VI. symfonie F-dur Pastorální*, h. Ludwig van Beethoven, ch. Petr Asmus

Sezona 1983/1984

- 13. 5. 1984 *Čarodějná láska*, h. Manuel de Falla, ch. Petr Asmus²⁰³

Sezona 1984/1985

- 17. 3. 1985 *Z pohádky do pohádky*, h. Oskar Nedbal, lib. Ladislav Novák, ch. Petr Asmus

Sezona 1985/1986

- 23. 2. 1986 *Večer baletů – Peer Gynt*, h. Edvard Grieg, ch. František Vychodil; *Šeherezáda*, h. Nikolaj Rimskij Korsakov, ch. František Vychodil; *Valpuržina noc*, h. Charles Gounod, ch. František Vychodil

Sezona 1986/1987

- 19. 9. 1986 *Královna loutek*, h. Josef Bayer, ch. František Vychodil
- 11. 1. 1987 *Večer baletů – Čarodějův učeň*, h. Miroslav Hlaváč, lib. Miroslav Hlaváč, Jan Reimoser, ch. František Vychodil; *Viktorka*, h. Zbyněk Vostřák, lib. Jan Reimoser, předloha Božena Němcová, ch. František Vychodil

Sezona 1987/1988

- 10. 1. 1988 *Coppélia*, h. Léo Delibes, ch. Ivan Hurych

9.5 František Szepessy

Tanečník a choreograf František Szepessy (*23. 2. 1942) vedl opavský balet mezi lety 1987 a 1989, navázal na jednu sezonu vedení Věry Soškové.

Jako tanečník byl samoukem, své první angažmá získal v Olomouci (1967-1968), po delší přestávce se vrátil na divadelní prkna v Liberci (1977-1984), poté byl vedoucím baletu a choreografem v Opavě (1987-1989). Mezi jeho taneční role patřili například: Vůdce loupežníků v *Milé sedmi loupežníků*, Černý myslivec ve *Viktorce*, Kameraman v *Horku*, Coppélius v *Coppélii* a další.

---

²⁰³ Hráno spolu s operou *Sedlák kavalír*, h. Pietro Mascagni.

9.5.1 Baletní premiéry v Opavě v době šéfování Františka Szepessyho

Sezona 1988/1989

- 22. 1. 1989 *Večer baletů – Nikotina*, h. Vítězslav Novák, lib. Svatopluk Čech, ch. František Szepessy; *Symfonie e moll*, h. Petr Iljič Čajkovskij, ch. František Szepessy

Opavský baletní soubor, ač do své velikosti nejmenší, stabilně produkoval alespoň jednu samostatnou baletní premiéru ročně (kromě sezon 1963/1964, 1964/1965, 1965/1966).

Šéfy souboru postupně mezi lety 1960 a 1989 byli Hana Machová, Věra Sošková, František Vychodil, Petr Asmus a František Szepessy. Nejdelší úsek, patnáct let, strávil na vedoucí pozici František Vychodil. Choreografii připravovali veskrze šéfové souboru, jediným „cizím“ jménem byl Ivan Hurych (*Coppélia*, 1988).

Materiály k opavskému baletnímu souboru lze čerpat v odborné literatuře, dobového tisku, pečlivě se Opavě věnuje Martin Tomsa, vedoucí baletního souboru od roku 2004, který se tímto tématem zabýval v rámci své bakalářské²⁰⁴ i diplomové práce.²⁰⁵

---

²⁰⁴ TOMSA, Martin. *Taneční umění v Opavě*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2008.

²⁰⁵ TOMSA, Martin. *Dějiny baletu na Severní Moravě a ve Slezsku*. Praha: AMU – diplomová práce, 2010.

10. Repertoár mezi lety 1960 a 1989

Repertoár jednotlivých divadel závisel na mnoha faktorech. Lišil se v návaznosti na osobnostech, které působily ve vedení souboru, nebo na pozicích choreografů. Někteří choreografové postupovali tradiční cestou – uváděním velkých, osvědčených celovečerních titulů, jiní byli novátoři a vytvořili v daném souboru svébytnou éru založenou na dílech, připravených přímo na tělo místním tanečníkům.

Dalším faktorem byla velikost baletního ansámblu, protože soubor, který čítá kupříkladu deset interpretů, může jen velmi těžce připravit velký, klasický, tradiční kus jako je *Labutí jezero*, *Giselle*, *Louiskáček* a podobně. Také záleželo na technické vyspělosti tanečníků, zda se již jednalo o absolventy konzervatoří, nebo si je naopak šéfové baletu teprve vychovávali a školili v taneční technice.

Neméně důležitou okolností, která doplňuje mozaiku výběru repertoáru, je finanční aspekt aneb „co si divadla mohla dovolit“. S tím souvisí potřeba zvážit očekávání diváků, uvádět balety, které budou hojně navštěvované a tím pádem naplní divadelní pokladnu. Ukázalo se, že takovými balety byly zejména ty určené rodinám – dětským divákům.

Většina baletních souborů oblastních divadel měla rozsáhlou zájezdovou činnost, tedy i to formovalo výběr inscenací.²⁰⁶

10.1 Oblíbené tituly

Repertoár baletních souborů kamenných divadel jednotlivých scén byl relativně obdobný a žádné z divadel ve větší míře nevybočovalo z řady.

Vyskytovaly se tituly, které byly uvedeny téměř na každé scéně, na druhou stranu též originální, méně často uváděné. Následující tituly měly během let 1960 a 1989 nejvyšší počet premiér.²⁰⁷

10.1.1 Z pohádky do pohádky

Titul zejména pro dětskou diváckou obec *Z pohádky do pohádky* na hudbu Oskara Nedbala se dočkal velkého zájmu o uvedení, celkem se tak stalo mezi lety 1960 a 1989 patnáctkrát: Plzeň (1969 ch. G. Voborník; 1982 ch. L. Králová; 1988 ch. L. Králová), České Budějovice (1962 ch. M. Hojdys; 1986 ch. M. Hojdys), Brno (1969 ch. L. Ogoun/R. Karhánek; 1986 ch. L. Ogoun/O. Skálová), Olomouc (1974 ch. J. Škoda; 1988 ch. P. Veleta), Ostrava (1972 ch. J. Jastřembská; 1979 ch. A. Janíček), Ústí nad Labem (1965 ch. R. Braun; 1981

---

²⁰⁶ Například olomoucké divadlo mělo stálé zájezdy v 80. letech do těchto měst: Prostějov, Gottwaldov/Zlín, Šternberk, Třinec, Prešov. Zdroj: Státní okresní archiv Olomouc, složka Stálé zájezdy – 1983 – 1990; Opavský soubor jezdil v 70. a 80 letech na zájezdy například do: Kroměříž, Prostějov, Uherské Hradiště, Karviná, Krnov, Český Těšín. Zdroj: Zemský archiv Opava, složka Slezské divadlo Opava, p. o. ZA/602/2015, karton 10.

²⁰⁷ Recenze, kritiky a články na které odkazují patří (kromě těch z *Tanečních listů*) do fondu archivu Institutu umění – Divadelního ústavu.

ch. H. Machová) a Opava (1967 ch. F. Vychodil; 1985 ch. P. Asmus). Z výčtu je zřejmé, že *Z pohádky do pohádky* bylo uvedeno na všech scénách kromě Liberce.

V Českých Budějovicích měla inscenace *Z pohádky do pohádky* premiéru v roce 1962 a 1986, pokaždé v choreografii Milana Hojdyse. V prvním případě (r. 1962), kdy se jednalo o choreografický debut Milana Hojdyse na scéně Českých Budějovic, hned v úvodu článku, který na představení reaguje, Lidka Schmidová napsala, že nepočtený baletní soubor v Českých Budějovicích pracuje ve stínu opery a operety, zároveň se ale jedná o jediné baletní profesionální těleso rozsáhlé jihočeské oblasti.²⁰⁸ Tato skutečnost podmiňuje zájezdovou činnost souboru, na kterou choreograf reagoval škrtnutím prologu a epilogu, odehrávající se na dětském hřišti na Petříně. Lidka Schmidová tento zásah do libreta hodnotila negativně: „*Celkové stavbě díla to neprospělo, protože O. Nedbal i jeho libretista L. Novák s orámováním pohádek počítali, aby diváky logicky uvedli do říše pohádek a také jej z ní vrátili do skutečnosti. Bylo by proto vhodné nahradit původní dětské hřiště jinou, byť jednodušší a prostší formou.*“²⁰⁹ Autorka textu ale zakončila hodnocení vesměs kladně s tím, že jednotlivé pohádky vyšly Hojdysovi zdařileji choreograficky než režijně: „*Bylo zřejmé, že jako choreograf pečlivě zvážil technické možnosti účinkujících a šil jim variace doslova ‚na tělo‘. Na celém provedení bylo zřejmé, že nový choreograf dovedl správně podchytit pracovní nadšení souboru a dát mu pevnou kostru pravidelného tréninku; a to je velmi cenná a záslužná práce, která ovšem také zavazuje.*“²¹⁰

Uvedení stejného baletu v Opavě v roce 1967 (ch. František Vychodil) se setkala s pozitivní kritikou: „*Nesporným kladem celého představení zůstává však úspěšné taneční provedení, i když je přes poměrně skromnou početnost baletního souboru fyzicky velmi náročné (divadelní hantýrka tomu říká ‚z převlékačky do převlékačky‘). Působivě spojuje vysokou techniku s dramatickým výrazem.*“²¹¹ Konkrétně autor textu pod značkou – ym – vyzdvihuje výkon tanečnice Věry Soškové, která prý dala lyrickým postavám něhu, dramatický vzlet, jistotu a noblesu klasického tance v širokém rejstříku obtížných figur. I práce sboru byla zdařilá: „*Baletní sbor v obou skupinách úspěšně usiloval o rozvinutí svých tanečních i výrazových prostředků. (...) Zdá se, že v opavském tanečním souboru roste nadějná generace tanečnic a tanečníků.*“²¹²

Brněnské uvedení baletu *Z pohádky do pohádky* v roce 1969 bylo dílem dvou tvůrců. Luboš Ogoun připravil části *Princezna Zlatovláska* a *Šípková Růženka*, Rudolf Karhánek *Statečného krejčíka v začarovaném zámku* a *Zvířátka a Petrovští*. Kritika k dílu nebyla příliš shovívavá:

---

²⁰⁸ SCHMIDOVÁ, L. Dramaturgie sáhla po dílech, na než soubor nestačil. *Jihočeská pravda*, 21. 3. 1963, České Budějovice.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ -ym-. Opavská baletní premiéra *Z pohádky do pohádky*. *Nové Opavsko*, 18. 2. 1967, Opava.

²¹² Tamtéž.

„Choreografie R. Karhánka (...) vyzvedla především grotesknost a strašidelnost pekelného mumraje začarovaného zámku, která však poněkud odsunula do pozadí postavu krejčíka. V posledním obraze Zvířátek se choreograf nevyhnul jisté strnulosti a patetičnosti.“²¹³ zaznělo v periodiku *Práce*. Autor dodal: „Nastudování baletu není výrazné umělecké aktivum, nicméně si získá značnou oblibu u nejmladších diváků. Doufejme, že na umělecký čin, který pozvedne laťku k vyšším inscenačním hodnotám, nebudeme dlouho čekat.“²¹⁴

Choreografie Gustava Voborníka pro plzeňský soubor ve stejném roce 1969 získala pochvalnou kritiku: „Budiž hned v úvodu řečeno, že tímto talentem (pozn. choreografickým) bezesporu Gustav Voborník je, takže se mu podařilo vytvořit i při velmi kritickém personálním stavu baletního souboru (pracuje například se šesti členy pánského sboru) působivou a profesionálně hodnotnou inscenaci, která má naději, že bude dlouho na repertoáru plzeňského divadla.“²¹⁵ Negativně autor recenze hodnotil vesměs pouze Voborníkovo malé využití světél a reflektorů.

10.1.2 Louskáček

Titul *Louskáček*, který se váže v období kolem vánočních svátků, měl premiéru jedenáctkrát: Plzeň (1973 ch. G. Voborník), Brno (1971 ch. M. Kůra; 1989 ch. J. Kyselák), Olomouc (1964 ch. J. Škoda; 1985 ch. F. Vychodil), Ústí nad Labem (1960 ch. P. Šmok; 1970 ch. R. Braun; 1985 ch. H. Machová), Opava (1962 ch. H. Machová; 1970 ch. F. Vychodil; 1981 ch. F. Vychodil). V Ústí nad Labem a v Opavě byl uveden hned třikrát.

K choreografii Roberta Brauna v Ústí nad Labem (1970) ve stručném článku zaznělo: „Baletní soubor SD má devatenáct členů i se sólisty, a proto musel choreograf Robert Braun provést i podstatné škrtky. Nicméně představení neuškodily, daly mu větší spád i nádech veselosti.“²¹⁶ Dále autor článku vytýká málo důkladné nastudování díla dirigentem, kostýmům chyběla pohádková nálada a „výtvarník scény J. Sedláček j. h. si svůj úkol také trochu zjednodušil“.²¹⁷

Louskáčka, kterého připravil v roce 1973 pro plzeňský soubor Gustav Voborník, komentovala v *Tanečních listech* Věra Moravcová. Poukázala na skutečnost, že *Louskáček* nemusí být nejvhodnějším titulem pro menší oblastní divadlo, kde je počet současně uváděných titulů menší než u velkých divadel: „V Plzni například bude nyní *Louskáček* jediným hraným titulem. A tato okolnost není zrovna nejvýhodnější ani pro ansámbl, pro jeho dostatečné umělecké využití, a domnívám se, že ani pro diváka.“²¹⁸ Choreografii Věra Moravcová označila za zdařilou, problematickým aspektem byla režijní stránka představení: „Voborníkova choreografie je velmi

²¹³ VÍT, Petr. Z pohádky do pohádky. *Práce*, 31. 1. 1969, Brno.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ ŠMÍD, Miroslav. Z pohádky do pohádky. *Pravda*, 8. 7. 1969, Plzeň.

²¹⁶ -FJ-. Ústecký *Louskáček*. *Průboj*. 12. 11. 1970, Ústí nad Labem.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ MORAVCOVÁ, Věra. Plzeňský *Louskáček*. *Taneční listy* 7, 1973, 11. ročník, s. 6-7.

úspěšná v obou valčících, překvapivá svou rozmanitou kresbou, členitými nástupy, smyslem pro gradaci – květinový valčík, i určité charakterové zabarvení – valčík sněhových vloček se zařazením větru.²¹⁹ Kritičku zaujali sólisté, Jiří Žalud pro svou houževnatost, poctivost a vítální projev a Alena Chládková díky své technické úrovni.²²⁰

10.1.3 Šeherezáda

Populárním titulem byla také *Šeherezáda* na hudbu N. R. Korsakova: Plzeň (1972 ch. G. Voborník), Liberec (1970 ch. J. Chládek/E. Gabajová), České Budějovice (1963 ch. M. Hojdys), Brno (1974 ch. J. Němeček; 1981 ch. J. Němeček), Olomouc (1980 ch. K. Jurčík), Ostrava (1979 ch. J. Němeček), Ústí nad Labem (1970 ch. R. Braun), Opava (1967 ch. F. Vychodil; 1986 ch. F. Vychodil). Premiéra *Šeherezády* se uskutečnila desetkrát.

V roce 1963 byla *Šeherezáda* uvedena v Českých Budějovicích, večer byl doplněn o další titul, *Baladu o námořníku* (oboje ch. M. Hojdys). V té době měl místní baletní soubor čtrnáct dívek a sedm chlapců. Lidka Schmidová pro *Jihočeskou pravdu* napsala: „V *Šeherezádě* přihlížel Hojdys k původnímu libretu a přizpůsobil si je pro svůj soubor. (...) Sboru připadla v obou dílech významná role. Nároky, které na něj choreograf kladl, byly místy nad jeho síly, přesto však byly výkony, jak po stránce technické, tak výrazové, až na nepatrné nepřesnosti dobré a nejlépe prokázaly růst celého souboru.“²²¹ Autorka textu dodala, že baletní večer měl o premiéře téměř bouřlivý úspěch, což je nejlepším uznáním účinkujícím za jejich poctivou práci.²²²

Titul *Šeherezáda* byl v Brně uveden v roce 1974 v triptychu spolu s *Poloveckými tanci* a *Sylfidami*: „Uvedením trojice baletních aktovek Sylfidy – Šeherezáda – Polovecké tance se umělecké vedení baletu vědomě vrátilo ke klasickému repertoáru světového baletu 20. století a současně i k počátkům moderního tanečního umění tak, jak je stanovil a reprezentoval Ďagilevův Ruský balet v prvních desetiletích našeho století.“²²³ *Šeherezáda* byla osobitým uměleckým ztvárněním choreografa Jiřího Němečka, který moderními prostředky pohybu, tance a gesta vytvořil slohově čistý, expresivní a podmanivý scénický obraz.²²⁴

10.1.4 Labutí jezero

„Balet baletů“ *Labutí jezero* Petra Iljiče Čajkovského byl v divadlech mezi lety 1960 a 1989 premiérován devětkrát na pěti scénách: Plzeň (1967 ch. V. Untermüllerová), České Budějovice (1964 ch. M. Hojdys), Brno (1966 ch. M. Kůra; 1976 ch. J. Němeček; 1987 ch. J. Němeček),

---

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ SCHMIDOVÁ, L. Balet JD odvedl poctivý výkon. *Jihočeská pravda*, 3. 11. 1963, České Budějovice.

²²² Tamtéž.

²²³ -kom-. Dvakrát o divadle. *Rovnost*. 28. 2. 1974, Brno.

²²⁴ Tamtéž.

Ostrava (1965, ch. E. Gabzdyl; 1967 ch. E. Gabzdyl; 1977 ch. J. Němeček/O. Skálová), Ústí nad Labem (1965, ch. R. Braun).

Labutí jezero v Ústí nad Labem připravil v roce 1965 Robert Braun: „Choreograf ústecké inscenace provedl některé škrty a přesuny v původní partituře a s ohledem na možnosti souboru rozvrhl i svou režijně choreografickou kresbu. Nejpůsobivěji mu vyšel třetí obraz s přehlídkou tanců.“²²⁵ Dále kritika zmínila, že uvedení baletu odpovídalo možnostem zúčastněných umělců a pohybovalo se na přijatelném průměru. Hlavní roli tančila při premiéře Eva Gabajová, která měla prý pro roli všechny předpoklady: „Její křehký, jemný zjev, výborné paže, noblesní gesta, k nimž se druží tuhou prací získaná technika a jistota nohou.“²²⁶

Choreografie Miroslava Kůra v Brně v roce 1966 působila vzdušně a elasticky. Vrcholem večera byl dle kritiky výkon titulního páru, roli Odetty/Odillie ztvárnila Jarmila Manšingerová, prince sám Miroslav Kůra.²²⁷ V článku v *Lidové demokracii* se píše: „Jeho choreografická a režijní koncepce (pozn. M. Kůry) prvního a třetího obrazu vychází především z nastudování v nichž sám tančil, která sám zažil a viděl. (...) Avšak vraťme se ke Kůrově princí. To je nesporně zážitek. V celkové koncepci vychází pojetí Saši Machova: je to princ lidský, citlivý, pohybově vzácně kultivovaný, přirozený, vyvážený. ‚Netrhá kulisy‘ ale okouzluje diváka.“²²⁸

O deset let později se *Labutí jezero* vrátilo zpět na prkna brněnského divadla, tentokrát v choreografii Jiřího Němečka: „Méně jednoznačně se jevílo nastudování Labutího jezera z hlediska současného stavu brněnského baletu: příjemně mladý soubor, ale nedostatek osobností v řadách sólistů. Němeček vyšel z této situace: jako choreograf se soustředil na přizpůsobení tradiční verze možnostem souboru, jako režisér zdůraznil dramatickou stránku, děj a portréty hlavních postav. Výsledek? Určité zjednodušení choreografie, vyvážené svěžím výkonem souboru.“²²⁹

V roce 1967 se uskutečnila premiéra *Labutího jezera* v Plzni v choreografii Věry Untermüllerové. Byla to jedna z posledních premiér této umělkyně před její náhlou tragickou smrtí. Kritika kladně hodnotila režijní zpracování inscenace. Za největší úspěch považovala třetí jednání: „Tance národů představila choreografka jako průvod Rudovouse a prokázala v nich svou obdivuhodnou znalost krokového materiálu a smysl pro bohaté prostorové ztvárnění.“²³⁰ Lidka Schmidová ocenila role Odetty-Odillie (Alena Chládková), Prince (Jiří Žalud) a také Rudovouse (Zdeněk Sudek), který zachytil pravdivě charakter role. Dodala:

---

²²⁵ SCHMIDOVÁ, L. Labutí jezero potřetí. *Průboj*, 11. 4. 1965, Ústí nad Labem.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ ŠTĚDRŮ, Miloš. Čajkovskij přitahuje. *Mladá fronta*, 9. 3. 1966, Brno.

²²⁸ Nové Labutí jezero v Brně. *Lidové demokracie*, 28. 2. 1966, Brno.

²²⁹ -dp-. Sto let Labutího jezera. *Tvorba*, 21. 4. 1978, Praha.

²³⁰ SCHMIDOVÁ, Lidka. Labutí jezero. *Pravda*, 13. 1. 1967, Plzeň.

„Z celkové atmosféry vypadla poněkud královna-matka V. Sudkové; nebyla ani důstojná, ani vznešená a nepodařilo se jí přesvědčit diváka o svém postavení.“²³¹

10.1.5 Slovanské tance

Slovanské tance Antonína Dvořáka byly a jsou i v dnešní době inspirací pro mnoho choreografů. V mnou sledovaném období byly inscenovány v Plzni (1969 ch. G. Voborník), Českých Budějovicích (1968 ch. M. Hojdys; 1979 ch. M. Hojdys), Brně (1972 ch. L. Hynková), Olomouci (1983 ch. E. Gabzdyl), Ostravě (1968 ch. E. Gabzdyl), Ústí nad Labem (1964 ch. R. Braun) a Opavě (1968 ch. F. Vychodil; 1979 ch. F. Vychodil). Celkem devětkrát.

V roce 1964 inscenoval tuto choreografii v Ústí nad Labem Robert Braun, dílo komentovala Lidka Schmidová: „*Roztančit bujaré furianty, zasněné dumky, starosvětskou sousedskou, živelné skočné a dát jim na scéně pohybově alespoň trochu té geniální stylizace Mistrovy, vystihující s ryzí pravdivostí ovzduší a pohodu lidového tance, to patří k touze i ctižádosti choreografů. (...) Tam, kde se mohla choreografova fantazie rozletět a vytvořit čistý tanec, vynikla také vazba pohybu a prostorové členění.*“²³²

Emerich Gabzdyl vytvořil *Slovanské tance* v Ostravě v roce 1968. Jako choreograf v té době působil v Ostravě již dlouhých třicet let: „*Dal jim (pozn. Slovanským tancům) vlastní libreto, přidržující se původního tanečního rozpisu, střídá s rozmyslem ansámby i sóla, lyriku, veselí či humor, folklorní prvky i žánrové obrázky, neopouštěje charakteristický národní ráz jednotlivých tanců i charakter obou řad jako celků.*“²³³ Kritika dále zmínila, že v pestrosti scén a nálad s širokou pohybovou volností se přimkl dokonale k hudební předloze. Z tanečnicků se obzvláště pochvalně vyjádřila o Vlastě Pavelcové a Albertu Janíčkoví.²³⁴

Ve stejném roce (1968) se konala premiéra *Slovanských tanců* v Opavě v choreografii Františka Vychodila. Dle kritiky zaujal výkon sólistů (J. Spurná, P. Světlíková, J. Sekanina) svou opravdovostí pojetí. Sborové scény se vyznačovaly precizností a pohybovou adekvátností hudebnímu materiálu. Ve velkých scénách doplňovali baletní soubor členové operního sboru.²³⁵ Dle periodika *Nové Opavsko* věnovalo zářijovou reprízu (vstupní představení nové sezony) Slezské divadlo v Opavě mládeži opavských škol za statečné vlastenectví, obětavou pomoc a vysokou kázeň, prokázanou v kritických srpnových dnech roku 1968.²³⁶ Autor textu doplnil: „*Technické i výrazové prostředky baletního souboru*

---

²³¹ Tamtéž.

²³² SCHMIDOVÁ, Lidka. *Slovanské tance v ústeckém divadle. Průboj*, 24. 5. 1964, Ústí nad Labem.

²³³ -or-. *Slovanské tance baletně. Svobodné slovo*, 13. 5. 1968, Brno.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ -nek-. *Dvořákovy Slovanské tance. Nové Opavsko*, 20. 4. 1968, Opava.

²³⁶ -al-. *Šťastný krok do nové sezony. Nové Opavsko*, 14. 9. 1968, Opava.

s nadanými sólisty se od dubnové premiéry, která patřila k dobrým inscenacím minulé sezóny, ještě více zpevnily.²³⁷

V článku pro *Taneční aktuality* se Jitka Tázlarová zmínila o odvážném pojetí choreografie Františka Vychodila: „Na první pohled odvážné bylo Vychodilovo pojetí Slovanských tanců Antonína Dvořáka uvedených v letech 1968 a 1979. Inscenaci koncipoval jako sled obrazů ze života českého venkova s lidovými zvyky, do nichž vetkal jednoduchou dějovou zápletku. Jednotlivým tancům, se zachováním poslušnosti jejich řazení, vdechl konkrétní poslání, jako je masopustní veselí, vynášení Smrtky, oslava jara, námluvy, milostný duet apod.“²³⁸ Pohybový slovník založil choreograf na klasickém tanci s využitím stylizovaných lidových prvků, kroků a vazeb respektujících charakter daného tance: „Talentovaný Vychodil se nechal správně inspirovat Dvořákovou hudbou: různými rytmy tanců jednotlivých slovanských národů, avšak melodicky a výrazově hudbou ryze českou. Milé, divácky oblíbené představení v něžné výpravě Evy Václavkové, živá hudba, výkony umělců zejména v pánské složce a v duetech (Petra Světlíková, Jiří Sekanina) neušly pozornosti tehdejší české baletní kritiky.“²³⁹

V roce 1972 připravila pro brněnskou scénu *Slovanské tance* Libuše Hynková. „Pojetí hostující choreografky Libuše Hynkové nejde cestou přímého výrazového přetlumočení hudebního materiálu (jistě k prospěchu věci), nesnaží se však ani o pouhé podřízení hudby konstruovanému ději. Zůstává vcelku zdrženlivě uprostřed, takřka puristní v užití dějových momentů a scénických efektů.“²⁴⁰ Dále autor textu zmínil, že v tančícím souboru nejsou výrazní protagonisté, akci nese celý kolektiv.²⁴¹

10.1.6 Romeo a Julie

Téma tragické mladé lásky ztvárněné v příběhu *Romea a Julie* s hudbou Sergeje Prokofjeva mělo premiéru stejně jako *Slovanské tance* devětkrát: Plzeň (1964 ch. V. Untermüllerová; 1986 ch. L. Králová), České Budějovice (1965 ch. M. Hojdys), Brno (1965 ch. M. Kůra; 1978 ch. J. Němeček; 1984 ch. J. Němeček), Olomouc (1961 ch. J. Škoda), Ostrava (1962 ch. E. Gabzdyl; 1982 ch. A. Janíček).

V roce 1961 nastudoval balet *Romeo a Julie* v Olomouci Josef Škoda: „Choreograf J. Škoda pečlivě promyslel celou koncepci dramatu a na účelné, prosté, a přitom divadelně účinné scéně arch. J. Procházky ukázal celou řadu vtipných, svěžích režijních nápadů, zejména při rychlém sledu výmluvných prosceníí a samotné jevištní akce. Dařilo se mu zejména

---

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ TÁZLAROVÁ, Jitka. František Vychodil – citlivý člověk, tanečník a choreograf. *Taneční aktuality* [online]. 25. 12. 2018 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/frantisek-vychodil-citlivy-clovek-tanecnik-a-choreograf>

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ -jf-. *Slovanské tance jako balet. Rovnost*, 11. 5. 1972, Brno.

²⁴¹ Tamtéž.

v *dramatických místech baletu...*²⁴² Dále Vladimír Hudec napsal, že v ansámblových scénách prokázal celý soubor nespornou muzikální kázeň a podal temperamentní, tanečně i výrazově čistý výkon. Méně kladně hodnotil představitelku Julie, Jiřinu Šafránkovou,²⁴³ jejíž výkon zůstal mnoho dlužen Prokofjevově vášnivě, a přitom jemné lyričnosti.²⁴⁴

Věra Untermüllerová připravila balet *Romeo a Julie* pro plzeňský soubor v roce 1964. Kritika kladně hodnotila invenční samostatnost této choreografky: „*Šťastně si vedla zejména ve skupinových tanečních obrazech (plesová, karnevalová, a především vtipná soubojová scéna); toliko taneční rytmus baletního kolektivu bude ještě třeba zpřesnit a zjemnit a uvést v dokonalý soulad s hudbou. (...) Méně přesvědčivě vyzněly v režijní koncepci lyrické scény Romea a Julie.*“²⁴⁵ Ústřední dvojici dle slov kritiky chyběla hloubka a gradace ve vyjádření jejich citového života: „*Již hned chvíle prvního setkání Romea s Julií působila matně, málo přesvědčivě, a lehký stín šedi se nesl i nad balkonovou scénou a nad závěrem v hrobce – aspoň v obou prvních reprízách, jež jsem měl možnost zhlédnout.*“²⁴⁶

O rok později byl titul *Romeo a Julie* uvedený v Brně. Jan Rey v *Tanečních listech* srovnával choreografii Miroslava Kůry a Saši Machova, ve které Miroslav Kůra dříve tančil: „*Proti Machovovi Kůra jakoby soustředil všechnu pozornost na obě titulní postavy a upozadil ostatní svět rozporných vášní a charakterů, z něhož však nevyhnutelně obě vyrůstají a jenž jim musí být dokonce rovnocenným partnerem, nad nímž mohou zvítězit jen silou svého pravdivého citu. Vychází tak poněkud mdlé plesová scéna, je choreograficky oslabeno slavné umírání Merkuciovo, Tybalt je zatlačen z pozice nenávistného rváče do pozice zákeřného vraha (...), nedojde k závěrečnému smíření Kapuletů a Monteků nad mrtvými milenci, programem ostatně ohlášenému apod.*“²⁴⁷ Jan Rey však v závěru text dodal, že přeplněné divadlo nešetřilo potleskem.²⁴⁸

10.1.7 Bachčisarajská fontána

Populárním titulem byla *Bachčisarajská fontána* dle poemy Alexandra Puškina (hudba Boris Vladimirovič Asafjev), která dosáhla osmi premiér: Plzeň (1965 ch. V. Untermüllerová), Liberec (1962 ch. B. Svoboda), České Budějovice (1967 ch. M. Hojdys; 1981 ch. M. Hojdys), Brno (1967 ch. R. Karhánek), Olomouc (1972 ch. J. Škoda), Ostrava (1972 ch. E. Gabzdyl), Ústí nad Labem (1967 ch. G. Voborník).

V Liberci byla *Bachčisarajská fontána* uvedena v roce 1962 v choreografii Bohumila Svobody: „*Svobodova choreografická kresba se nám jeví místy roztržštěná – zejména v tancích v prvním*

²⁴² HUDEC, Vladimír. Prokofjevův balet na olomoucké scéně. *Nová Svoboda*, 11. 3. 1961, Ostrava.

²⁴³ Jiřina Šafránková, rozená Zahradníková (*26. 2. 1935) v Olomouci tančila mezi lety 1951–1980.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ ŠPELDA, Antonín. *Romeo a Julie* baletně. *Hudební rozhledy*, 14, 1964, Praha.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ REY, Jan. *Romeo a Julie* v Brně. *Taneční listy* 3, 1965, ročník III/3, s. 5.

²⁴⁸ Tamtéž.

*jednání – a také jeho režie by ještě potřebovala místy domyslet.*²⁴⁹ Autorka textu Lidka Schmidová ale přiznala, že úkol choreografa nebyl snadný, jelikož liberecký baletní soubor byl nepočetný a měl jen několik profesionálně vyspělých členů. Z interpretů se kladně vyjádřila o roli Zaremy v podání Evy Gabajové, její výkon byl „*do poslední podrobnosti promyšlený, technicky i výrazově dotažený*“.²⁵⁰

Plzeňská premiéra v roce 1965 (ch. Věra Untermüllerová) získala vesměs pozitivní hodnocení: „*Choreografka a režisérka V. Untermüllerová prokázala ve ‚Fontáně‘ svoje dnes již doceněné kombinační schopnosti bohaté prostorové kresby ve velkých sborových scénách, kterých má dílo hned několik. Zaujmu nás polské tance v prvním obraze, právě tak jako tance v harému z druhého obrazu.*“²⁵¹

Brněnské uvedení v roce 1967 choreografem Rudolfem Karhánkem se nesetkalo s příliš pozitivním ohlasem kritiky. Autor článku zpochybnil znovu uvádění některých starších děl, jelikož „*obnovit lze jen to představení, které má svůj svébytný inscenační rukopis.*“²⁵²

V kritice zaznělo: „*Pro šéfa baletu a choreografa R. Karhánka bylo prosté obnovení rychlejší a schůdnější cestou než osvětlit u nás oblíbený klasický balet novým řešením. Jevištěm tak vznikl opět hybridní tvar, slučující neorganicky číslový balet a pantomimu, již je postiženo převážně vstupní polské jednání a akce okolo Gireje, ač se tu naskýtaly daleko plastičtější možnosti obsazení chána M. Kûrou, který se zkázně podřídil režijní koncepci.*“²⁵³ Autor textu pochválil sbory, které byly dle jeho mínění dobře technicky připravené.

Lidka Schmidová psala recenzi opět na *Bachčisarajskou fontánu*, tentokrát v Českých Budějovicích v roce 1967, kdy se na místní scéně uskutečnila premiéra v choreografii Milana Hojdyse: „*Celkově je nynější Bachčisarajská fontána úspěchem choreografa i souboru.*“²⁵⁴ Lidka Schmidová kladně hodnotila hlavní roli v podání Radmily Hájkové, která byla hudebně citlivá, hbitě a přesně pracující, zjevem i hravým přirozeným výrazem plně odpovídající lyrické, dívčí hrdince díla.²⁵⁵ Tato premiéra byla nastudována v rámci připravovaných oslav 50. výročí od Velké říjnové revoluce.

---

²⁴⁹ SCHMIDOVÁ, Lidka. Znovu Bachčisarajská fontána. *Průboj*, 8. 1. 1963, Ústí nad Labem.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ SCHMIDOVÁ, Lidka. Bachčisarajská fontána. *Pravda*, 7. 11. 1965.

²⁵² -p-. Bachčisarajská fontána. *Svobodné slovo*, 24. 4. 1968, Brno.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ SCHMIDOVÁ, Lidka. Baletní premiéra v JD. *Jihočeská pravda*, 22. 9. 1976, České Budějovice.

²⁵⁵ Tamtéž.

10.1.8 Popelka

Popelka Sergeje Prokofjeva měla také osm premiér: Plzeň (1971 ch. G. Voborník), České Budějovice (1980 ch. M. Hojdys), Brno (1967 ch. J. Nermut; 1982 ch. L. Ogoun), Olomouc (1963 ch. J. Škoda), Ostrava (1971 ch. E. Gabzdyl), Ústí nad Labem (1968 ch. J. Škoda; 1981 ch. H. Machová).

Emerich Gabzdyl připravil *Popelku* v Ostravě v roce 1971. Byla to jeho poslední premiéra před odchodem do pražského Národního divadla. Toto představení mělo dle kritiky slavnostní ráz nejen z důvodu odchodu Emericha Gabzdyla, ale také proto, že se jednalo o první premiéru v nově upraveném Divadle Z. Nejedlého: „... celý velký baletní soubor a další sólisté se snažili odvést k šéfovi rozloučení nejjistější výkony. (...) Odezva premiérového večera byla u hojného publika jednoznačná.“²⁵⁶ I druhá kritika téhož večera hodnotila představení kladně: „Podmanivá hudba zvýšena skvělými výkony vytvořila slavnostní atmosféru. Hana Šarounová škálou perfektně provedených baletních kreací ztvárnila dokonalou, křehkou *Popelku*. Vlasta Pavelcová prokázala mimo své baletní i herecké mimické umění v groteskní postavě *macechy*.“²⁵⁷

V roce 1980 připravil v Českých Budějovicích *Popelku* Milan Hojdys. Kritik v úvodu svého textu komentoval skutečnost, že je to již třetí pohádkový titul posledních let, určený pro dětské diváky: „*Tento směr dramaturgie není náhodný, má své zdůvodnění ve vděčném dětském obecenstvu, v problému návštěvnosti a v neposlední řadě v tom, že tyto pohádkové balety většinou dovolují určité zjednodušující úpravy – v libretu i choreografii – že je lze více méně přizpůsobit omezeným možnostem souboru, co do obsazení i technické úrovně.*“²⁵⁸ Autor textu dále zmínil, že budějovický soubor, stejně jako další oblastní soubory, zápasí s problémem stárnutí souboru – bez možnosti doplnění kvalifikovaným tanečním dorostem. Průměrný věk sólistů v té době byl třicet devět let. Závěrem kladně hodnotil ústřední taneční pár Radmilu Hájkovou a Jiřího Hájka a dílo označil za jednu z nejzdařilejších inscenací budějovické produkce posledních let, ač některé úpravy směřující ke zjednodušení s sebou přinesly nejedno úskalí.²⁵⁹

---

²⁵⁶ -or-. Balet na rozloučenou. *Svobodné slovo*, 28. 9. 1971, Brno.

²⁵⁷ -rk-. Premiéra baletu *Popelka*. *Práce*, 29. 9. 1971. Ostrava.

²⁵⁸ -dp-. *Popelka* v Českých Budějovicích. *Tvorba*, 12. 11. 1980, Praha.

²⁵⁹ Tamtéž.

10.1.9 Giselle

Balet *Giselle* Adolpha Charlese Adama měl premiéru sedmkrát: Plzeň (1979 ch. G. Voborník), Liberec (1963 ch. F. Sládeček), Brno (1968 ch. M. Kůra; 1983 ch. J. Blažek), Ostrava (1975 nastudování J. Zajko; 1984 nastudování J. Zajko), Ústí nad Labem (1966 ch. R. Braun).

Giselle v choreografii Františka Sládečka byla v roce 1963 v Liberci uvedena v jednom večeru spolu s titulem *Orfeus špatně rozsápaný*. K nastudování *Giselle* se kritika vyjádřila: „*Liberecké nastudování F. Sládečka dovedlo ve své prosté choreografické kresbě udržet jednotnou atmosféru baletu, i s nádechem starobylosti. Místy se ovšem přes citlivý přístup k námětu projevil dosud nedostatek scénických zkušeností spíše režiséra než choreografa.*“²⁶⁰

Božena Brodská ohledně téhož nastudování zmínila: „*Choreograf se poddal dojímavosti libreta i hravosti hudby a vyjádřil děj v čistých jednoduchých formách romantického klasického tance, z nichž variace Giselly a pas de deux s Albertem (tančil E. Gabaj) jsou nejzdařilejší.*“²⁶¹ Božena Brodská dodala, že hlavní představitelka Eva Gabajová měla možnost ukázat v roli *Giselle*, že je sólistkou, která má herecký fond i smysl pro výrazné gesto, a že dovede klasickým pózám arabesque, attitude a skokům dát půvab a lehkost, potřebné k vyjádření něhy a melancholie druhého jednání.²⁶²

Pohostinské nastudování *Giselle* choreografem Jiřím Blažkem v roce 1983 v Brně se dočkalo značného úspěchu. Dle kritiky nastudování vystihlo výborně myšlenky a dobu slávy romantického baletu: „*Soubor baletu Státního divadla tak opět dostává na scénu další inscenaci, která je pro něj nejen dalším důkazem vysoce kvalitní umělecké práce, ale která přinese jistě i velký divácký ohlas.*“²⁶³ V představení dominovali představitelé hlavních rolí, Soňa Zejdová (*Giselle*) a Zdeněk Kárný (*Albert*).

I v dalším textu zaznělo, že tato premiéra byla výsledkem dlouhé a pečlivé přípravné práce. Recenzentka se nejvíc věnovala popisu interpretů, ze kterých vyzvedla Soňu Zejdovou, jejíž premiérový výkon byl pro brněnské publikum objevem nového talentu – prosvětlen mladistvým půvabem tanečnice,²⁶⁴ výrazně se odlišoval od běžné taneční rutiny, nezvykle měkkou ladností pohybů a zralým ovládním všech svalů.²⁶⁵

10.1.10 Pohádka o Honzovi

Dalším často uváděným titulem byla *Pohádka o Honzovi* hudebního skladatele Oskara Nedbala, premiéru měla v Plzni (1964 ch. V. Untermüllerová), Liberci (1975 ch. F. Pokorný), Českých Budějovicích (1960 ch. R. Karhánek; 1978 ch. M. Hojdys), Brně (1979

²⁶⁰ SCHMIDOVÁ, L. Baletní jaro v Liberci. *Lidová demokracie*, 24. 4. 1963, Venkov.

²⁶¹ BRODSKÁ, Božena. *Giselle* proti Orfeovi. *Taneční listy* 5, 1963, ročník 1/5, s.78-79.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ GLASER, L. Velký úspěch baletu. *Brněnský večerník*, 10. 11. 1983, Brno.

²⁶⁴ V té době byla Soňa Zejdová (*29. 7. 1964) ještě studentkou konzervatoře.

²⁶⁵ BORKOVÁ, Alena. Půvab i virtuoza. *Práce*, 6. 7. 1983, Praha.

ch. J. Němeček), Olomouci (1969 ch. J. Škoda) i v Opavě (1969 ch. F. Vychodil). Celkem tedy sedmkrát.

Plzeňské zpracování *Pohádky o Honzovi* Věry Untermüllerové (r. 1964) hodnotila kritika kladně jako velmi dobré představení: „*Ve šťastné dramaturgické úpravě se Untermüllerové podařilo zachovat poetičnost i pohádkovost baletní pantomimy Nedbalovy, vyhnula se zbytečné a nezdravé sentimentalitě, zdůraznila zdravý smysl pro humor, ušlechtilou lidskost a vítězí pravdu.*“²⁶⁶ Autorka textu dodala, že choreografka dala souboru bohatou příležitost k tanci i k vytvoření postav, do nichž vložila jemný humor, který divák rád přijme, protože mu je blízký.²⁶⁷

Kritika Miroslava Šmída ale s premiérou spokojená nebyla. Ve svém textu se autor věnoval zejména technickým nedostatkům tanečního souboru – jeho sborové části. Dále zmínil: „*Nepochybuji o nesporném talentu Věry Untermüllerové, umělecké vedoucí ensemblu. Přesto jí lze však těžko odpustit, že odevzdala práci zatím nehotovou, nezrálou a nedotaženou. Většina komparsních čísel (...) působí dojmem nestančenosti, nepřesnosti, nerytmičnosti a u některých dokonce dojmem improvizace.*“²⁶⁸ Miroslav Šmíd zmiňoval, že nedostatky sborových scén vynikly zejména při srovnání s pečlivým, seriózním a zaníceným výkonem některých sólistů: „*Byl bych rád, kdyby těchto několik upřímně míněných kritických slov nevedlo k rezignaci a beznaději nad baletním souborem. Jsem totiž přesvědčen, že rozhodující část souboru o této situaci ví a má jistě snahu i schopnosti se z ní dostat. Vzhledem k mnohaleté úspěšné tradici plzeňského baletu bych souboru přál, aby se to povedlo hodně brzy,*“ doplnil.²⁶⁹

10.1.11 Lašské tance

Premiéra díla *Lašské tance* hudebního skladatele Leoše Janáčka se uskutečnila sedmkrát: Plzeň (1972 ch. G. Voborník), Brno (1969 ch. R. Karhánek; 1979 ch. E. Rybníčková; 1988 ch. G. Voborník), Ostrava (1962 ch. P. Šmok), Ústí nad Labem (1986 ch. H. Machová), Opava (1961 ch. H. Machová).

V roce 1988 byly *Lašské tance* v Brně v choreografii Gustava Voborníka uvedeny v jednom večeru s choreografií *Mládí* (ch. Jiří Kyselák) a *Suita z Lišky Bystroušky* (ch. Luboš Ogoun), vše na hudbu Leoše Janáčka. Večer byl připraven při příležitosti 60. výročí úmrtí tohoto významného skladatele.²⁷⁰ Ve stručné kritice zaznělo: „*Baletní nastudování janáčkovského triptychu bylo plně na úrovni souboru, který patří u nás k vrcholným. I orchestr hrál s plnou pozorností. (...) Nelze si však odpustit poznámku, že baletní kreace na hudbu nebaletní je*

²⁶⁶ SCHMIDOVÁ, L. Balet v Plzni a Olomouci. *Lidová demokracie*, 11. 12. 1964, venkov.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ ŠMÍD, Miroslav. Rozpaky nad premiérou. *Pravda*, 13. 12. 1964, Plzeň.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ ZÁVODSKÝ, Aleš. Janáčkovy skladby na scéně Státního divadla v Brně. *Mladá fronta*, 9. 6. 1988, Praha.

*v podstatě vždy pochybná, a to především proto, že vynikající hudba, psaná původně pro jiný účel, ztrácí svou vlastní funkci a stává se pouhým baletním doprovodem.*²⁷¹

V *Mladé frontě* byl názor autora pochvalnější: „Komponovaný večer vhodně zakončily Lašské tance. Choreograf Gustav Voborník vytvořil stylizovanou scénickou podobu tohoto Janáčkova reprezentačního díla, v němž dosáhl dynamického a ústrojného spojení všech šesti tanců a celý baletní soubor přivedl k projevu plného svižného rytmu i evidentní radosti z pohybu.”²⁷² Dál autor textu zmínil, že Voborník uplatnil znalost folklórních motivů. Dodal: „Nastudováním Janáčkova tanečního triptychu baletní soubor Státního divadla v Brně prokázal, že je schopen v duchu moderního tanečního výrazu výrazného tvůrčího činu.”²⁷³

10.1.12 Podivuhodný mandarín

Dílo *Podivuhodný mandarín* bylo uvedeno sedmkrát: Brno (1960 ch. J. Nermut), Ostrava (1961 ch. E. Gabzdyl; 1986 ch. I. Hurych), Plzeň (1970 ch. G. Voborník), Olomouc (1978 ch. K. Jurčík), České Budějovice (1973 ch. M. Hojdys), Ústí nad Labem (1967 ch. G. Voborník). Autorem hudby je maďarský skladatel Béla Bartók.

V Brně v roce 1960 bylo dílo uvedené v jednom večeru s *Dřevěným princem* (taktéž h. Béla Bartók), oboje v choreografii Jiřího Nermuta. Vladimír Lébl na choreografické zpracování reagoval: „Na povrchu zůstala zejména choreografie Jiřího Nermuta, která Dřevěného prince vyložila běžným způsobem baletní pohádky a která v Podivuhodném mandarínovi vyloženě rezignovala na hlubší výklad této baletní apokalypsy, obsahující v sobě reálnou odezvu na zvěrstva maďarského fašismu.”²⁷⁴

Nepříznivou kritiku přidal také F. Hrabal, který choreografovi vyčítal skutečnost, že nastudování díla bylo spíš dokladem tehdejšího kritického a statického stavu brněnského baletního souboru. Jiří Nermut, dle slovy kritiky, nedokázal na jevišti vyjádřit pointu děl.²⁷⁵

Názor Jarmily Brožovské se shodoval s předchozími: „K Bartókovým tanečním dílům se Brněňští zachovali pasivně.”²⁷⁶ Dodala, že brněnská choreografie by potřebovala více velkorysosti, zamyšlení nad moderní tvorbou a konkrétně *Podivuhodný mandarín* víc ‚interpretace‘.²⁷⁷

²⁷¹ PEČMAN, Rudolf. Janáček baletně. *Práce*, 26. 5. 1988, venkov.

²⁷² ZÁVODSKÝ, Aleš. Janáčkovy skladby na scéně Státního divadla v Brně. *Mladá fronta*, 9. 6. 1988, Praha.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ LÉBL, Vladimír. Bartók objevený, ale ne objevený. *Literární noviny*, 18. 2. 1961, Praha.

²⁷⁵ HRABAL, F. Béla Bartók na jevišti Státního divadla v Brně, *Rovnost*. 5. 1. 1961, Brno.

²⁷⁶ BROŽOVSKÁ, Jarmila. Reprodukce nebo interpretace? *Kultura*, 26. 1. 1961, Praha.

²⁷⁷ Tamtéž.

10.1.13 Sluha dvou pánů

Balet *Sluha dvou pánů* hudebního skladatele Jarmila Burghausera měl šest premiér: Brno (1962 ch. L. Ogoun), Ostrava (1987 ch. I. Hurych), Plzeň (1971 ch. G. Voborník), Olomouc (1960 ch. J. Škoda), Ústí nad Labem (1974 ch. J. Blažek, 1984 ch. H. Machová)

V roce 1962 připravil *Sluhu dvou pánů* pro brněnskou scénu Luboš Ogoun, jednalo se o jeho první dílo po nástupu do funkce šéfa baletu. Dle kritiky se choreografovi podařilo působivě stmelit tradiční baletní prvky s pantomimou a výrazovými postupy ‚charakterního‘ baletu, nehledě k jistému až artisticky zdůrazněnému pojetí některých výstupů.²⁷⁸

Kritika nešetřila chválou, zaznělo, že Luboš Ogoun osvědčil svou režisérkou a choreografickou erudici, byla oceněna jeho nápaditost a pravá divadelní invence, brněnské představení mělo strhující spád, bylo veselé, zábavné i tendenční, nikde však obhroublé nebo silácké.²⁷⁹ Jiří Vysloužil dodal: „*Již dlouho jsme nezažili v Brně o baletní premiéře takový aplaus, jakým zahrnulo svůj soubor a jeho nového uměleckého vedoucího brněnské obecenstvo. Chceme věřit, že to byl pouze prolog k nové, lepší éře brněnského baletu, který prokázal, že je schopen dosáhnout mnohem vyšších uměleckých míst, než tomu bylo v posledních letech.*“²⁸⁰

10.1.14 Sněhurka

Vostřáková *Sněhurka* měla premiéru pětkrát: Plzeň (1977 ch. G. Voborník), Olomouc (1979 ch. K. Jurčík), Ústí nad Labem (1973 ch. J. Škoda; 1989 ch. J. Blažek), Opava (1982 ch. F. Vychodil).

V roce 1977 připravil pro plzeňské jeviště *Sněhurku* Gustav Voborník. Antonín Špelda se ve svém textu věnuje ale spíše hudební a výtvarné složce díla.²⁸¹ K choreografii zmiňuje jen málo, například: „*V sólových tancích mužských figur pohádky, jež jsou libretisticky méně vděčně vybaveny, by nepochybně ještě umocnilo uměleckou úroveň a plasticitu výrazu jinak seriózních výkonů jejich obohacení o některé další náročnější technické prvky.*“²⁸²

10.1.15 Marná opatrnost

Komediální balet *Marná opatrnost* byl uvedena čtyři krát: Plzeň (1979 ch. G. Voborník), Brno (1978 ch. J. Zajko), Ostrava (1985 ch. J. Zajko), Ústí nad Labem (1980 ch. H. Machová).

K plzeňskému uvedení choreografa Gustava Voborníka (1979) přistupovala kritika střízlivě: „*V taneční kresbě nepřinesl Gustav Voborník nic, nad čím by se tajil dech, ale rutinovaně zakryl nedostatky sboru. Režijně dal Marné opatrnosti náležité proporce a dějový spád a účinně si*

²⁷⁸ PEČMAN, Rudolf. Komediální balet – úspěch brněnské scény. *Práce*, 30. 1. 1962, Brno.

²⁷⁹ VYSLOUŽIL, Jiří. Úspěšný debut choreografa. *Hudební rozhledy* 5, 1962, Praha.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ To že se autor věnuje tanci ve svém textu jen okrajově lze odůvodnit tím, že se jednalo o hudebního teoretika a kritika. Zdroj: ZAJACZKOWSKÁ, Anna. *Antonín Špelda - významná osobnost plzeňské fyziky a hudby* [online]. Plzeň, 2013 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/45mk2w/>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická.

²⁸² ŠPELDA, Antonín. Úspěch plzeňské Sněhurky. *Pravda*, 4. 2. 1977, Plzeň.

*pohrál s humorem, místy velice jadrným.*²⁸³ Významnou pochvalu vyjádřil kritik směrem k interpretům, zejména jmenoval Libuši Královou (Líza) a Zdeňka Sudka (Matka Simona).

Zajímavé je, že jiný kritik se o choreografii Gustava Voborníka zmínil jako o invenčně obdivuhodně vynalézavé, rozdávací spršky humorných nápadů, které uvážlivě střídá s lyrickou něhou *pas de deux* a s barvitými sborovými *ballabile*, doplnil: „*Uznání a chválu si zaslouží celý baletní sbor v choreograficky vynalézavých scénách ženců, vesnických dívek a chlapců, v půvabném tanci se stuhami i v groteskním tanci slepiček a kohoutka.*“²⁸⁴

V roce 1980 připravila *Marnou opatrnost* v Ústí nad Labem Hana Machová. Z tohoto představení zanechal v autorovi kritiky nejsilnější dojem představitel role matky Simony, kterou ztvárnil hostující umělec Jaroslav Čejka: „*Čejkovo pantomimické umění (...), to je ohňostroj komických nápadů, neočekávaných akcí a mimických studií propracovaných do neuvěřitelných nuancí. Jeho umění vnáší do hlediště srdečný smích. (...) Z dobrého výkonu celého baletního souboru je zřejmé, že Čejkův přístup k roli inspiroval i ostatní umělce.*“²⁸⁵

10.2 Další tituly

Na repertoáru souborů se objevily také naopak tituly, které měly pouze jednu premiéru. Jedná se například o titul *Kaliakra* (Ústí nad Labem, 1978 ch. H. Machová), *Buratino* (Plzeň, 1978 ch. G. Voborník), *Laurencie* (Liberec, 1962 ch. B. Svoboda), *Rožmberské obrázky* (Liberec, 1972 ch. F. Pokorný), *Raport o stavu tohoto světa* (Liberec, 1976 ch. F. Pokorný), *Kráska a zvíře* (České Budějovice, 1976 ch. M. Hojdys), *Spartakus* (Brno, 1975 ch. J. Němeček), *Manon* (Ostrava, 1984 ch. Z. Prokeš), *Poslední pampeliška* (Ústí nad Labem, 1964 ch. R. Braun), *Esmeralda* (Ústí nad Labem, 1988 ch. J. Blažek), *Nestínarka* (1974, Opava ch. F. Vychodil), *Vietnamská poéma* (Brno, 1976 ch. J. Němeček) a další.

10.2.1 Rožmberské obrázky

Dílo *Rožmberské obrázky* připravil František Pokorný v Liberci v roce 1972. Jana Fujerová (Holeňová) komentovala: „*Zářijová inscenace Františka Pokorného v libereckém divadle vzešla opět z domácí dílny. Rožmberské obrázky jsou úsměvným dílkem, zasazeným do doby rokoka. (...) Hudba Jaroslava Krčka podbarvovala scény z lidového prostředí, nahrávky archivních materiálů byly použity ve scénách odehrávajících se v prostředí zámku. Celkovou atmosféru dokreslovala vokální složka, interpretovaná dětským pěveckým sborem Severáček.*“²⁸⁶ Autorka článku hodnotila uvedení této inscenace jako náročný úkol a podtrhla klady představení: „*Neformální a nápaditý úvod baletu navodil příjemnou a úsměvnou*

²⁸³ -ol-. Starý, sladký bonbón. *Práce*, 30. 11. 1979, Praha.

²⁸⁴ ŠPELDA, Antonín. *Marná opatrnost* nadchla. *Pravda*, 13. 11. 1979, Plzeň.

²⁸⁵ MALCEV, Viktor. V hlavní roli Jaroslav Čejka. *Rudé právo*, 8. 7. 1980, Praha.

²⁸⁶ FUJEROVÁ, Jana. *Nový balet v Liberci*. Taneční listy 10, 1972, 10. ročník, s. 9.

atmosféru a představil soubor mladistvý a svěží, který se vyhnul zbytečné teatrálnosti.“²⁸⁷
V hlavní roli hostoval sólista Národního divadla v Praze Bohumil Reisner, jehož přítomnost povýšila úroveň celého souboru.²⁸⁸

10.2.2 Kaliakra

Ráda bych dále přiblížila balet *Kaliakra*, uvedený v Ústí nad Labem v roce 1978 k oslavám stého výročí osvobození bulharského lidu z osmanské nadvlády.²⁸⁹ Libreto baletu vzniklo podle bulharské legendy o čtyřiceti mladých dívkách, které, než by strpěly pohanu a zvlí Turků, spletly vzájemně své copy a v čele s nejhezčí dívkou z vesnice, Kaliakrou, se vrhly ze skály do moře.²⁹⁰

V knize *Ženy v pohybu* je zmíněno, že titul *Kaliakra* byl v dramaturgickém plánu souboru ještě z doby šéfování Viktora Malceva, který z Ústí nad Labem odešel v roce 1977. Hana Machová (šéfkba baletu mezi lety 1977-1988) se vyjádřila, že tento titul, by si sama nikdy nevybrala: „...došla jsem k poznání, že se mi nelíbí ani libreto, ani hudba. Banální příběh na motivy bulharské národní legendy, podle mého pro ústecké obecnstvo neměl nic, co by je mohlo zaujmout. (...) Chtěla jsem to zachránit Marcelou Martiníkovou z Národního divadla, kterou jsem ctíla jako tanečnici, protože byla nejen technikářka, ale navíc měla obrovský charisma, a požádala jsem ji, aby si přibrala z Národního i partnera. Jeli na první zkoušku do Ústí autem, zleva vyjel nákladňák s koňma, auto se převrátilo, ten kluk (pozn. Jiří Vrzal) se zabil, Martiníková skončila v Roudnici v nemocnici... Tragédie, která mě na dlouho poznamenala. I když jsem za to nemohla.“²⁹¹

K premiéře nicméně došlo a Jana Hošková o baletu napsala: „Choreografka Hana Machová postavila balet na technických a výrazových možnostech ústeckého baletu s profesionální zkušeností a jistotou. Hostujícím Ivanem Krobem z baletu pražského Národního divadla v roli Ognjana zvýšila reprodukční úroveň představení.“²⁹² Autorka textu dále ocenila závěr baletu, který označila za působivý. Jednalo se o skok hlavní hrdinky Kaliakry (Jaroslava Pelcová) do vln moře, které choreografka znázornila vlající plachtou. Závěrem ale také dodala, že dílo se vyznačuje velkou rozvláčností jednotlivých akcí, což se choreografce nepodařilo překonat.²⁹³

---

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ Tamtéž.

²⁸⁹ HOŠKOVÁ, Jana. Světová premiéra bulharského baletu. *Lidová demokracie*. 11. 4. 1978, Praha.

²⁹⁰ NOVÁK, Josef. *Kaliakra. Průboj*, 13. 9. 1978, Ústí nad Labem.

²⁹¹ ČEPCOVÁ, Lucie a Vilém FALTÝNEK, ed. *Ženy v pohybu: Božena Brodská, Zdenka Kratochvílová, Eva Kröschlová, Hana Machová, Jiřina Šlezingrová, Inka Vostřezová*. V Praze: Institut umění - Divadelní ústav, 2020. (O)hlasý žen v české kultuře, s. 114. ISBN 978-80-7008-441-0.

²⁹² HOŠKOVÁ, Jana. Světová premiéra bulharského baletu. *Lidová demokracie*. 11. 4. 1978, Praha.

²⁹³ Tamtéž.

10.2.3 Tiina

Tiina byla jednou z premiér, vytvořených zahraničním umělcem.

Inscenaci *Tiina* (premiéra 9. 3. 1986) v Olomouci připravil estonský režisér a choreograf Ülo Vilimaa v rámci družebních styků olomouckého divadla a estonského divadla v Tartu. Hudbu složila národní umělkyně Estonské sovětské socialistické republiky Lydie Auster.²⁹⁴

Libreto baletu (A. Sareva, L. Auster) vychází z tragédie klasika estonské literatury Augusta Kitzberga. Tragickou hrdinkou příběhu zasazeného do estonské přírody, je dcera matky, ukamenované jako vědma a vlkodlak. Nenávist nevědomých vesničanů k matce se přenesla i na Tiinu. Ta, vyhoštěna z vesnice kamsi do lesů, se ke svým bližním vrací už jen pro smrt. Umírá ranou z pušky svého někdejšího milého, bránícího usedlost před smečkou útočících vlků.²⁹⁵

V kritice k dílu zaznělo, že choreograf se až úzkostlivě snažil o maximální sdělnost a výrazovou přesvědčivost každého detailu, a dodal: „*Oba hlavní protagonisté, výrazově tvárná Kateřina Pelzerová (Tiina) a Jiří Sekanina v roli mužného Marguse, se brzy po premiéře zranili a Tiina musela být – věřme, že jen dočasně – stažena z repertoáru.*“²⁹⁶

K choreografii se vyjádřil i Viktor Malcev: „*Choreografie Üla Vilimay zakládá své pohybové vyjádření na prvcích lidových estonských tanců. Vilimaa (...) dokázal přesně vyhmátnout tvůrčí možnosti a rezervy souboru, ale odhadnout i jeho slabiny – a úspěšně jich využít pro potřeby nové inscenace*“²⁹⁷ Dodal, že celá tíha inscenace spočívá na představitelce hlavní role Tiiny – Kateřině Pelzerové, která podala skutečně pozoruhodný, tanečně i výrazově bohatý výkon.²⁹⁸

V textu v *Nové svobodě*, bez uvedeného autora, k premiéře zaznělo: „*Premiéra se stala mimořádným kulturním zážitkem, přesvědčivým důkazem vzájemného porozumění našich národů. Důkazem, že krásné přátelství mezi městy i umělci tak vzdálenými přináší ovoce spolupráce a potvrdila, že sovětská kultura nás bude stále přitahovat svou srozumitelností, lidskostí a silou mravního poselství.*“²⁹⁹ Domnívám se, že tato slova zrcadlí celkem věrně obraz doby.

---

²⁹⁴ Nezapomenutelné svátky umění. *Nová svoboda*. 4. 4. 1986, Ostrava.

²⁹⁵ -hd-. Estonský balet na olomoucké scéně. *Hudební rozhledy*. 7, 1986, Praha.

²⁹⁶ Tamtéž.

²⁹⁷ MALCEV, Viktor. Estonský balet v Olomouci. *Rudé právo*, 15. 5. 1986, Praha

²⁹⁸ Tamtéž.

²⁹⁹ Nezapomenutelné svátky umění. *Nová svoboda*. 4. 4. 1986, Ostrava.

10.3 Lidka Schmidová

V předchozí kapitole čerpám informace z dobových textů, článků, recenzí a kritik. Díky těmto textům, které vycházely v různých periodikách (například *Mladá fronta*, *Pravda*, *Rudé právo*, *Lidová demokracie*, *Tvorba*, *Práce*, *Průboj*, *Brněnský večerník* a další) si lze i dnes udělat aspoň přibližný obrázek o tom, jak daná představení vypadala. Většina premiér se odehrála v době, kdy nebylo možné nebo obvyklé dané dílo zachytit na video záznam, proto je psaný text tak potřebným a nenahraditelným pramenem. Navíc je psán očima osobností, kteří v té době působili, tudíž měli dobový pohled a srovnání.³⁰⁰

Nelze si nevšimnout, že autorkou výše zmíněných textů byla velmi často paní Lidka Schmidová. Proto bych se u této dámy ráda aspoň na chvíli ve stručnosti zastavila, protože i ona svým způsobem formovala a formuje baletní umění mezi lety 1960 a 1989.

Taneční teoretička a publicistka Lidka Schmidová se narodila 27. září 1906 v Praze. Studovala francouzské dívčí lyceum ve Francii, byla žákyní Dalcrozovy školy v Hellerau a tajemnicí svazu Tanec-rytmika-gymnastika. Mezi její rozsáhlé působení patřila například práce redaktory v denících a časopisech, aktivně se věnovala současnému dění na české profesionální taneční scéně, spolupracovala s Janem Reimoserem. Velkým přínosem pro taneční historii je její publikace *Československý balet* (Praha, Orbis 1962).

Podle článku Boženy Brodské, který vyšel v roce 2016 na *Tanečních aktualitách*,³⁰¹ nebylo o Lidce Schmidové nikdy mnoho konkrétních informací, nicméně choreograf Emerich Gabzdyl k jejímu úmrtí napsal nekrolog, který mnoho o této dámě vypověděl: „*Znali jsme ji všichni, tuto usměvavou, vlídnou, elegantní paní, která nescházela na žádné baletní premiére, ať to bylo v Košicích, Plzni nebo v Liberci. Lidka Schmidová byla jakýsi talisman našich představení, byť kritická a přece vlídná. (...) Její předností byl široký rozhled po cestách Terpsichory, ať už v dnešním dění nebo historické pravdě. Její jazykové znalosti a kontakt s baletním světem jí umožňovaly, aby nám přinášela zprávy ze všech končin světa a pořizovala překlady i odborné materiály pro ty, kteří je potřebovali. Byla skromná, byť jí její znalosti opravňovaly k tomu, aby zastávala místo povolanejší, nežli jen dopisovatelské.*“³⁰² Emerich Gabzdyl dodal, že bylo krásné si s ní povídat o všem, o hudbě, malířství a hlavně o tanci, pro který žila od svého mládí. Lidka Schmidová prý neznala únavu z cest: „*V našich divadlech se během sezóny*

---

³⁰⁰ Domnívám se, že pro rozsáhlejší a přesnější představu a analýzu daných děl by bylo potřeba přečíst a porovnat co nejvíce kritik, protože pohled pisatele je vždy subjektivní a postavit názor a představit si jak dílo vypadalo pouze na základě jedné kritiky tak není zcela možné. Co se může líbit jednomu autorovi, druhý může považovat za špatné. Pro tuto disertační práci to ale, nejen z důvodu velkého množství premiér, nebylo primárním úkolem.

³⁰¹ BRODSKÁ, Božena. Paní Lidka - dáma v tmavošedém kostýmku s bílou hedvábnou blúzou. *Taneční aktuality* [online]. 27. 9. 2016 [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/pani-lidka-dama-v-tmavosedem-kostymku-s-bilou-hedvabnou-bluzou>

³⁰² GABZDYL, Emerich. Na rozloučenou s paní Lidkou. *Taneční listy* 5, 1969, 7. ročník, s. 9.

*uvede nejméně 25 baletních premiér, kterým byla přítomna, ale nezapomínala ani na reprízy a nová obsazení.*³⁰³

Přínos Lidky Schmidové je pro taneční historii nepopiratelný. Zemřela 2. března 1969 v Praze.

---

³⁰³ Tamtéž.

11. Závěr

Baletní umění mezi lety 1960 a 1989 v Čechách bylo rozmanité, kvalitní a plné významných tvůrčích osobností.

Všechny mnou zkoumané baletní soubory, které působily a působí v Národním divadle Brno, Národním divadle moravskoslezském v Ostravě, Divadle J. K. Tyla v Plzni, Divadle F. X. Šaldy Liberec, Moravském divadle Olomouc, Jihočeském divadle v Českých Budějovicích, Severočeském divadle v Ústí nad Labem a Slezském divadle Opava, jak zní jejich dnešní názvy, produkovaly kvalitní repertoár, což lze soudit na základě dobových textů i vzpomínek pamětníků.

Mezi oblíbené tituly patřila často díla s pohádkovým námětem, například *Z pohádky do pohádky*, *Louškáček*, *Šeherezáda*, *Labutí jezero*, *Romeo a Julie*, *Slovanské tance*, *Lašské tance*, *Giselle*, *Bachčisarajská fontána*, *Sněhurka*, *Marná opatrnost*, *Pohádka o Honzovi* a další. Domnívám se, že tyto tituly choreografové vybírali pro jejich radostné a nekonfliktní náměty a diváckou atraktivitu pro početnou demografickou skupinu celých rodin s dětmi.

Zároveň ale vznikala také díla, která byla premiérována pouze jedenkrát, například *Manon* (ch. Zdeněk Prokeš), *Raport o stavu tohoto světa* (ch. František Pokorný), *Kráska a zvíře* (ch. Milan Hojdys), *Rožmberské obrázky* (ch. František Pokorný), *Kaliakra* (ch. Hana Machová), *Laurencie* (ch. Bohumil Svoboda), *Spartakus* (ch. Jiří Němeček) a další. Vedoucí baletních ansámbků sestavovali dramaturgii podle velikosti (počtu tanečníků) a taneční – technické připravenosti souboru. Dramaturgii určovala také očekávání divácké obce, jelikož bylo potřeba zajistit baletu dostatečnou návštěvnost a naplnit divadelní pokladnu. Zajímavým počinem bylo dílo *Raport o stavu tohoto světa* Františka Pokorného. Podle programu k inscenaci se jednalo o baletní koláž, která na první pohled vypadá mozaikovitě, roztržitě, podobně jako myšlení a cítění moderního člověka této uspěchané doby, která svými civilizačními vymoženostmi klade stále větší překážky možnosti maximálního soustředění.³⁰⁴ Ač dílo vzniklo v roce 1976, námět je stále velmi aktuální. Kritika ocenila v díle působivé scény koncipované stylem výrazového tanečního divadla a také spojení taneční pantomimy a výrazového tance, inscenaci se dařilo burcovat diváky z netečnosti a nutila je přemýšlet o sobě a světě.³⁰⁵

Většina souborů vyjížděla také na zájezdy do blízkých měst, i tomu se někdy repertoár a samotné zpracování děl přizpůsobovalo. Kupříkladu olomoucké divadlo pořádalo v 80. letech 20. století stálé zájezdy do Prostějova, Gottwaldova/Zlína, Šternberku, Třince či Prešova. Opavský soubor jezdil v 70. a 80. letech minulého století například do Kroměříže,

³⁰⁴ Z programu *Raport o stavu tohoto světa*. Zdroj: Archiv Institutu umění – Divadelního ústavu.

³⁰⁵ HOŠKOVÁ, Jana. *Raport o stavu tohoto světa*. *Lidová demokracie*, 13. 5. 1976, Praha.

Prostějova, Uherského Hradiště, Karviné, Krnova či Českého Těšína. Pro divadla se jednalo o další formu zajištění potřebného výdělku, místní obyvatelé navíc ocenili kulturní zážitek a možnost vidět kvalitní repertoár velkých baletních souborů kamenných divadel.

Menší byl kontakt se zahraničím, kterému příliš politická situace nepřála, přesto v určité formě mezinárodní spolupráce existovala. Jednalo se však pouze o hosty ze zemí socialistických republik, například o hostování lotyšského choreografa Alexandra Lemberga, který připravil v Ostravě v roce 1973 dílo *Peer Gynt*, v roce 1976 *Antonius a Kleopatra* a v roce 1981 *Notre Dame De Paris*, a v Brně (1980) komponovaný večer složený z choreografií *Scaramouche*, *Pán a Sýrinx* a *Carmen*. Spolu s A. Lembergem přijela pedagožka Irina Strode. Dalším zahraničním hostem byl estonský choreograf Ülo Vilimaa, jenž nastudoval s olomouckým baletním souborem inscenaci *Tiina* (1986) nebo choreografka Emmy Köhler-Richter z Německé demokratické republiky, která uvedla v roce 1966 na brněnské scéně dílo *Abraxas*.

Přímý vliv politické situace se na baletním dění, kromě zmíněné absence kontaktu se zahraničím, projevoval zejména v uvádění děl na počest významných výročí, například výročí Velké říjnové revoluce, výročí založení Komunistické strany Československa, výročí osvobození Československa Sovětskou armádou, výročí narození Vladimira Iljiče Lenina a mnoho dalších. Repertoár zahrnoval díla sovětských hudebních skladatelů, nicméně prozatím zůstává otázkou, zda to bylo kvůli potřebě režimu, nebo pro jejich kvalitu. Pamětníci se shodovali, že významný politický vliv na balet neregistrovali, případně, že se projevoval v personálním obsazování klíčových zaměstnaneckých pozic. To mělo někdy za následek politicky motivované přesuny umělců mezi divadly, případně zákazy uvádění jmen choreografů v programech.

Mezi šéfy baletu v období let 1960 až 1989 patřili Luboš Ogoun, Miroslav Kůra, Rudolf Karhánek, Jiří Němeček, Olga Skálová, Emerich Gabzdyl, Albert Janíček, Věra Untermüllerová, Gustav Voborník, František Tichý, Bohumil Svoboda, Milena Moravcová, Eva Gabajová, Jiří Chládek, Josef Škoda, Karel Jurčík, Emil Smetana, Petr Veleta, Jiří Hoščálek, Milan Hojdys, Radmila Hájková, Robert Braun, Hana Machová, Viktor Malcev, Věra Sošková, František Vychodil, Petr Asmus a František Szepessy. Během let se formovaly také mnohé domácí choreografické osobnosti, často v jedné osobě s šéfem baletu, které vytvořily svébytné repertoárové éry, pomohly zformovat soubory a dovést je na dobrou technickou úroveň, ať už se jednalo o větší scény (Brno, Ostrava), nebo menší (Opava, České Budějovice, Ústí nad Labem). Mezi osobnostmi vyčnívá František Pokorný, který připravil libereckému souboru na tělo mnoho nekonvenčních choreografií, které vycházely z jeho širokého choreografického záběru, tvořil balety, pantomimu, spolupracoval s činohrou a operou. Další talentovanou choreografickou osobností, o které se dobové kritiky vyjadřovaly

velmi pochvalně, byla Věra Untermüllerová. Bohužel zemřela ve svých šestatřiceti letech, tudíž nestihla naplno rozvinout svůj potenciál.

Osobitou éru také budovali Pavel Šmok a Luboš Ogoun. V 60. letech vzniklo Studio Balet Praha (později Balet Praha), a i příchod nových tanečních technik (například jazz) ovlivňoval repertoár většiny kamenných divadel. Novátoři, zakladatelé Baletu Prahu, Pavel Šmok a Luboš Ogoun pracovali v určité fázi svého života v kamenných divadlech – Pavel Šmok působil v Brně, Ostravě a v Ústí nad Labem, Luboš Ogoun byl úzce spjat s brněnským baletním souborem, tvořil také v Plzni.

Kromě velkých baletních souborů kamenných divadel, tedy profesionálních ansámbků se stálou scénou, fungovaly také další, profesionální i amatérské soubory a skupiny různých tanečních žánrů: Baletní soubor v Horáckém divadle v Jihlavě, Taneční soubor v Hudebním divadle Karlín, Baletní skupina v Kladně, Baletní soubor v Krušnohorském divadle v Teplicích, Umělecký soubor ministerstva vnitra, Vysokoškolský umělecký soubor Univerzity Karlovy v Praze, Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého, Československý státní soubor písní a tanců, Chorea Bohemica, Soubor písní a tanců Josefa Vycpálka, Balet Československé televize a další.

Za velmi zajímavý považuji Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého, který dal možnost mladým mužům, vybraným profesionálním tanečnickům, strávit povinnou vojenskou prezenční službu v uměleckém prostředí, zdokonalovat svou techniku, učit se nový repertoár, potkávat zajímavé a kvalitní pedagogické osobnosti, a po absolvování vojny se opět naplno zařadit do tanečního světa, aniž by ztratili dva roky svého kariérního života.

Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého je spjat zejména s choreografkou Jiřinou Mlíkovskou, která ho vedla celých pětadvacet let (1960-1985). AUS VN prošla řada tanečnicků, například Richard Hes, Zdeněk Kárný, Pavel Ďumbala, Jiří Kyselák, Karel Littera, Ján Nemeč, Bohumil Reisner, Pavel Ždichynec a další.

V průběhu psaní mé disertační práce se neustále vynořovaly nové, zajímavé a neprobádané prameny. Kritiky, recenze, stručné a nenápadné zmínky o mnou zkoumaných osobnostech či divadlech v různých dílčích publikacích. To vše by jistě zasluhovalo ještě hlubší sondu a bádání. Toho, co se dělo v baletních souborech od 60. let 20. století v Brně, Ostravě, Olomouci, Plzni, Liberci, Ústí nad Labem, Opavě a Českých Budějovicích je mnoho, každé z těchto divadel, jeho repertoár a osobnosti, by vystačilo na samostatnou disertační práci.

Prameny – literatura

Rozhovory:

- Rozhovor M. Štúrové s Alicí Kvasnicovou, 3. 11. 2018, Ostrava, osobně.
- Rozhovor M. Štúrové s Jiřím Žaludem, 20. 12. 2018, Plzeň, osobně.
- Rozhovor M. Štúrové s Ivanem Hurychem, 4. 1. 2019, korespondenčně e-mailem.
- Rozhovor M. Štúrové s Eugenií Dufkovou, 16. 1. 2019, Brno, osobně.
- Rozhovor M. Štúrové se Zdeňkem Prokešem, 1. 2. 2019, Praha, osobně.
- Rozhovor M. Štúrové s Věrou Sudkovou, 12. 8. 2019, Plzeň, osobně.
- Rozhovor M. Štúrové s Františkem Pokorným, 22. 8. 2019, korespondenčně e-mailem.
- Rozhovor M. Štúrové s Vlastou Vinduškovou, 13. 12. 2019, Liberec, osobně.
- Rozhovor M. Štúrové s Radmilou Hájkovou, 13. 12. 2019, České Budějovice, osobně.
- Rozhovor M. Štúrové s Danielem Wiesnerem, 15. 6. 2021, korespondenčně e-mailem.
- Rozhovor M. Štúrové s Václavem Janečkem, 29. 1. 2023, korespondenčně e-mailem.
- Rozhovor M. Štúrové s Jiřím Horákem, 13. 2. 2023, korespondenčně e-mailem.
- Rozhovor M. Štúrové s Danielem Wiesnerem, 8. 3. 2023, korespondenčně e-mailem.

Archivy:

Brno: Moravský zemský archiv v Brně, Archiv města Brna

Liberec: Státní okresní archiv Liberec

Litoměřice: Státní okresní archiv v Litoměřicích

Olomouc: Státní okresní archiv v Olomouci

Opava: Zemský archiv Opava

Ostrava: Archiv města Ostravy

Plzeň. Archiv města Plzně

Třeboň: Oblastní archiv v Třeboni

Ústí nad Labem: Archiv města Ústí nad Labem

Informačně-dokumentační oddělení – Institut umění – Divadelní ústav

Periodika:³⁰⁶

-al-. Šťastný krok do nové sezony. *Nové Opavsko*, 14. 9. 1968, Opava.

BORKOVÁ, Alena. Půvab i virtuozita. *Práce*, 6. 7. 1983, Praha.

---

³⁰⁶ Ve většině případů (kromě *Tanečních listů*) je zdrojem Institut umění – Divadelní ústav, který bohužel na výstižkách neuvádí kompletní původní informace, jako je ročník nebo číslo periodika.

BRODSKÁ, Božena. Giselle proti Orfeovi. *Taneční listy* 5, 1963, ročník 1/5, s.78-79.

BRODSKÁ, Božena. Romeo a Julie v Plzni. *Taneční listy* 7, ročník II/7, s. 106.

BROŽOVSKÁ, Jarmila. Reprodukce nebo interpretace? *Kultura*, 26. 1. 1961, Praha.

ČUMPELÍK, Jan. 35 let s tancem mezi vojáky. *Taneční listy* 1, 1988, ročník 26. s. 8-10.

-dp-. Popelka v Českých Budějovicích. *Tvorba*, 12. 11. 1980, Praha.

-dp-. Sto let Labutího jezera. *Tvorba*, 21. 4. 1978, Praha.

-FJ-. Ústecký Louskáček. *Průboj*. 12. 11. 1970, Ústí nad Labem.

FUJEROVÁ, Jana. Nový balet v Liberci. *Taneční listy* 10, 1972, 10. ročník, s. 9

GABZDYL, Emerich. Na rozloučenou s paní Lidkou. *Taneční listy* 5, 1969, 7. ročník, s. 9.

GLASER. L. Velký úspěch baletu. *Brněnský večerník*, 10. 11. 1983, Brno.

GREGOR, Čestmír. Nedokončená premiéra, *Ostravský večerník*, 24. 2. 1970, Ostrava.

-hd-. Estonský balet na olomoucké scéně. *Hudební rozhledy*. 7, 1986, Praha.

HOŠKOVÁ, Jana. Raport o stavu tohoto světa. *Lidová demokracie*, 13. 5. 1976, Praha.

HOŠKOVÁ, Jana. Světová premiéra bulharského baletu. *Lidová demokracie*. 11. 4. 1978, Praha.

HRABAL, F. Béla Bartók na jevišti Státního divadla v Brně, *Rovnost*. 5. 1. 1961, Brno.

-jf-. Slovanské tance jako balet. *Rovnost*, 11. 5. 1972, Brno.

-kom-. Dvakrát o divadle. *Rovnost*. 28. 2. 1974, Brno.

L. S. Slovanské tance v Ústí n. L. *Taneční listy* 6, 1964, ročník II/6, s. 92.

LÉBL, Vladimír. Bartók objevený, ale ne objevný. *Literární noviny*, 18. 2. 1961, Praha.

MALCEV, Viktor. Estonský balet v Olomouci. *Rudé právo*, 15. 5. 1986, Praha.

MALCEV, Viktor. V hlavní roli Jaroslav Čejka. *Rudé právo*, 8. 7. 1980, Praha.

MORAVCOVÁ, Věra. Pížeňský Louskáček. *Taneční listy* 7, 1973, 11. ročník, s. 6-7.

-nek-. Dvořákovy Slovanské tance. *Nové Opavsko*, 20. 4. 1968, Opava.

Nezapomenutelné svátky umění. *Nová svoboda*. 4. 4. 1986, Ostrava.

NOVÁK, Josef. Kaliakra. *Průboj*, 13. 9. 1978, Ústí nad Labem.

Nové Labutí jezero v Brně. *Lidové demokracie*, 28. 2. 1966, Brno.

ol-. Starý, sladký bonbón. *Práce*, 30. 11. 1979, Praha.

or-. Balet na rozloučenou. *Svobodné slovo*, 28. 9. 1971, Brno.

-or-. Slovanské tance baletně. *Svobodné slovo*, 13. 5. 1968, Brno.

-p-. Bachčisarajská fontána. *Svobodné slovo*, 24. 4. 1968, Brno.

PASEKOVÁ, Dana. Večer tří baletů v Ostravě. *Taneční listy* 7, ročník II/7, s. 103.

PEČMAN, Rudolf. Janáček baletně. *Práce*, 26. 5. 1988, venkov.

PEČMAN, Rudolf. Komedialní balet – úspěch brněnské scény. *Práce*, 30. 1. 1962, Brno.

REY, Jan. Romeo a Julie v Brně. *Taneční listy* 3, 1965, ročník III/3, s. 5.

-rk-. Premiéra baletu Popelka. *Práce*, 29. 9. 1971. Ostrava.

SCHMIDOVÁ, L. Balet JD odvedl poctivý výkon. *Jihočeská pravda*, 3. 11. 1963, České Budějovice.

SCHMIDOVÁ, L. Balet v Plzni a Olomouci. *Lidová demokracie*, 11. 12. 1964, Venkov.

SCHMIDOVÁ, L. Baletní jaro v Liberci. *Lidová demokracie*, 24. 4. 1963, Venkov.

SCHMIDOVÁ, L. Dramaturgie sáhla po dílech, na než soubor nestačil. *Jihočeská pravda*, 21. 3. 1963, České Budějovice.

SCHMIDOVÁ, L. Labutí jezero potřetí. *Průboj*, 11. 4. 1965, Ústí nad Labem.

SCHMIDOVÁ, Lidka. Bachčisarajská fontána. *Pravda*, 7. 11. 1965.

SCHMIDOVÁ, Lidka. Baletní premiéra v JD. *Jihočeská pravda*, 22. 9. 1976, České Budějovice.

SCHMIDOVÁ, Lidka. Labutí jezero. *Pravda*, 13. 1. 1967, Plzeň.

SCHMIDOVÁ, Lidka. Slovanské tance v ústeckém divadle. *Průboj*, 24. 5. 1964, Ústí nad Labem.

SPELDA, Antonín. Romeo a Julie baletně. *Hudební rozhledy*, 14, 1964, Praha.

ŠMÍD, Miroslav. Rozpaky nad premiérou. *Pravda*, 13. 12. 1964, Plzeň.

ŠMÍD, Miroslav. Z pohádky do pohádky. *Pravda*, 8. 7. 1969, Plzeň.

ŠPELDA, Antonín. Marná opatrnost nadchla. *Pravda*, 13. 11. 1979, Plzeň.

ŠPELDA, Antonín. Úspěch plzeňské Sněhurky. *Pravda*, 4. 2. 1977, Plzeň.

ŠTĚDRŇ, Miloš. Čajkovskij přitahuje. *Mladá fronta*, 9. 3. 1966, Brno.

VÍT, Petr. Z pohádky do pohádky. *Práce*, 31. 1. 1969, Brno.

VYSLOUŽIL, Jiří. Úspěšný debut choreografa. *Hudební rozhledy* 5, 1962, Praha.

-ym-. Opavská baletní premiéra Z pohádky do pohádky. *Nové Opavsko*, 18. 2. 1967, Opava.

ZÁVODSKÝ, Aleš. Janáčkovy skladby na scéně Státního divadla v Brně. *Mladá fronta*, 9. 6. 1988, Praha.

Knižní zdroje:

70 let Státního divadla v Ostravě. Ostrava: Státní divadlo Ostrava, [1989].

BRODSKÁ, Božena. *Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945*. V Praze: Akademie múzických umění, 2006. ISBN 80-7331-047-3.

ČEPCOVÁ, Lucie a Vilém FALTÝNEK, ed. *Ženy v pohybu: Božena Brodská, Zdenka Kratochvílová, Eva Kröschlová, Hana Machová, Jiřina Šlezingrová, Inka Vostřezová*. V Praze: Institut umění – Divadelní ústav, 2020. (O)hlasý žen v české kultuře. ISBN 978-80-7008-441-0.

ČERNÝ, František. *Divadlo v bariérách normalizace (1968-1989): vzpomínky*. Vyd. 1. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2008. ISBN 978-80-7008-215-7.

Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.

GABZDYL, Emerich a VAŠUT, Vladimír. *V hlavní roli Emerich Gabzdyl: vyprávění ostravského tanečníka, choreografa a šéfa baletu o jeho cestě k divadlu, dlouhé jevištní dráze a životě vůbec*. Vyd. 1. Ostrava: Profil, 1988.

- HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0.
- HOUDA, Přemysl. *Normalizační festival: socialistické paradoxy a postsocialistické korekce*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. Politeia (Karolinum). ISBN 978-80-246-4387-8.
- JÍROVÝ, Zdeněk. *Osvětou k svobodě: jedna z cest české kultury k současnosti*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2005. ISBN 80-7068-198-5.
- JUST, Vladimír a František KNOPP. *Divadlo v totalitním systému: příběh českého divadla (1945-1989) nejen v datech a souvislostech*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1720-8.
- JUST, Vladimír. *Divadlo v totalitním systému: příběh českého divadla (1945-1989) nejen v datech a souvislostech*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1720-8.
- KOCOURKOVÁ, Lucie. *(Studio) Balet Praha. Nová vlna československé choreografie*. Praha: Balet Praha, 2021. 978-80-908284-0-4.
- KRAKEŠOVÁ, Eva. *Ve službách Terpsichory: vějíř medailonů českých tanečních umělců*. [1. vyd.]. Praha: Thalia, 1997. ISBN 80-900684-7-2.
- MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Vyprávění o tanci na jevišti*. Praha: NIPOS-ARTAMA Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2009. ISBN 9788070682319.
- MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Fakta a úvahy*. Praha: NIPOS-ARTAMA, 2010.
- MLÍKOVSKÁ, Jiřina. *Krajina tance*. Praha: Ipos Artama, 2001. ISBN 80-7068-159-4.
- PECKOVÁ, Barbora, Lucie RAJLOVÁ a Jiří PEŠEK, ed. *Historie zrozená z rozhovoru: interview ve výzkumu soudobých dějin*. Vydání I. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2018. ISBN 978-80-7571-016-1.
- Postavy brněnského jeviště II (1884-1989): umělci Národního, Zemského a Státního divadla v Brně*. Brno: Státní divadlo v Brně, [1989].
- SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962.
- STAVĚLOVÁ, Daniela, ed et al. *Tíha a beztíže folkloru: folklorní hnutí druhé poloviny 20. století v českých zemích*. Vydání první. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3286-7.
- ŠANTORA, Jiří. *Divadelní návraty III: 55 osobností vzpomíná na plzeňské angažmá*. Plzeň: Perseus, 2007. ISBN 9788087010198.
- ŠANTORA, Jiří. *Divadelní návraty II: 55 osobností vzpomíná na plzeňské angažmá*. Plzeň: Perseus, 2006. ISBN 8087010035.
- ŠANTORA, Jiří. *Divadelní návraty: 111 osobností vzpomíná na plzeňské angažmá*. Plzeň: I. K. - nakladatelství, 2000. ISBN 8090290809.
- ŠMIDRKAL, Václav. „Fízle revue“: Jak hrál, tančil a zpíval Umělecký soubor ministerstva vnitra. *Paměť a dějiny*. 2010, IV (2), 44-58. ISSN 1802-8241.
- ŠTEFANIDES, Jiří, DVOŘÁK, Jan, ed. *Kalendárium dějin divadla v Olomouci: (od roku 1479)*. Praha: Pražská scéna, 2008. Teatrologie. ISBN 978-80-86102-40-5.

ŠTÚROVÁ, Monika. *Cesta badatele za informacemi aneb pohled na regionální archivy v dnešní době. Živá hudba*. Praha: 2020, ročník 11, s. 254-261. ISBN 978-80-7331-569-6, ISSN 0514-7735.

VÁCLAVÍK, Lumír. *Cesty k divadlu: před oponou a za ní*. [Česko]: Lumír Václavík, 2016. ISBN 978-80-270-0767-7.

VÁCLAVÍK, Lumír. *Historie Thálie v moravskoslezské Ostravě: souhrn významných historických dat, sto let budovy Městského divadla v Ostravě*. Vyd. 1. [Ostrava] s. l.: Upgrade CZ PETI, 2007. ISBN 978-80-254-0560-4.

VANĚK, Miroslav a Lenka KRÁTKÁ, ed. *Příběhy (ne)obyčejných profesí: česká společnost v období tzv. normalizace a transformace*. Praha: Karolinum, 2014. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2813-4.

VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 3., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-5335-8.

VAŠUT, Vladimír. *Pavel Šmok na přeskáčku*. Praha: Akropolis, 1997. ISBN 80-85770-53-9.

VIČAR, Jan. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-3629-6.

ZAVŘELOVÁ, Marta, Alena KOŽÍKOVÁ, Silvie ŽATECKÁ VOJÍKOVÁ, Barbora KORITENSKÁ-STANĀKOVÁ, Jiří ŠESTÁK a Bohuslava MAŘÍKOVÁ. *Po stopách Jihočeského divadla*. České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2019. ISBN 978-80-907708-0-5.

Vysokoškolské práce:

BEKOVÁ, Eliška. *Gustav Voborník jako choreograf baletu Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1968 – 1981*. Praha: FFUK – diplomová práce, 2020.

ČIŽMÁRIKOVÁ, Monika. *Petr Weigl jako režisér baletních filmů a inscenací*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2015.

ČIŽMÁRIKOVÁ, Monika. *Balet Národního divadla v 70. a 80. letech 20. století*. Praha: AMU – diplomová práce, 2017.

FUJEROVÁ, Jana. *Čtvrtstoletí baletu v Ústí nad Labem*. Praha: AMU – diplomová práce, 1971.

HANOUSKOVÁ, Marika. *Taneční a choreografická dráha Františka Pokorného / Divadlo F.X. Šaldy v Liberci*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2019.

HOCMANNOVÁ, Kateřina. *Balet na scéně DJKT v letech 1990 - 2012*. Plzeň: FPE ZČU – bakalářská práce, 2013.

HOCMANNOVÁ, Kateřina. *Balet v Plzni. Baletní soubor na scéně plzeňského divadla v proměnách času*. Plzeň: FPE ZČU – diplomová práce, 2015.

- HRADILOVÁ, Zuzana. *Baletní škola Divadla J. K. Tyla v Plzni : Vývoj a osobnosti do roku 1989*. Praha: AMU - bakalářská práce, 2016.
- KABELOVÁ, Naděžda. *Historie baletu Jihočeského divadla*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2011.
- KANTOROVÁ, Lenka. *Počátky baletu v Ostravě do roku 1934*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2017.
- KINDRATOVÁ, Kristina. *Divadlo F. X. Šaldy a jeho role v kulturním životě Liberce*. Praha: VŠE – diplomová práce, 2022.
- KOŠÍKOVÁ, Hana. *Osobnost a tvorba Maxe Semmlera*. Bakalářská práce. Praha: AMU, 2006.
- KUPSKÁ, Veronika. *Choreograf Robert Balogh a jeho působení v Olomouci*. Olomouc: FF UP – diplomová práce, 2013.
- LAHODOVÁ, Kateřina. *Luboš Ogoun a brněnský balet šedesátých let 20. století* [online]. Brno, 2009 [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/dzhv6/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- LAIFROVÁ, Alena. *Soubor baletu Divadla F. X. Šaldy v Liberci : se zaměřením na život a působení Jarmily Jarošové*. Praha: AMU – diplomová práce, 2017.
- MAŠTEROVÁ, Zuzana. *Miroslav Kůra a Jiří Kylián – velikáni české taneční choreografie* [online]. Brno, 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/j5b94/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jiří ZAHŘÁDKA.
- NOVÁKOVÁ, Barbora. *K otázkám hudebních pořadů v ČT*. Praha: AMU – diplomová práce, 2008.
- PÍCHOVÁ, Kateřina. *Balet P. I. Čajkovského na scéně plzeňského divadla*. Plzeň: FF ZČU - bakalářská práce, 2011.
- TOMSA, Martin. *Dějiny baletu na Severní Moravě a ve Slezsku*. Praha: AMU – diplomová práce, 2010.
- TOMSA, Martin. *Taneční umění v Opavě*. Praha: AMU – bakalářská práce, 2008.
- VOZÁB, Jan. *Balet v Ústí nad Labem – jeho historie a jeho současná podoba*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, Ateliér Tanečního a pohybového divadla a výchovy, 2018.
- ZAJACZKOWSKÁ, Anna. *Antonín Špelda – významná osobnost plzeňské fyziky a hudby* [online]. Plzeň, 2013 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/45mk2w/>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická.

Internetové zdroje:

Archiv JD [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://archiv.jihoceskedivadlo.cz/archiv/tituly/>

ARCHÍV PREMIÉR PODLE DIVADELNÍCH SEZÓN. *Severočeské divadlo* [online]. 2023 [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <http://www.operabalet.cz/?page=archivsezon>

Balet - lidé. *Národní divadlo Brno* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.ndbrno.cz/balety/lide/>

Balet – soubor. *Šaldovo divadlo* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/balet#soubor>

Balet. *Slezské divadlo Opava* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.divadlo-opava.cz/soubor/balet/>

Baletní ansámbl. *Jihočeské divadlo* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.jihoceskedivadlo.cz/balet/ansambl>

Baletní soubor. *Severočeské divadlo* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://www.operabalet.cz/?page=txt&id=5272>

BARTOŠ, Josef. Přesně vyměřený čas Věry Untermüllerové. *Taneční aktuality* [online]. 25. 12. 2017 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/presne-vymereny-cas-very-untermullerove>

BENEŠ, Ladislav. Rudolf Karhánek - tanečník, choreograf, brněnský patriot. *Taneční aktuality* [online]. 2020 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/rudolf-karhanek-tanecnik-choreograf-brnensky-patriot>

BENEŠ, Ladislav. Viktor Malcev – ze země pod Pamírem až do Zlaté kapličky. 100 let od narození. *Opera PLUS* [online]. 3. 11. 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/viktor-malcev-ze-zeme-pod-pamirem-az-do-zlate-kaplicky-100-let-od-narozeni/?pa=3>

BRODSKÁ, Božena. Paní Lidka - dáma v tmavošedém kostýmku s bílou hedvábnou blůzou. *Taneční aktuality* [online]. 27. 9. 2016 [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/pani-lidka-dama-v-tmavosedem-kostymku-s-bilou-hedvabnou-bluzou>

Členové uměleckého souboru balet. *Moravské divadlo Olomouc* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/balet/umelci/>

DERCSÉNYIOVÁ, Lucie. Rozhovor s Janou Hoškovou: „Tanec je náročná profese..." *Taneční aktuality* [online]. 30. 9. 2015 [cit. 2022-03-10]. ISSN 1803-2559. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/rozhovory/rozhovor-s-janou-hoskovou-tanec-je-narocna-profese>

Divadlo J. K. Tyla 1965 - 2015 rejstříková část almanachu. *Divadlo J. K. Tyla, Plzeň* [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs

František Pokorný [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <http://frantisekpokorny.wz.cz/>

Haló, tady Orchestr a balet ČST III (1979). *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=sdHZb5By5xA>

HAYASHI, Lucie. Zemřel Vladimír Vašut. *Národní divadlo* [online]. 3. 3. 2017 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/aktuality/zemrel-vladimir-vasut-cs>

HOLEŇOVÁ, Jana. Historie baletu. *Divadlo J. K. Tyla v Plzni* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/historie-baletu>

<https://www.usti-nad-labem.cz/dejiny/1945-95/ul-8-93.htm> 19.3.2021

JONÁŠ, Petr. Historie baletu ústeckého divadla. *Severočeské divadlo* [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <http://www.operabalet.cz/?page=txt&id=351>

Kabaret U dobré pohody. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=rknpY8_zNcs

LENARTOVÁ, Eva. Sto let NDM: Emerich Gabzdyl. *Český rozhlas* [online]. 2020 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://ostrava.rozhlas.cz/sto-let-ndm-emerich-gabzdyl-8233698>

Mgr. Petr Veleta, Ph.D. *Centrum pro studium dlouhověkosti a dlouhodobé péče FHS UK* [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.cello-ilc.org/petr-veleta/>

NĚMEČKOVÁ, Elvíra. Vzpomínka na choreografa Luboše Ogouna. *Taneční aktuality* [online]. 14. 2. 2019 [cit. 2022-12-21]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/vzpominka-na-choreografa-lubose-ogouna>

NIČEK, Marie. *Robert Balogh: Život bez divadla si neumím představit*. [online]. 4. 7. 2020 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/rozhovory/robert-balogh-zivot-bez-divadla-si-neumim-predstavit>

Normalizace (resp. konsolidace). *Totalita.cz* [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/normalizace.php>

Ostravský divadelní archiv [online]. Národní divadlo moravskoslezské, 2016 - 2023 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://divadelniarchiv.cz/>

POKORNÝ, Jiří. O souboru baletu. *Divadlo J. K. Tyla v Plzni* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/o-souboru-baletu>

PROKEŠ, Zdeněk. HANA MACHOVÁ-JURECZKOVÁ – SKROMNÁ DÁMA A OSOBITÁ CHOREOGRAFKA. *Taneční aktuality* [online]. 16. 9. 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/hana-machova-jureczkova-skromna-dama-a-osobita-choreografka>

RAFAJOVÁ, Zuzana. Tanečník a choreograf Josef Škoda - životem zásadně nevyšlapanými cestami. *Taneční aktuality* [online]. 2020 [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/tanecnik-a-choreograf-josef-skoda-zivotem-zasadne-nevyslapanymi-cestami1>

RAFAJOVÁ, Zuzana. Viktor Malcev - výrazná postava českého baletu z Tádžikistánu. *Taneční aktuality* [online]. 3. 11. 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/viktor-malcev-vyrazna-postava-ceskeho-baletu-z-tadzikistanu>

Sbor s povinností sóla. *Divadlo J. K. Tyla* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/sbor-s-povinnosti-sola-2>

Solisté baletu. *Divadlo J. K. Tyla* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/soliste-baletu-2>

Soubor baletu v sezóně 2021/2022. *Národní divadlo moravskoslezské* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.ndm.cz/cz/balet/>

Sto let NDM: Tanečním krokem s Albertem Janíčkem a Igorem Vejsadou. *Český rozhlas* [online]. 2020 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.mujirozhlas.cz/rozhlasove-listovani/sto-let-ndm-tanecnim-krokem-s-albertem-janickem-igorem-vejsadou>

ŠTÚROVÁ, Monika. Rozhovor s Libuší Královou: "Všechno má svůj čas." *Taneční aktuality* [online]. 12. 12. 2018 [cit. 2022-12-21]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/tanec/rozhovor-s-libusi-kralovou-vsechno-ma-svuj-cas>

TÁZLAROVÁ, Jitka. František Vychodil - citlivý člověk, tanečník a choreograf. *Taneční aktuality* [online]. 25. 12. 2018 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/frantisek-vychodil-citlivy-clovek-tanecnik-a-choreograf>

Televarieté 51 - Velký revuální pořad s Jiřinou Bohdalovou a Vladimírem Dvořákem (1984). *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=2p_k0zEXIn4

Vzpomínka na Gustava Voborníka. *Taneční aktuality* [online]. 13. 3. 2019 [cit. 2022-12-14]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/zpravy/vzpominka-na-gustava-vobornika>

WEIMANN, Mojmir. 30 let u českobudějovického baletu. Vzpomínka na Milana Hojdyse. *Opera PLUS* [online]. 2016 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/30-let-u-ceskobudejovickeho-baletu-vzpominka-na-milana-hojdyse/>

WEIMANN, Mojmir. Plzeň? Nejkrásnější období mého života. *Opera PLUS* [online]. 24.11.2016 [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/plzen-nejkrasnejsi-obdobi-meho-zivota/?pa=2>

WIESNER, Daniel. František Pokorný: „V chaosu může být i veselo.“. *Taneční aktuality* [online]. 23. 2. 2018 [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/rozhovory/frantisek-pokorny-v-chaosu-muze-byt-i-veselo>

WIESNER, Daniel. Jan Hartmann: „Mladým choreografům bych poradil, aby si dávali pozor na cestu, ale šli do toho po hlavě“. *Taneční aktuality* [online]. 26. 4. 2021 [cit. 9. 3. 2022]. ISSN 1803-2559. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/rozhovory/jan-hartmann-mladym-choreografum-bych-poradil-aby-si-davali-pozor-na-cestu-ale-sli-do-toho-po-hlave>

Přílohy

Příloha 1- Obrazová příloha

1. Hana Machová-Jureczková. Foto: Vilém Faltýnek

2. Hana Machová-Jureczková. Foto: osobní archiv.

3. František Pokorný

4. *Bachčisarajská fontána*, V. Vágnerová, R. Karhánek

5. Luboš Ogoun

6. Milan Hojdys. Foto: Bohuslava Maříková

7. *Labutí jezero*, Vlasta Pavelcová. Foto: František Krasl.

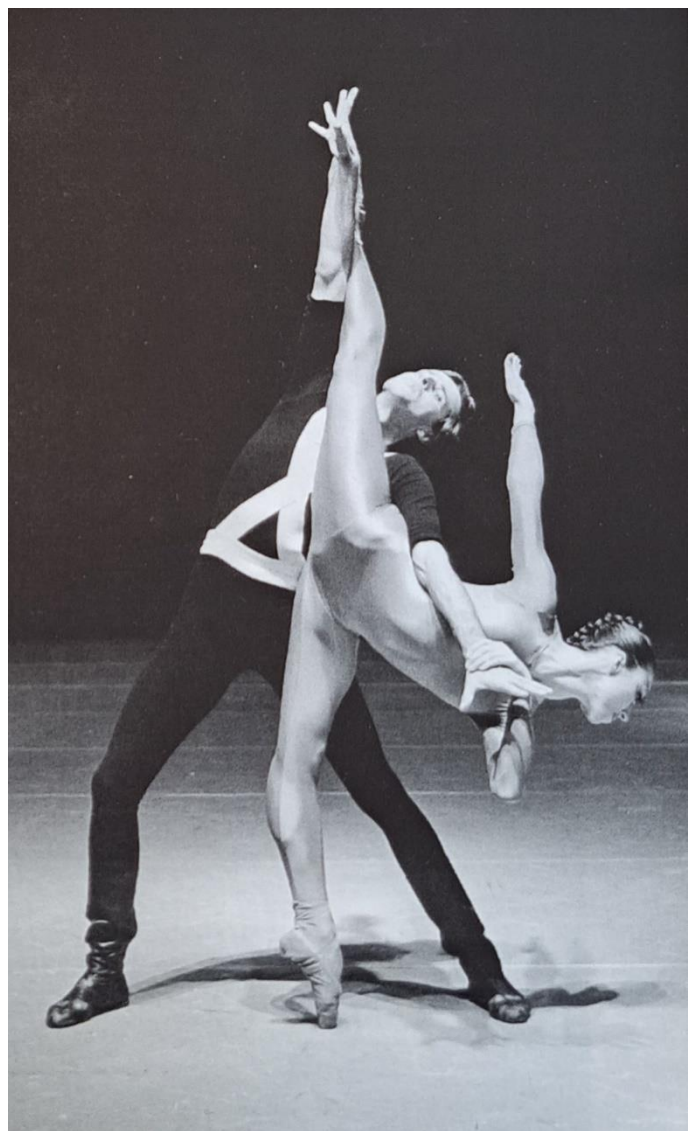
8. *Coppélia*, Alice Kvasnicová, Karel Jurčík. Foto: František Krasl.

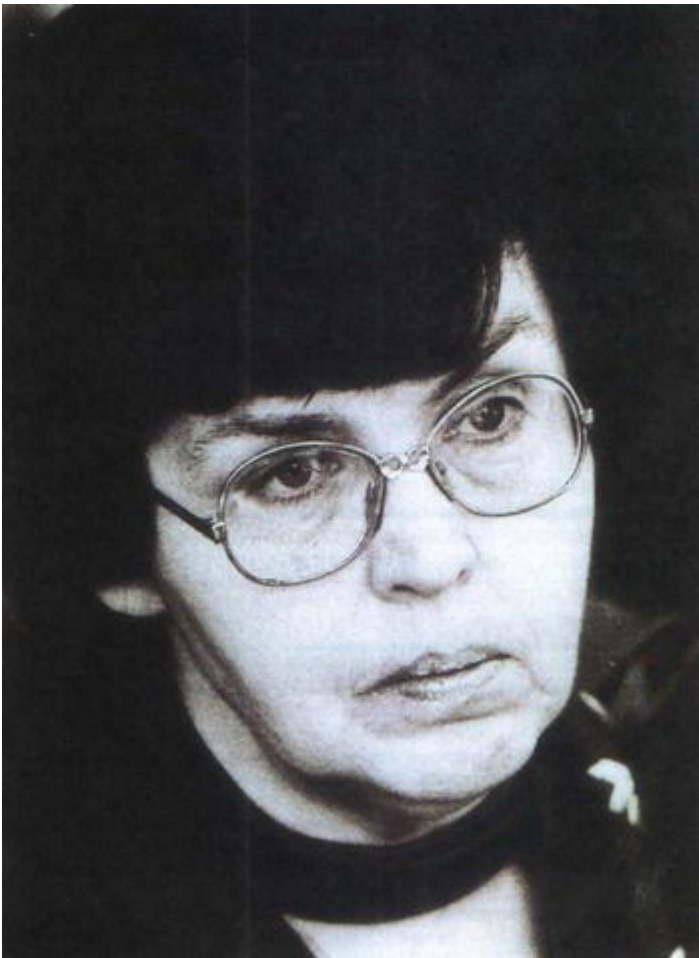
9. *Romeo a Julie*

10. Věra Untermüllerová

11. Svědomí, Brno, 1983.

12. Jiřina Mlíková

13. Miroslav Kůra

Seznam vyobrazení

1. Hana Machová-Jureczková na civilní fotografii. Foto: Vilém Faltýnek. Zdroj: PROKEŠ, Zdeněk. HANA MACHOVÁ-JURECZKOVÁ – SKROMNÁ DÁMA A OSOBITÁ CHOREOGRAFKA. *Taneční aktuality* [online]. 16. 9. 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/hana-machova-jureczkova-skromna-dama-a-osobita-choreografka>
2. Hana Machová-Jureczková na civilní fotografii. Zdroj: PROKEŠ, Zdeněk. HANA MACHOVÁ-JURECZKOVÁ – SKROMNÁ DÁMA A OSOBITÁ CHOREOGRAFKA. *Taneční aktuality* [online]. 16. 9. 2020 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/hana-machova-jureczkova-skromna-dama-a-osobita-choreografka>
3. František Pokorný. Zdroj: *František Pokorný* [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <http://frantisekpokorny.wz.cz/>
4. *Bachčisarajská fontána*, Věra Vágnerová, Rudolf Karhánek, Státní divadlo v Brně. Zdroj: SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet. Praha: Orbis, 1962. Knihovna divadelní tvorby.*
5. Luboš Ogoun. Zdroj: NĚMEČKOVÁ, Elvíra. Vzpomínka na choreografa Luboše Ogouna. *Taneční aktuality* [online]. 14. 2. 2019 [cit. 2022-12-21]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/vzpominka-na-choreografa-lubose-ogouna>
6. Milan Hojdys. Foto Bohuslava Maříková. Zdroj: WEIMANN, Mojmír. 30 let u českobudějovického baletu. Vzpomínka na Milana Hojdyse. *Opera PLUS* [online]. 2016 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/30-let-u-ceskobudejovickeho-baletu-vzpominka-na-milana-hojdyse/>
7. *Labutí jezero*, Vlasta Pavelcová. Foto: František Krasl. Choreografie Emerich Gabzdyl, 1965. Zdroj: *Ostravský divadelní archiv* [online]. Národní divadlo moravskoslezské, 2016 - 2023 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://divadelniarchiv.cz/>
8. *Coppélia*, Alice Kvasnicová, Karel Jurčík. Foto: František Krasl. Choreografie Albert Janíček, 1973. Zdroj: *Ostravský divadelní archiv* [online]. Národní divadlo moravskoslezské, 2016 - 2023 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://divadelniarchiv.cz/>
9. *Romeo a Julie*. Choreografie Milan Hojdys, 1965. Zdroj: *Archiv JD* [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://archiv.jihoceskedivadlo.cz/archiv/tituly/>
10. Věra Untermüllerová na civilní fotografii. Zdroj: KRAKEŠOVÁ, Eva. *Ve službách Terpsichory : vějíř medailonů českých tanečních umělců*. [1. vyd.]. Praha: Thalia, 1997. 183 s. ISBN 80-900684-7-2.s. 157.
11. *Svědomí*, ch. L. Ogoun. Ludmila Ledecká a Jiří Kyselák, Brno 1983. Zdroj: KRAKEŠOVÁ, Eva. *Ve službách Terpsichory : vějíř medailonů českých tanečních umělců*. [1. vyd.]. Praha: Thalia, 1997. ISBN 80-900684-7-2.
12. Jiřina Mlíkovská. Zdroj: NĚMEČKOVÁ, Elvíra a Jitka KORNOVÁ. Vzpomínka na Jiřinu Mlíkovskou. *Taneční aktuality* [online]. 2013 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/osobnosti/vzpominka-na-jirinu-mlikovskou>
13. Miroslav Kůra. Zdroj: Archiv Národního divadla v Praze

Příloha 2 - Slovník názvů divadel

Národní divadlo Brno

- Státní divadlo v Brně (1948–1990)
- Zemské divadlo v Brně (1990–1992)
- Národní divadlo v Brně (1992–2007)
- Národní divadlo Brno, příspěvková organizace (2007 - dosud)

Národní divadlo moravskoslezské (Ostrava)

- Státní divadlo Ostrava (1948–1995)
- Národní divadlo moravskoslezské (1995 – dosud)

Moravské divadlo Olomouc

- Divadlo Oldřicha Stibora (1958–1974)
- Státní divadlo Oldřicha Stibora (1975–1991)
- Moravské divadlo Olomouc (1991 – dosud)

Jihočeské divadlo (České Budějovice)

- Jihočeské divadlo (1955 - dosud)

Divadlo J. K. Tyla (Plzeň)

- Divadlo J. K. Tyla (1955 – dosud)

Severočeské divadlo opery a baletu (Ústí nad Labem)

- Divadlo opery a baletu Zdeňka Nejedlého Ústí nad Labem (1960-1965)
- Státní divadlo Zdeňka Nejedlého Ústí nad Labem (1965-1990)
- Státní divadlo Ústí nad Labem (1990-1993)
- Městské divadlo Ústí nad Labem (1993-2004)
- Severočeské divadlo opery a baletu Ústí nad Labem (2004 – dosud)

Divadlo F. X. Šaldy Liberec

- Divadlo F. X. Šaldy (1957–1980)
- Státní divadlo F. X. Šaldy (1980–1992)
- Divadlo F. X. Šaldy (1992 – dosud)

Slezské divadlo Opava

- Slezské divadlo Zdeňka Nejedlého (1957–1990)
- Slezské divadlo Opava (1990 – dosud)

Divadlo Alexandra Duchnoviča (Prešov)

- Ukrajinské národní divadlo (1945-1990)
- Divadlo Alexandra Duchnoviča (1990 – dosud)

Příloha 3 - Přehled ředitelů divadel ve 20. století

Národní divadlo Brno

1919 - Václav Štech
1925 – František Neumann
1929 – Ota Zítek
1931 – Václav Jiříkovský
1945 – Emil František Burian
1946 – Ota Zítek
1949 – Aleš Podhorský
1950 – Zdeněk Míka
1955 – Miroslav Zejda
1966 – Miroslav Barvík
1971 - Karel Šeda
1983 – Jiří Majer
1989 – Zdeněk Nevrla
1991 – Milan Sedláček
1991/1992 – Ludvík Kavín
1992 – Ivan Drahola
1996 – Mojmír Weimann

Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava

1919 – Václav Jiříkovský
1923 – František Uhlíř
1926 – Miloš Nový
1930 – Ladislav Knotek
1940 – Jan Škoda
1942 – Jiří Myron
1946 – Stanislav Langer
1948 – Antonín Kurš
1952 – Drahoš Želenský
1954 – Miloslav Holub
1956 – Vladislav Hamšík
1971 – Zdeněk Starý
1989 – Dalibor Malina
1991 – Ilja Racek ml.
1998 – Luděk Golat

Divadlo F. X. Šaldy Liberec

1946/1947 – Karel Roden
1947 – L. Žáček
1948 – Antonín Klimeš
1950 – Vojtěch Plachý Tůma
1953 – Bohuš Port
1958 – Ivan Glanc
1970 – Josef Vojtíšek
1986 – P. Novotný

90. léta – Vladimír Volek, Petr Žantovský
1992 – Pavel Harvánek

Divadlo J. K. Tyla v Plzni

1902 – Vendelín Budil
1912 – Karel Veverka
1919 – Josef Fišer
1922 – Bedřich Jeřábek
1926 – Karel Veverka
1931 – Ota Zítek
1943 – Stanislav Langer
1945 – Jarmil Škrdlant
1948 – Zdeněk Hofbauer
1954 – Rudolf Kubáček
1970 - Karel Křemenák
1971 - Zdeněk Šnaiberg
1974 - Zdeněk Zouplna
1977 – Mikuláš Krotký
1984 - Jiří Pomahač
1990 – Mojmír Weimann
1995 – Jan Burian

Moravské divadlo Olomouc

1921 – Antonín Drašar
1931 – Stanislav Langer
1943 – Julius Lébl
1954 – Stanislav Křupka
1958 – Svetozar Vitek
1976 – Josef Srovnal
1986 – Miroslav Klimeš
1990 – Josef Josefík
1996 – Václav Kožušník

Jihočeské divadlo, České Budějovice

1919 – Karel Dostál
1920 – Karel Kautský
1923 – Karel Veverka
1925 – Rudolf Piskáček
1926 – Jan Hubáček
1931 – Bedřich Jeřábek
1933 – Monika Jeřábková
1941 - Bohumil Kristejn-Kostelecký
1945 – Jaroslav Hurt
1947 – Karel Konstantin
1950 – Rudolf Kulhánek
1951 – Jiří Josek

1953 – Ivan Glanc
1956 – Otto Haas
1960 – Zdeněk Míka
1970 – Milan Fridrich
1976 – Jan Dušek
1991 – Antonín Bašta
1994 – Svatopluk Jedlička
1994 – Jiří Šesták
1996 – Jan Dušek
1997 – Jan Mrzena

Slezské divadlo Opava

1949 – Vladislav Hamšík
1956 – K. M. Skoumal
1958 – J. Dronski
1968 – Oskar Linhart
1970 – V. Jakš
1977 – J. Vodák
1980 – A. Kupková
1983 – Jiří Měřinský
1990 – Václav Kožušník
1994 – Jaroslav Šomek

Severočeské divadlo Ústí nad Labem

1945 – K. Jičínský
1946 – J. Bartl
1949 – Tadeáš Šeřínský
1951- J. Pacl
1952 – Vladimír Bauer
1956 – Josef Bartl
1960 – Miloš Linka
1962 – Jaroslav Šťastný
1970 – Joža Mikula
1977 – Vladimír Nemolovský
1986 - Miloš Krejčí
1990 – Petr Jonáš
1993 – Josef Novák
1996 – Petr Vlasák